

ДНЕВНИКЪТ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XLIV заседание, четвъртък, 12 декемврий 1902 г.

(Отворено въ 2 ч. и 30 м. послѣ пладнѣ подъ прѣдседателството на подпрѣдседателя г. А. Франгя.)

Прѣдседателствуващъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Г-нъ секретарь ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Поповъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: М. Абаджиевъ, Д. Вълчевъ, А. Геновъ, В. Димчевъ, М. Игнатовъ, А. Каназирски, Ан. Коновъ, В. Кръстевъ, Т. Михайловъ, Г. Писаровъ, Вен. Поповъ, И. Соколовъ, В. Статковъ, М. Стояновъ, Д. Тончевъ, М. Хюсеиновъ и П. Чаушовъ.)

Прѣдседателствуващъ А. Франгя: Отъ 188 народни прѣдставители отсъствуватъ 17. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието продължава.

Прѣдседателството има да направи слѣдующитѣ съобщения на г. г. народнитѣ прѣдставители. Разрѣшени сж отпуски: на Севлиевския народенъ прѣдставитель г. Андрей Коновъ 10 дена и на Новозагорския народенъ прѣдставитель г. Миланъ Стояновъ 10 дена.

Постъпило е едно прѣдложение отъ г. Драгиева относително пенсията на нѣкои членове отъ пензионния законъ.

Постъпило е друго едно прѣдложение отъ г. Драгулева за отстъпване по еднодневно възнаграждение отъ г. г. народнитѣ прѣдставители за въ полза на македонскитѣ бѣжанци.

Тѣзи двѣ прѣдложения ще бждатъ изпратени по надлежностъ, съгласно чл. 62 отъ правилника.

Г-нъ Таслаковъ има думата.

П. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съмъ длъженъ да потърся извинение отъ

г. министра Сарафовъ, задѣто съмъ злѣ разбралъ, че той е казалъ, какво параграфътъ за изплащане разносикитѣ по присѣдени дѣла не се прѣдвиздалъ на друго мѣсто. Той билъ казалъ за другъ параграфъ, а азъ съмъ злѣ разбралъ, че е за тоя параграфъ. Считаамъ за добръ да се извиня.

Послѣ, имамъ да направя едно питане тоже къмъ Министра на Финанситѣ, г. Сарафовъ. Ако той ще бжде скоро тукъ . . .

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Той е тукъ, една депутация приема.

Прѣдседателствуващъ А. Франгя: Съгласно правилника, щомъ присѣдствуватъ нѣкои членове отъ правителството, народнитѣ прѣдставители могатъ да правятъ питання.

П. Таслаковъ: Азъ по-напрѣдъ по сжщия въпросъ запитахъ г. министра и, понеже той не ми даде удовлетворителенъ отговоръ, казахъ, че ще направя запитване, но прѣди да направя запитване, явихъ се лично при г. министра и той ми се задължи, че ще уреди въпроса, както диктуватъ законитѣ; обаче по тоя въпросъ азъ дадохъ още свѣдѣния и зарадъ това правя днесъ втори пътъ питане. Именно, касае се работата за облагането съ лихварски патентъ около 100 души граждани и селяни отъ Троянската околина. Това е станало по единъ твърдъ незаконенъ и неправиленъ редъ. Именно, въ закона за облагането съ данѣкъ върху занятията е казано, че има една първоначална комисиия, която облага данъкоплатцитѣ, че дѣйствиията на тая първоначална комисиия се контролиратъ отъ една контролна комисиия; че тая контролна комисиия, когато намира, че първоначалната комисиия не е об-

ложила справедливо нѣкого, възвръща втори път и сезира първоначалната комисия; същото прави и когато има тѣжби отъ данъкоплатците; но въ никой случай тя сама не може да облага. Тукъ е станало слѣдующето нѣщо. Първоначалната комисия, възъ основа на подаденитѣ декларации отъ данъкоплатците, е опрѣдѣлила данъчнитѣ дѣлове. Слѣдъ това контролната комисия е намѣрила, че несправедливо сѫ обложени, като е искала увеличението имъ и на втори път е сезирала първоначалната комисия, която е направила известни увеличения, и на тия увеличения данъкоплатците останали доволни. Слѣдъ това получава се една телеграма, споредъ съобщенията на главния бирникъ, телеграма отъ Министерството на Финансите, подписана отъ начальника на отдѣлението на прѣжитѣ данъци, съ които се казва, че всичкитѣ данъкоплатци, които сѫ подали декларации и сѫ указали въ тѣхъ, че иматъ суми дадени на частни лица за оползотворение и не сѫ показали поименно кому и колко сѫ дали, да се смѣтнатъ за лихвари и обложатъ като такива. (Нѣ кой отъ прѣдставителитѣ: Това запитване ли е?) Главниятъ бирникъ въ Троянъ, съ писмо отъ 23 октомврий, съобщава на стотина данъкоплатци, както ви казахъ, че, възъ основа на тази телеграма, контролната комисия въ Плевенъ съ протокола си отъ 15 октомврий ги е обложила, кого съ 100 л., кого съ 200 л., съ 300 л., съ 400 л. данъкъ за лихварство, заради това, защото тѣ въ подаденитѣ си декларации, като сѫ указали известни суми, дадени отъ тѣхъ на оползотворение, не сѫ казали, именно, на кого колко сѫ дали. Най-напрѣдъ, твърдѣ несправедливо е или съвършено несправедливо е контролната комисия да опрѣдѣля данъка — законътъ не е тъй. Казано е, че първоначалната комисия ще облага. Контролната комисия, слѣдователно, ако е направила тъй, поставила е съвършено незаконно. Второ, сега става явво, че контролната комисия не е направила никакво облагане, защото заинтересованитѣ сѫ се отнесли до финансовия началникъ, който е прѣдседателствувалъ контролната комисия, и той имъ заявилъ категорически, че контролната комисия не се е занимавала съ опрѣдѣляне на данъка за лихварство и че ти хаберъ нѣма отъ това, за което се тукъ разказва и за което тѣ тамъ разказватъ. Слѣдователно, става явво, че главниятъ бирникъ въ Троянъ произволно прави тия съобщения и казва, че нѣкаква контролна комисия била обложила данъкоплатците. Независимо отъ това, подадени сѫ жалби още прѣди мѣсець и нѣколко дена напрѣдъ, чрѣзъ главния бирникъ, до Министра на Финансите, и тия жалби ги нѣма нито въ контролната комисия изпратени, нито въ министерството; значи, главниятъ бирникъ ги държи у себе си още, въ канцеларията си въ Троянъ, а пъкъ онзи день, на 10 того, главниятъ бирникъ съобщава на данъкоплатците, че данъчнитѣ имъ дѣлове за въпроса, за който азъ ви занимавамъ тукъ, сѫ вече опрѣдѣлени. Питамъ сега: когато кон-

тролната комисия не е имала право да облага, когато ти сама е заявила, че не е облагала, когато за това има подадени жалби и още неразгледани, може ли главното бирничество да заявява, че данъчнитѣ дѣлове сѫ опрѣдѣлени и да иска отъ данъкоплатците да плащатъ? Питамъ г. Министра на Финансите, знае ли за всичко това и счита ли, че тъй може да се постѣва при облагането на данъкоплатците?

В. Димитровъ: Г-да народни прѣдставители! Имамъ да отпраща едно малко питане къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Знае ли г. Министърътъ, съобщено ли му е отъ шефа на градската общинска санитарна служба въ столицата г. Д-ръ Ванковъ, съобщено ли е Вамъ, г-нѣ министри, за една случка въ гр. София, която е станала на 6 декемврий тази година? Едно бѣдно сѣмейство на една вдовица съ три дѣца, бидейки болна, обърнало се за медицинска помощъ къмъ градския лѣкаръ. Този господинъ, намѣсто да даде бърза медицинска помощъ на казаната вдовица, която лежи болна, подъ прѣдлогъ че ще даде рецептата у дома си, подмамва 13-годишното момиче на казаната вдовица и се е опиталъ по единъ вандалски и бруталенъ начинъ да го обезчести. Прѣчка на това обезчестяване е станалъ единъ разсилень отъ градското общинско управление, който е посилъ една кореспонденция за казания лѣкаръ. Знае ли г. министърътъ за тази безсѣветна и безчестна случка, съобщено ли му е и смѣта ли да обърне вниманието на шефа на санитарната служба, както и на вмета за това, което върши казаниятъ лѣкаръ, да се тури на неговото мѣсто?

Министъръ А. Людекановъ: Съ възмущение се научихъ за тази случка отъ слухъ и, щомъ се научихъ, обърнахъ най-сериозно вниманието на директора на Санитарната дирекция, прѣдписахъ му да направи най-строгото разслѣждане и азъ чрѣзъ полицията ще направя разслѣждане, и ако се окаже нѣщо вѣрно, не само ще го уволня, но ще го дамъ и подъ съдъ.

В. Димитровъ: Азъ лично въ къщата на самата вдовица провѣрихъ това.

Министъръ А. Людекановъ: Още по-добрѣ.

Г. Кирковъ: Искамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Просвѣщението. Съобщено ми е отъ нѣколко града, азъ вземамъ поводъ отъ съобщението отъ гр. Пловдивъ, защото тамъ е най-важно, че народнитѣ учители въ гр. Пловдивъ не сѫ получили заплатата отъ 6 мѣсеца насамъ, отъ 6 мѣсеца не сѫ получили нито петъ пари и Ви моля, г-нѣ министри, да направите нужното, щото тѣзи хора поне сега за празницитѣ да имъ се заплати поне нѣщо. Единъ такъвъ голѣмъ градъ, който чувамъ се готви даже съ електрически трамваи да се украси, да не може да си плаща на учителитѣ!

Министъръ Д-ръ А. Радевъ : Отъ много мѣста има оплаквания за тѣзи работи. Вземалъ съмъ много строги мѣрки и се надѣвамъ, че за празниците ще получатъ пари.

Н. Габровски : Моето питане се отнася къмъ управляющия Министерството на Търговията и Земледѣлието. Съгласно чл. 22 отъ закона за измѣнението и допълнението закона за въоръженитѣ сили, свършившитѣ съ успѣхъ пълния курсъ на низшитѣ земледѣлчески училища се ползватъ съ една привилегия, именно, да служатъ само една година военна служба. Даже свидетелствата, които имъ се издаватъ отъ надлежитѣ училища, изрично гласятъ: „настоящото свидетелство му се дава въ удостоверение на това, че той е свършилъ и че съгласно чл. 22 отъ закона за въоръженитѣ сили, ако се заложи за занятие по специалността си, ще служи само една година въ войската“, а пъкъ съ обявлениата, които се издаватъ отъ училищата въ началото на учебната година, така сжщо се посочва тази привилегия, съ цѣлъ, очевидно, да се привлѣкатъ колкото се може повече младежи да слѣдватъ въ низшитѣ земледѣлчески училища и да се посветятъ на рационалното земледѣлие. И азъ, доколкото помня, когато се приемаше този законъ въ Народното Сѣбрание, главнитѣ мотиви на законодатели бѣха да създаде не само учители земледѣлци, каквито ги имаме доста много и които не твърдѣ много развиватъ земледѣлието, но прѣди всичко да създаде практики земледѣлци, които да се посветятъ специално на земледѣлието, и прѣдъ видъ на тѣзи много важни съображения, законодателятъ прѣдвидѣ една привилегия за свършившитѣ низшитѣ земледѣлчески училища. Обаче, какво се оказва въ дѣйствителностъ? Откакъ законътъ е влѣзълъ въ сила и е почналъ да се прилага, ни единъ свършившъ низше земледѣлческо училище не се е ползувалъ съ дадената привилегия. Напротивъ, военнитѣ, споредъ моитѣ извѣстия, които имамъ, не искатъ да знаятъ, че съществува този законъ. Нѣщо повече: повечето свършивши низши земледѣлчески училища сж обикновено синове на земледѣлци, хора здрави, яки, които не само че ги взематъ на общо основание да служатъ, но ги взематъ за пионери три години.

И. Гърковъ : Не е вѣрно.

Я. Забуновъ : Вѣрно е.

Н. Габровски : Това е истина, и азъ бихъ могълъ да посоча на конкретни случаи. Азъ питамъ г. министра: смѣта ли той, че нашитѣ низши земледѣлчески училища сж фабрики за пионери, или тѣ сж заведения, които трѣбва да създаватъ хора, които трѣбва да се посветятъ на земледѣлието? Знае ли той за тѣзи случаи, че законътъ, създаденъ за тази цѣлъ, не се прилага отъ Военното Министерство, и ако знае, какви мѣрки мисли да

вземе той въ бѣдѣще, щото дѣйствително да могатъ свършившитѣ да се ползватъ съ тази привилегия, защото единъ денъ земледѣлческитѣ училища въ България може да бѣдатъ затворени вслѣдствие туй? Каква гаранция иматъ тѣ да постѣпватъ въ тия училища, когато знаятъ, че нищо не се изпълнява?

Министъръ А. Людскановъ : Когато бѣхъ титуларенъ министъръ на Търговията и Земледѣлието, помня, че къмъ мене постѣпи едно оплакване отъ нѣкой, които бѣха свършили, и азъ тогава още направихъ нужнитѣ постѣпки до Министра на Войната, обаче наскоро подиръ туй излѣзохъ и не зная резултатътъ какъвъ е. Припомнямъ си, че миналата сесия стана и запитване по този въпросъ. (Н. Габровски: Тѣ сж отъ Кюстендилското училище — за които говоря.) Има специално оплакване отъ тѣхъ и ние по официаленъ редъ настояхме да се изпълнява законътъ, защото мисля, че законитѣ трѣбва да се изпълняватъ, трѣбва да се зачитатъ. (Н. Габровски: Да, ама военнитѣ не ги зачитатъ!) Обърнахъ се още тогава къмъ Военното Министерство, сега вземамъ актъ отъ вапнитѣ думи, и понеже има питане по този въпросъ въ министерството, ще видя да взема всички мѣрки, които изисква законътъ, и ще ви съобща.

Ц. Таслаковъ : Има да отправя едно питане къмъ г. Министра, управляющъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, за слѣдующето. Не че не можехъ да отида лично при г. министра да му разкажа работата, но искамъ нарочно публично да повдигна този въпросъ, за да не излѣзе, че нѣкаква друга частна заинтересованостъ ме кара да направя това. Въ Троянската околия има единъ лѣсничей, именно Цончевъ. Този господинъ, откакъ е дошълъ въ Троянъ, има доста хубави дѣяния за добротостъ. Най-напрѣдъ той е повдигналъ едно гонение противъ всички стражари и ги замѣнява съ други. Най-напрѣдъ му се оплаква нѣкой стругаръ, противъ когото стражарътъ въ Новоселския участѣкъ Петъръ Табаковъ му съставилъ 3—4 акта. Оплаква се този стругаръ противъ Табакова и нагласява хора да говорятъ противъ него, че ги не пушаль въ държавната гора да пасатъ добитѣка си. Като се изслѣдва това пакъ отъ този стругаръ, Табаковъ биде уволненъ и назначенъ на негово мѣсто другъ единъ, за когото се намира въ мировото сѣдилище въ углавно дѣло по горитѣ разписка съ слѣдующето съдържание: давамъ настоящата разписка на еди-кого си, че се задѣлжавамъ да не говоря противъ него въ сѣдилището по акта, съставенъ за нарушение горитѣ, еди-каждѣ си. Второ. Той, като вѣрвѣлъ съ коня си изъ пактя, срѣщналъ двама души съ коне, които не му се отбили отъ пактя, и стрѣлялъ съ револвера си противъ тѣхъ, защото не сж се отбили. Трето. Къдѣто живѣлъ, въ квартирата си, затворилъ малки момичета, не още възрастни моми, съ срамотни цѣли. Четвърто.

Въ с. Колибито прѣслѣдвалъ на най-почтени селянинъ момичето, пакъ съ тази цѣль. Банцитъ на момичетата не сж искали да се обтжжватъ, защото у насъ — поне, ако щете, външно — нравствеността стои високо и всѣки счита, че само да се чуе такава нѣщо за неговата челядъ е срамотно. Но хазинитъ веднага, щомъ се научилъ, го изпѣдилъ отъ квартирата си. Като разказвамъ тѣзи работи на г. министра — имамъ маса други, за които, ако желае, ще му ги разкажа отдѣлно, — моли да вземе мѣрки да изслѣдва това и, ако е възможно, да направи каквото мисли.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ ще благодаря на г. Таслакова, ако ми даде свѣдѣнията, каквито има, за да мога да командирамъ специаленъ единъ чиновникъ на мѣстото да изслѣдва и тогава ще направи длжността си.

Ц. Таслаковъ: Азъ съмъ доволенъ.

Д. Драгиевъ: Чл. 69 отъ нашия правилникъ задължава г. г. министритъ да отговарятъ на направенитъ запитвания най-късно до слѣдующето заседание. Азъ съмъ отправилъ едно питане къмъ г. Министра на Финанситъ още на 2 того и друго едно къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието на 4 того, относително неправилно вземане нѣкакви пари отъ единъ лѣсничей. Питамъ, кога ще се отговори на тия питання?

Министъръ А. Людскановъ: Колкото за мой другаръ отъ Финанситъ, азъ не зная кога ще Ви отговори.

Трѣбва да се разберемъ и по този въпросъ. Въ правилника е тѣй, но ако министърътъ може веднага да отговори и да събере свѣдѣния отъ министерството; но ако има да се събиратъ свѣдѣния отъ нѣкъде, какъ може да отговори? Затуй ние сме принудени по-късно да ви отговаряме. (Д. Драгиевъ: Десетъ дена има оттогава.) За вашето питане азъ трѣбва да Ви кажа, че не зная за какво се касае; може да не съмъ билъ тукъ.

Д. Драгиевъ: Относително Радомирски лѣсничей, че е вземалъ сума пари.

Министъръ А. Людскановъ: Кога е направено това питане?

Д. Драгиевъ: На 4-й.

Министъръ А. Людскановъ: Бѣхъ ли азъ тукъ?

Д. Драгиевъ: Бѣхте.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ не зная за какво се касае.

Д. Драгиевъ: Азъ Ви дадохъ свѣдѣния.

Министъръ А. Людскановъ: Значи, азъ искахъ свѣдѣния; като ги събера, ще Ви отговоря.

С. Славовъ: Моето питане се отнася до г. Министра на Народното Просвѣщение.

Прѣседателствующъ А. Франтъ: Моли, г-нъ Славовъ, стенографитъ не могатъ нищо да чуятъ и ще бжде хубаво, както онзи денъ се рѣши, да дойдете по-насамъ и да се чуе отъ всички, което искате да кажете на народното прѣдставителство.

С. Славовъ: Прѣзъ 1898 г. се подариха отъ Руския Императоръ дрехи за български театъръ и сж били въ голѣмо изобилие. Трупата „Съзла и Смѣхъ“ избрала нужнитъ костюми, а останалитъ била принудена да ги депозира въ едно помѣщение, дѣто сега плащатъ и наемъ за пазене, и сж изложени на развала, да ги идатъ молцитъ. Питамъ: не мисли ли г. Министерътъ на Просвѣщението, че ще стори добръ, ако подбере тѣзи, които сж необходими за трупата „Съзла и Смѣхъ“, а останалитъ да ги разпрѣсне въ останалитъ провинциални театри, дѣто има сформировани?

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Тѣзи дрехи азъ ще задържа за трупата въ София. Тѣ се пазятъ много-добъръ и всички сж потрѣбни. Нѣмамъ намѣрение да ги раздавамъ нито на Казанлъшката сцена, нито на нѣкоя друга.

М. Таковъ: Къмъ г. Министра на Просвѣщението едно малко питане. На г. Министра на Просвѣщението е извѣстно, че за да може да се уволни единъ учителъ отъ служба, въобще трѣбва да има показанитъ въ закона причини. Въ Пловдивска околия има едно село Устина, което е смѣсено: повечето сж турци, по-малкото българи. Училищното настоятелство се състои отъ българи и влизатъ вагрѣ и турци. Единиятъ учителъ — единъ единственъ тѣ иматъ тамъ — нѣкой си г. Кръстевъ, билъ уволненъ и уволненъ отъ министерството. Утрѣ ще попитамъ г. министра, нека да бжде готовъ, защо е уволненъ този учителъ и получена ли е въ неговото министерство една телеграма, съ която училищното настоятелство, българското население, моли министерството непрѣмънно учителътъ имъ да остане въ селото?

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Изпратѣте ми бѣлжката си.

Л. Дуковъ: Азъ искамъ едно питане да отправя до г. Министра, управляющъ Земледѣлието и Търговията. Понеже питаннята сж отъ характеръ повече, които се оплакватъ отъ лѣсничейтъ, то азъ ще се присѣдина къмъ тѣхъ, че дѣйствиелно нанитъ лѣсничей сж хора, които сж докарвали народа до отчаяние съ тѣхнитъ разпореждания. Въ Провадийска околия Варненската горска инспекция, съ писмо № 1.850 отъ 1892 г., е опрѣдѣлила за сѣница нѣкои мѣста. Този лѣсничей сега му скимнало между с. с. Кадикьой, Котелъ, Нова-Шипка и Шераметъ да задрѣти на тѣзи хора

и никакви същности нямат. Също и отъ гр. Провадия имамъ писмо, че въ тази остра зима никои не може да съче. Отъ Варненския окръгъ също се оплакватъ. Има оплакване и за добитъка имъ, че е задрънъ, но за него нѣма да говоря, защото той казва... (Не се чуе.) Ето на какво основание правя питане. Азъ отидохъ въ Министерството на Търговията и Земледѣлието, говорихъ на началника на горското отдѣление Митревъ. Като му казахъ постановлението... (Не се чуе.) Той се изрази безъ заобикалки: въ нищо не мога да обвинявамъ лѣсничей; азъ съмъ, който имъ прѣдписвамъ, и всичко, което правятъ, правятъ го по моя заповѣдъ и не слушамъ никого; азъ сега управлявамъ и, додѣто съмъ началникъ, никакъвъ министъръ, никакъвъ лѣсничей не признавамъ. Това ми каза въ очитѣ. Азъ го помолихъ, че на туй негово желание сме и ние, за да се охраняватъ горитѣ; но въ такова врѣме, да се посочи кое трѣбва да се съче и кое не: не бива произволно да задрѣтваме, защото въ такава зла зима може хората произволно да налегнатъ и съчатъ. Той повтори същото. Азъ съмъ на това мнѣние (Не се чуе.) ... и всички оплаквания отъ лѣсничей, които тѣ не взематъ въ внимание... (Не се чуе.) Азъ искахъ да запитамъ прѣди 5—6 дена за едно... (Не се чуе.) Въпросъ не е ставало... (Не се чуе.) за единъ товаръ дърва и го убива. Казаха, че случайно станало: забравилъ, че пушката му е зарязана и убива човѣка за единъ товаръ дърва. Моля ви се, въ такива врѣмена нѣматъ ли право хората, които правятъ питання противъ тѣзи лѣсничей? Ние искаме да се вардятъ горитѣ, да бждатъ строги законитѣ, но да могатъ и хората да живѣятъ. Азъ не зная защо единъ началникъ въ министерството се разпорежда така, да дава такива заповѣди да се измѣчва населението. Затуй азъ моля г. министра нека обясни и попита, има ли такъвъ човѣкъ тамъ и защо той е задрѣтилъ и истина ли началникътъ на отдѣлението е казалъ на мене, че „азъ се разпореждамъ“? Нека изучи въпроса и ми обади.

Министъръ А. Людскановъ: Ако нѣма недо-разумѣние между почтения запитвачъ и началника на горското отдѣление, съжалявамъ за думитѣ, които сж били казани, и затова ще изпитамъ.

Относително второто, което пита, понеже сж благопожелания, азъ вземамъ актъ отъ тѣхъ. Истина е, че има оплаквания противъ лѣсничейтѣ тамъ, но за нѣкакво убийство досега не знаятъ. (Л. Дуковъ: Въ Лонгоса.) Затова ще моля г. Дукова да ми даде бѣлжжитѣ си подробно за убития човѣкъ и азъ ще направя потрѣбното.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Г-да народни прѣдставители! Ще отговоря на питането, направено ми завчера отъ г. Ной Марковъ: защо не е била отпусната стипендия на г-ца Ана Трънка отъ фонда на добродѣтелната дружина, когато тя била прѣпоръчана отъ Сливенската община. Ра-

ботата по този въпросъ стои така. Засега отъ този фондъ издържатъ се трима стипендианти: двама отъ гр. Враца и третиятъ отъ гр. Стара-Загора. На двамата отъ Враца стипендията е дадена отъ самата ефория, която управляваше фонда, прѣди да се прѣдаде въ Министерството на Народното Просвѣщение, а на третия отъ Стара-Загора е дадена отъ министерството по прѣпорѣка отъ ефорията, когато е прѣдавала фонда. Слѣдъ прѣдаването фонда въ Министерството на Народното Просвѣщение, споредъ чл. 4 отъ закона за управлението на този фондъ, въ който е казано: „половината отъ дохода ще се употрѣбѣва за стипендии: една отъ Враца, една отъ Сливенъ, а другата половина ще се влага за капитализиране въ фонда“, слѣдъ изваждането на сумитѣ, употрѣбени за поддржката на тримата стипендианти, и слѣдъ изваждането половината отъ дохода за капитализиране, остана една сума отъ 1.200 л. Тя е дадена така: на г-ца Ана Трънка — 600 л. пособие, на Блъскова — 500 л. и на Иондовичъ — 100 л. Стипендия не се даде на Ана Трънка, защото, на първо мѣсто, сумата не е достатѣчна за една стипендия; второ, защото споредъ чл. 20 отъ закона за стипендиитѣ трѣбваше да издържи конкурсъ; а на такъвъ Ана Трънка не склапѣше, защото тя бързаше да си отиде да довърши учението си и нѣмаше врѣме да издържи конкурсъ; трета причина: стипендия се разбира да свърши всячкото си образуване, а не на четвъртата или петата година когато слѣдѣ, да се дава стипендия за 1 или 2 послѣдни години; а най-послѣдната причина, по която не се даде стипендията, е прѣдписанието на самото завѣщание. Споредъ пунктъ 12 на завѣщанието, както се говори за стипендиитѣ, които трѣбва да се раздаватъ, казва се: лицата, които трѣбва да получатъ стипендия, трѣбва да бждатъ и по баща, и по майка чисто българи, а пъкъ, както виждате, Ана Трънка по баща е чехкия, а по майка българка. По тѣзи причини не можеше да ѝ се даде стипендията. (М. Такевъ: Само това бѣ достатѣчно.)

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Ковачевъ бѣше ми отправилъ едно питане. Отговарямъ му това. На 13 юлий съставенъ е актъ срѣщу братя Джовани въ Провадия, защото не сж могли да докажатъ, че за спирта 5.154 литри, които се уловилъ у тѣхъ, сж платили акцизъ. Съставено е постановление, съ което се глобяватъ тѣзи братя, че не сж могли да докажатъ, че сж платили акциза. Постановлението се намира въ Министерството на Финанситѣ, изучава се; ще стане нужда да се направи справка и тогава министерството ще се произнесе окончателно.

Н. Габровски: Ще направя едно малко питане къмъ г. Министра на Просвѣщението. Прѣзъ миналата и настоящата година въ Търновския учебенъ окръгъ бирниците събирали пари отъ общинитѣ и ги внасяли въ Българската Народна Банка

за сметка на Търновския училищен инспектор, предназначени за покупка на учебни помагала. Така, въ някои села се събрали голѣми суми — напр., въ с. Хотница били събрани 370 л. — обаче, оплакватъ се, че не сж купени помагала и има училища безъ всѣкакви помагала. Азъ питамъ г. министра, мисли ли да вземе мѣрки, за да се снабдятъ училищата съ учебни помагала, защото менѣ съобщаватъ хора, които сж близки до учебното дѣло и знаятъ положението на училищата, че помагала не сж купени, и защо тѣзи суми се задържатъ въ Банката за сметка на училищнитѣ инспектори, а не се употребятъ веднага за нуждитѣ на училищата?

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: За тѣзи частно събирани суми нѣмамъ извѣстие, но по този въпросъ, изобщо за училищнитѣ помагала и библиотеки ученически, има да съобща на народното прѣдставителство мѣрките, които съмъ вземалъ по него въпросъ. Отъ 1890 г., ако се не лъжа, отъ държавата имало отпуснатъ единъ фондъ, за да се купятъ училищни помагала на основнитѣ училища. Този фондъ много безобразно билъ изпохарченъ въ поголѣмата си частъ и сега въ разпореждане на разни инспектори се намира тази сума по разнитѣ земледѣлчески каси. Азъ мисля тѣзи суми да ги съберѣдоточимъ на едно мѣсто съ ония суми, които се събиратъ така, както вие съобщихте, и да направимъ една обща наредба, та пропорционално на всички училища, дѣто има нужда за училищни помагала, да се изхарчатъ тѣзи пари, а не да оставятъ въ рѣцѣтъ на мѣстнитѣ инспектори. Защото, споредъ свѣдѣнията, които има въ министерството, главно този фондъ, който е билъ отпуснатъ отъ държавата, е билъ злоупотѣбенъ, въ смисълъ, че сж били облагодѣтелствувани за разни непотѣбни книжа и прѣдмети разни приятели. Освѣтъ това, сега заръчахъ една обща ревизия да се направи въ Княжеството по гимназитѣ и класнитѣ училища, а може би да я разпространимъ и по основнитѣ училища, за да видимъ въ какво състояние сж тѣзи помагала и библиотеки и да можемъ по-стразмѣрно да разпрѣдѣлимъ сумата помежду разнитѣ училища. И азъ се надѣвамъ, всичкитѣ тия суми да минатъ подъ общия режимъ на наредбата. (Н. Габровски: Кога мислите това да стане, г-нъ министре?) Тѣзи ревизии сж почнати. Азъ вѣрвамъ, че скоро ще се свършатъ и веднага ще направи разпореждането.

К. Мирски: Ще направя едно питане, каквито можемъ да не правимъ, ако се въведѣше у насъ обичаятъ, който се пази въ другитѣ страни, че щомъ единъ вѣстникъ нападне държавно учрѣждение и говори, че е истина, че знае отъ достоверно мѣсто, а пъкъ то не бѣде истина, на втория или третия день послѣдва въ „Държавенъ Вѣстникъ“ едно официално съобщение — „не е истина“. Послѣдниятъ брой на в. „Изгрѣвъ“, излѣзълъ прѣди

3—4 дена, пише, че на границата български войници зѣзѣли отъ студъ и, може би, измръзнали. Ние по необходимостъ даваме и ще даваме драго-волно дѣцата си въ войската, но не да измратъ отъ студъ. Ако е вѣрно, азъ моля да се взематъ мѣрки, а ако не е вѣрно, да се опровергае.

Министъръ А. Людскановъ: Ще съобщимъ на г. Военния Министъръ.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Пристъпва се къмъ дневния редъ: докладъ на бюджетопроекта за Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи. Докладчикътъ г. Гаговъ има думата.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.)

„Министерство на Вътрѣшнитѣ Работи.

Отдѣлъ I.

Администрация и полиция.

Глава I.

Разходи за личния съставъ.

§ 1. Разходи за личния съставъ на централното управление и подвѣдомственитѣ му учрѣждения.

Централно управление.

Общо управление.

1 министъръ	15.000 л.
1 главенъ секретаръ	6.000 „
1 инспекторъ	5.160 „
1 литографъ	1.620 „
За писари и разсилни	18.000 „

Отдѣление административно-полицейско

1 началникъ	5.160 л.
1 старши подначалникъ	3.600 „
1 младши подначалникъ	2.640 „
1 регистраторъ-архиваръ	2.100 „
1 помощникъ-регистраторъ-архиваръ	1.620 „
1 оръжеенъ майсторъ	2.100 „

Отдѣление за изборнитѣ учрѣждения.

1 началникъ	5.160 л.
1 старши подначалникъ	3.600 „
1 младши „	2.640 „
1 регистраторъ-архиваръ	2.100 „
1 помощникъ-регистраторъ-архиваръ	1.620 „

Счетоводство за двата отдѣла: административно-полицейски и санитаренъ.

1 счетоводителъ	4.140 л.
1 старши помощникъ-счетоводителя	3.120 „
1 младши „	2.640 „
1 регистраторъ-архиваръ	2.100 „
1 помощникъ-регистраторъ-архиваръ	1.620 „

Окръжни управления.

I-ст. въ Бургазъ, Варна, Пловдивъ, Русе, София и Търново.

II-ст. въ Видинъ, Враца, Кюстендилъ, Плевенъ, Стара-Загора и Шуменъ.

6 I-ст. окръжни управители по 6.000=36.000 л.
 Прѣдставители на Бургазкия,
 Варненския, Пловдивския и Ру-
 сенския " 960= 3.840 "

6 II-ст. окръжни управители " 5.160=30.960 "

Пътни на 12 окръжни упра-
 вители " 600= 7.200 "

6 I-ст. секретари " 3.120=18.720 "

6 II-ст. " " 2.640=15.840 "

12 I-ст. подсекретари (по единъ
 за българска и по единъ за
 френска кореспонденция въ Бур-
 газъ, Варна, Пловдивъ и Русе;
 по единъ за българска въ София,
 Стара-Загора и Търново и още
 единъ за по търговетъ въ София) " 2.100=25.200 "

8 II-ст. подсекретари въ София,
 Търново и при II-ст. окръжни
 управители по единъ " 1.800=14.400 "

12 регистраторъ-архивари " 1.620=19.440 "

6 помощници на регистраторъ-
 архивари " 1.440= 8.640 "

За писари и разсилни и литографи . . 67.400 "

Столично градоначалство.

1 градоначалникъ 6.000 л.

Нему прѣдставители 1.200 "

1 секретаръ 3.120 "

2 подсекретари, отъ които
 единия юристъ, за по сѣдебни
 дѣла по 2.100= 4.200 "

1 регистраторъ-архиваръ 1.620 "

1 помощникъ-регистраторъ-архиваръ . 1.440 "

За писари, разсилни и литографъ . . 6.600 "

Околийски управления.

I-степенни въ:

Варна — градско, Пазарджикъ, Пловдивъ — градско,
 Разградъ, Русе — градско, Свищовъ, Силистра, Сли-
 венъ, Стара-Загора, Търново и Хасково.

II-степенни въ:

Балчикъ, Бургазъ, Варна — селско, Видинъ, Враца,
 Горна-Орѣховица, Добричъ, Дупница, Казанлъкъ,
 Карлово, Кюстендилъ, Ловечъ, Ломъ, Орѣхово,
 Плевенъ, Провадия, Пловдивъ — селско, Русе —
 селско, Самоковъ, Севлиево, София — селско, Ста-
 нимака, Чирпанъ, Шуменъ и Ямболъ.

III-степенни въ:

Айтосъ, Анхило, Берковица, Борисовградъ, Бѣла,
 Бѣла-Слатина, Бѣлоградчикъ, Габрово, Дръново,
 Елена, Ески-Джумалъ, Карнобатъ, Котелъ, Кула,

Куртъ-бунаръ, Къзълъ-агачъ, Луковитъ, Никополъ,
 Нова-Загора, Орхание, Османъ-Пазаръ, Панагюрище,
 Пещера, Пирдопъ, Попово, Прѣславъ, Радомиръ,
 Тетевенъ, Троянъ, Трънъ, Тутраканъ, Фердинандъ,
 Царибродъ и Харманлий.

11 I-ст. околийски началници по 3.300=36.300 л.

25 II " " " 3.000=75.000 "

34 III " " " 2.700=91.800 "

Прѣдставители на градскитѣ
 околийски началници въ Варна,
 Пловдивъ и Русе " 420= 1.260 "

Пътни на 8 първостепенни и
 25 второстепенни околийски на-
 чалници " 336=11.088 "

Пътни на 34 третостепенни
 околийски началници " 276= 9.384 "

10 помощници на околийскитѣ
 началници въ Айтосъ, Добричъ,
 Ески-Джумалъ, Куртъ-бунаръ,
 Османъ-Пазаръ, Провадия, Раз-
 градъ, Силистра, Тутраканъ и
 Шуменъ " 1.500=15.000 "

11 I-ст. секретари " 1.800=19.800 "

25 II " " " 1.560=39.000 "

34 III " " " 1.320=44.880 "

10 подсекретари при околий-
 скитѣ управления въ Кюстен-
 дилъ, Пловдивъ — селско, Раз-
 градъ, Русе — селско, Силистра,
 София — селско, Стара-Загора,
 Търново, Шуменъ и Бургазъ " 1.320=13.200 "

70 регистраторъ-архивари " 1.080=75.600 "

10 помощници на регистраторъ-
 архивари при околийскитѣ управ-
 ления въ Кюстендилъ, Плов-
 дивъ — селско, Русе — селско, Са-
 моковъ, Силистра, София — селско,
 Станимака, Стара-Загора, Тър-
 ново и Шуменъ " 960= 9.600 "

За писари, разсилни и литографи . . 222.000 "

Стража.

Полицейски пристави.

5 I-ст. полицейски пристави въ
 столицата по 2.640=13.200 л.

На сжитѣ фуражни за ко-
 негѣ имъ " 300= 1.500 "

12 II-ст. полицейски пристави:
 а) въ Пловдивъ 4, въ Варна и
 Русе по 3, въ Бургазъ 1; б) при же-
 лѣзнопътната станция въ София " 2.100=25.200 "

30 III-ст. полицейски пристави:
 а) при пристанищата и желѣзно-
 пътнитѣ станции въ Варна, Горна-
 Орѣховица, Плевенъ, Русе, Хар-
 манлий и Царибродъ; б) въ гра-
 доветѣ: Видинъ, Враца, Добричъ,
 Кюстендилъ, Пазарджикъ, Плев-
 венъ, Разградъ, Свищовъ, Си-

листра, Сливенъ, Стара-Загора, Търново, Хасково, Шуменъ и Ямболъ; в) участкови: Босилеградски, Дупнишки, Новоселско-искрецки, Рунчоски, Чепински и четирма дѣто се яви нужда . по 1.800=54.000 л.

На 9-тъ участкови пристави за пѣтни безотѣтно „ 240= 2.160 „

Полицейска стража.

За столицата.

20 старши стражари . . . по 1.020= 20.400 л.

330 младши стражари . . . „ 720=237.600 „

За окръжитѣ и околийтѣ

220 старши стражари . . по 864= 190.080 л.

2.198 младши стражари . . „ 564=1 239.672 „

За поддържане конетѣ на коннитѣ стражари.

На 66 души въ столицата . . по 300= 19.800 л.

„ 1.182 души въ окръжитѣ

и околийтѣ „ 300=354.600 „

За 10-годишна служба, добавъчно по

1/4 отъ заплатата, споредъ чл. 102 отъ закона за полицията 120.000 „

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моли ония, които приематъ § 1 тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката.

М. Такевъ: Искамъ думата!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Искатъ прѣдварително думата?

М. Такевъ: Искыхъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Имате думата.

Министъръ М. Сарафовъ: Вчера на насъ не дадохте думата, а тѣмъ защо давате?

Н. Габровски: Не е обявенъ резултатътъ на гласуването.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Азъ казахъ само толкова: ония, които приематъ, да си вдигнатъ ржката, но не обявихъ, дали е болшинство, или е меншинство.

Има думата г. Такевъ, но го моля да бѣде малко по-късъ.

М. Такевъ: Тѣзи яѣща, които съмъ говорилъ много пѣти, сега въ резюме искамъ да ги изкажа въ три думи и моля г. министра да отговори. Прѣди всичко, тукъ въ параграфа, дѣто се прѣд-виждатъ 28 третостепенни пристави, между които единъ въ Чепино, мога да кажа на г. министра, че този приставъ е съвършено безполезенъ — на-противъ, въ много отношения е врѣдепъ. Тамъ има погранична рота, има достатъчно количество офи-цери и изключително тѣ само служатъ за запазване

поредъка на границата. Приставътъ въ Чепино е съвършено безполезенъ и ще облекчи бюджета, безъ опасностъ нѣкаква, ако го зачеркнете. Това едно.

Друго, азъ моля сега да каже г. министърътъ, какъ става, че ови законъ, който гласувахме за униформата на околийскитѣ началници — да се отмахне униформата и да си ходятъ тѣ цивилни, — и възъ основа на какво ще четемъ окръжно прѣдписане, публикувано въ „Държавенъ Вѣст-никъ“, че околийскитѣ началници могатъ да носятъ формата и слѣдъ датата, опрѣдѣлена отъ специал-ния за това законъ?

Трето едно. Вѣхъ нитатъ г. министра и сега ще повтори: нему е извѣстно, че споредъ чл. 45 или 46 — не помня добръ члена, по съдържанието му ще напомнимъ — на околийскитѣ началници и окръж-нитѣ управители е запрѣтено да държатъ стражари по домоветѣ си въ качеството на слуги. Тѣмъ се се позволява само по служебни нѣкакви поръчки да иматъ дежурни стражари, които да разнасятъ кореспонденцията, но изключително за служебни работи. Азъ му процитирахъ примѣри по-рано и сега ще повтори, че околийскитѣ началници дър-жатъ стражари. Казахъ му, че Татарназарджи-пшиятъ околийски началникъ имаше файтогъ и, за възмущение на гражданитѣ, на обществената съ-вѣсти, яхваше файтона и караше стражари да го развозждатъ изъ града. И Плондивскиятъ околийски началникъ държи двама души стражари като слуги. Такива примѣри има много. Че това бѣше така, се удостовѣрява отъ неговото министерство, отъ ок-ръжното издадено отъ покойния министъръ Стои-ловъ въ много остри термини, въ което той абсо-лютно запрѣщаваше злоупотрѣбление съ стража-ритѣ, но по-късно дойде законътъ на бившия ми-нистеръ г. Радославовъ, въ който се внесе изри-ченъ текстъ, че на околийскитѣ началници е запрѣ-тено употрѣбляването на стражаритѣ за домашни потребности.

Г-да прѣдставители! Често пѣти сме се възму-щавали отъ злоупотрѣбенията, които ставатъ отъ страна на офицеритѣ съ даденитѣ имъ вѣстови, които тоже сж имъ дадени да имъ служатъ за служебни работи, а тѣ имъ служатъ за да имъ ку-пуватъ кокошки, патки и да слугуватъ на сѣмей-ствата имъ. Ако обществото се силно възмущава отъ тѣзи постѣпки, и вече има даже направено едно прѣдложение, което скоро ще се подпише тукъ отъ насъ за отгѣнение по законодателенъ редъ на този институтъ, именно на вѣстовитѣ въ войската, струва ми се, нѣма защо да се въвежда въ гражданското вѣдомство, нѣма защо да се позволява, да се до-пуска на околийскитѣ началници да злоупотрѣ-баватъ съ хората, които сж назначени да пазятъ честта, живота и имота на гражданитѣ. Прочее, моля г. министра да отговори: какви мѣрки е взелъ, за да се не повтара това злоупотрѣбление.

Четвърто. Не мисли ли г. министърътъ, че вече е врѣме, при толкова напливъ на свѣршпивиши мом-

чета отъ напътнѣ гимназии и Висшето училище съ юридическо образование и отъ иностранныѣ университети, не счита ли, че вече всички полуграмотни, всички малограмотни, всички околийски началници, на вратоветъ на които тежатъ обвинителни актове, трѣбва да се уволнятъ и тѣзи доста почетни длѣжности да се завзематъ отъ хора вѣщи и образовани и съ извѣстно нравствено достойнство, за да може самитѣ служби да се повдигнатъ? Когато гласувахме закона за отмѣненіе униформата, направихме го съ единствената перспектива, че ще търсимъ хора съ образование, които, обаче, се гнусятъ отъ поруганата униформа на околийскитѣ началници. И затуй отбѣгватъ, защото е оскандалена, защото е опръскана съ кръвта на българтскитѣ граждани. На постоветѣ на околийскитѣ началници ще поставимъ, казахте тогава, хора съ образование, хора съ поведение прѣдъ общество и затуй ще ги оставите да ходятъ цивили, както сж окръжнитѣ управители. Прочее, не мисли ли г. министърътъ, че е време вече да се комплектуватъ околийскитѣ началници отъ тази класа наши млади хора, които иматъ образование, които иматъ извѣстно обществено значение.

Още едно пето. Не мисли ли г. министърътъ, че за престижа на околийскитѣ началници, на окръжнитѣ управители и изобщо на служителитѣ на Вжтрѣшното Министерство, които сж назначени да пазятъ честта, живота и имота на хората, не мисли ли, че не трѣбва да държи на служба, или покрайнеймѣръ трѣбва да се отстранятъ отъ длѣжност ония държавни служители по неговото вѣдомство, противъ които има обвинителни актове и противъ които се издаваха призовки и се викаха въ сѣдъ, какъвто бѣ случалъ на 20 ноември съ Пазарджишкия околийски началникъ, когато седна на подсѣдимата скамейка въ качеството си на околийски началникъ, да го сѣдятъ за двѣ прѣстѣпления: първо, че той, когато прокурорската власть е задържала въ затвора хора, уличени въ челоуѣкоубийство, каквито май ги е наспорилъ Господъ въ Пазарджишко, околийскитѣ началникъ освободилъ затворенитѣ, и, второ, когато прокурорътъ отишълъ да провѣри, околийскитѣ началникъ издалъ заповѣдъ да не припознаватъ никакъвъ прокуроръ и никого отъ прокурорския паркетъ да не пропускатъ въ полицейскитѣ участъци — едно тежко прѣстѣпление, което влѣче 5 години строгъ тѣмниченъ затворъ въ окови. Е добръ, този околийски началникъ има на врата си обвинителенъ актъ за тѣзи двѣ прѣстѣпления, но това не прѣчи да бѣде и сега околийски началникъ, макаръ че правихъ два пѣти въпросъ; не е даже отстраненъ отъ длѣжност. Не се явиха двама отъ свидѣлитѣ и дѣлото се отложи за другъ срокъ. Но той продължава да управлява, продължава да бѣде пазител на реда и тишината. Не мисли ли г. министърътъ, че този само фактъ ужасно възмущава общество и на насъ, и особено въ Пазарджишко, дѣто, знаете, по тѣзи или онѣзи причини, ставатъ много често убийства, палежи,

побоищата пъкъ, то е нѣщо обикновено? Тамъ би трѣбвало непрѣмѣнно, когато самата централна власть, която би трѣбвало да бѣде абсолютно незаинтересована въ мѣстнитѣ дертове, тя трѣбваше поне да бѣде комплектувана отъ хора почтени, отъ хора честни и почтени. Не мисли ли г. министърътъ, че за да се назначи за околийски началникъ въ градъ като Татаръ-Пазарджикъ човѣкъ, родомъ отъ Татаръ-Пазарджикъ, човѣкъ, който е взелъ участие въ всичкитѣ партийни борби, който има приятели и неприатели и който има интересъ да унищожава политическитѣ си противници, — не мисли ли, казвамъ, г. министърътъ, че съвсѣмъ е нетактично и неpolitично, ако обичате, единъ такъвъ човѣкъ, родомъ отъ Татаръ-Пазарджикъ, да го назначи въ сѣщото мѣсто за околийски началникъ и още да го държи, когато, въпрѣки отказа на министра, прокурорътъ да почне прѣстѣждането му, Върховниятъ Касаціоненъ Сѣдъ е рѣшилъ да се почне прѣстѣждането му по тоя начинъ? Вие, г-да прѣдставители, виждате, че ние не смучемъ тѣзи факти отъ прѣстѣпни си, не желаемъ да правимъ никаква неприятностъ на правителството, но считаме за свой дългъ, такива факти да ги релевираме, защото г. министърътъ има право единъ денъ да ни каже: „вие ги знаехте тия нѣща, вие отговаряте; защо ги не съобщихте? Не съмъ слѣнце да огрѣя навсѣгдѣ“. Ето 5 пѣти вече какъ изнасяме този фактъ и бихъ желалъ г. министърътъ да даде единъ мотивъ, да даде единъ резонъ горѣ-долу основателенъ, защо и досега продължава да държи прѣстѣпници на служба — околийски началници, макаръ че нѣматъ присѣди, но иматъ обвинителни актове, а щомъ иматъ обвинителни актове, такива прѣстѣпници се отстраняватъ докато се оправдаятъ.

Н. Константиновъ: По § 1, както виждате, има едно увеличение отъ 36.000 л.; то е само увеличение въ персонала. Единственото, споредъ мене, увеличение, което е оправдателно, то е увеличението по 2 л. мѣсечно на младшитѣ стражари. Останалото, както виждате, въ сѣщото туй министерство пакъ така е прѣдвидено: и началникъ, и старши подначалникъ, и регистраторъ, и помощникъ на регистратора, и архиваръ — и въ третѣ отдѣления, значи, пакъ три регистратори. Ето защо въ този случай пакъ искамъ да обърна вниманието на г. министра, макаръ даже да би се приелъ този параграфъ така, както е, въ негова власть е да уреди една регистратура въ министерството. Това е въ интересъ на службата и е въ интересъ и на самата държава. Така, както сж, вие виждате, че има счетоводителъ, има и старши и младши помощникъ-счетоводителъ, и той си има регистраторъ, архиваръ и помощникъ-регистраторъ и архиваръ. Така е и въ всички отдѣления. Така щото, азъ мисля, че това трѣбва да се поправи както въ интереса на хазната, така и въ интереса на службата.

Послѣ, друга една бѣлѣжка, която ще имамъ да направя по отношение персонално то увеличение,

то е, че ми се виждат много тия секретари въ окръжното управление въ София—тронца,—когато Софийският окръжен управител е поставенъ нѣщо като околийски началникъ, нѣма даже прѣдставителни пари, не се прѣдвиждатъ такива, защото се прѣдвиждатъ за градоначалството. Отъ друга страна, друга една несъобразностъ се забѣлзва въ слѣдующето. За писари, разсилни и литографи въ окръжното управление се прѣдвижда 5.620 л. — такъвъ е размѣрътъ на цѣлата сума, а въ околийското управление се прѣдвиждатъ 3.300 л., а въ Софийското управление 6.600 л. Мислѣ ми се струва, че писмената работа, а особено туй, което има да извѣстяватъ околийскитѣ началници на населението въ тази административна околия, които тѣ управляватъ, било литографически, било писмено или печатно, много повече ще бѣде отъ оноа, колкото е въ София. Така щото, тази цифра 6.600 л. е твърдѣ много за София, а 3.300 е достатъчна за околийскитѣ или обратно. Колкото се касае за секретаритѣ, азъ бихъ ви молилъ, въ Софийското окръжно управление поне двама секретари да останатъ, така както е въ Търновското, а не трима.

Колкото се касае до увеличението на приставитѣ, едно е само важно и желателно би било да се знае, дѣ мисли г. министърътъ да постави четворницата пристави. Това е желателно да знае Народното Сѣбрание — за какъ отпускати кредити. Ако г. министърътъ не знае за какво му трѣбватъ, то значи, че ние вотираме на хава; че ние трѣбва да замижимъ и да вотираме цѣлата сума, безъ да искаме да знаемъ за какъ и за какво е.

Тия бѣлѣжки имавъ да направя.

С. Арсениевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че всѣки строй прѣди всичко трѣбва да бѣде полезенъ на обществото, което дава за туй сръдства; а като това е така, слѣдва, че всѣки отдѣленъ атомъ отъ общия държавенъ организъмъ не може да бѣде другъ, освѣнъ пакъ полезенъ. Е ли било Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи съ своитѣ органи: управители и началници, пристави и стражари и пр. полезно за обществото? Ако отидемъ да прослѣдимъ какво сж направили тия обществени органи: администрацията и полицията и доколко тѣ сж били полезни, ще дойдемъ до заключение, че едва тѣ сж отговаряли на своето назначение като администрация и по-нататъкъ като полиция. За че тѣ не сж отговаряли на своето назначение, нѣма споръ. Намѣсто да охраняватъ общественитѣ добродѣтели, моралъ, животъ и имотъ, напротивъ, казвямъ, тѣ сж, които сж ограбвали обществото, тѣ сж които се разсиватъ съ честта, правата, свободата и т. н. на българскитѣ граждани. Ще рече, че тая отдѣленъ атомъ отъ общия държавенъ организъмъ е билъ вредителенъ, и, слѣдователно, едва трѣбва обществото да дава сръдства за функциониране на единъ вредителенъ за него организъмъ. Другъ щеше да бѣде въпросътъ, ако той бѣше полезенъ поне толкова, т. е. толкова

вредителенъ, колкото да може да се търпи, защото всѣки другъ отдѣленъ атомъ отъ държавния организъмъ — тоже трѣбва да го признаемъ — сж вредителни. Това, което може да се каже за Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, може да се каже съ малка разлика и за Министерството на Просвѣщеніето, и за Министерството на Търговията и Земледѣлието, и за Министерството на Обществениѣ Сгради, Птищата и Сѣобщенията, на и за всѣки министерства. Въобще, цѣлото наше управление е несъстоятелно, обаче туй министерство, Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, е най-вредително, защото, като стѣнява свободитѣ, ние рискуваме единъ день отъ граждани на една свободна конституционна държава да бѣдемъ покварени такива, защото това министерството друго не прѣслѣдва, освѣнъ горното и да деморализира обществото. Ето защо азъ мисля, че едва има смисълъ да съществува едно такова министерство. За че едвамъ има смисълъ да съществува, нужно е прѣди всичко да видимъ какво прави то. Въмѣсто да способствува като органъ на всѣки държавнически искания, вмѣсто да прави и се стреми да подготви почва за економическо подобрене и въ всѣко отношение да служи администрацията на органитѣ, които искатъ да повдигнатъ земледѣлието, търговията и пр., то ние какво виждаме? Вербува избиратели, злоупотрѣблява съ правдинитѣ, а и нѣщо повече. Така че, ако е работата му само да пази ужъ реда и тишината и пр., най-хубаво ще бѣде, вмѣсто едно министерство на Вътрѣшнитѣ Работи съ органитѣ му да съществува, както е сега да се раздѣли администрация отъ полиция. Администрацията да си остане къмъ министерството, а полицията да стане сѣдебна, или пъкъ администрацията да се присѣдини къмъ Министерството на Търговията и Земледѣлието и къмъ Министерството на Финанситѣ, които ще помага на финансовитѣ органи и на земледѣлието и търговията. Колко до полицията, както казахъ, освѣнъ сѣдебната, не бърка, ако се прѣнесе къмъ общинитѣ. Направи ли се това, твърдѣ е възможно да прѣстане и страхътъ, че ще се злоупотрѣблява съ правдинитѣ и свободитѣ на българскитѣ граждани. Азъ като намѣрвамъ, че тази отдѣлна частъ отъ общата държавна организация е несъстоятелна и дѣйствително у насъ вредителна, мисля, че намъ се палага и трѣбва да я отхвърлимъ всички.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители! Много нѣщо има да се желае за повдигането нравствения уровеньъ на нашата администрация. Много пкти се е повдигалъ този въпросъ въ Народното Сѣбрание, но малко пкти се е вземалъ актъ отъ думитѣ на народнитѣ прѣдставители — отъ ония, които сж стояли начело на управлението. Азъ въ извънредната сесия зачатнахъ и изижкнахъ това си искрено желание, но възможностъ министритѣ да се загражатъ за подобреніето персонала на администрацията, а особено околийскитѣ

началници — толкозъ повече че въ днешно врѣме ние имаме лица свършили, лица, които не сж пригодни за никоя друга работа, освѣнъ да сж добри гостенци на държавната трапеза. Напротивъ, ние въ днешно врѣме виждаме за околийски началници, както и въ всички други режими, ония лица, които сж най-добритѣ майстори да вербуватъ наши съпартизани. Това е фактъ неоспоримъ, и, желателно би било въ днешно врѣме да се прѣмахне този методъ, толкозъ повече че тѣ сж непотрѣбни, че ние не мислимъ въ скоро врѣме да правимъ избори, и по тоя начинъ тия длѣжности да се заематъ отъ лица, които сж достойнство да отговарятъ на своето назначение. Въ такова положение на работата, г-да народни прѣдставители, и при факта, че тази година се извършиха почти всички градски и селски избори, за народнитѣ прѣдставители, пъкъ даже и за окржнитѣ съвѣтници, въ такъвъ случай почти може да се надѣваме, че не ще имаме скоро избори, и дай Боже да имаме скоро избори, защото тамъ е спасението за България, да имаме по-рѣдко избори, и при по-голъма ползотворна дѣятелностъ между народнитѣ прѣдставители, та при това положение, въ случая, отъ една страна, а, отъ друга страна, понеже споредъ новитѣ разпореждания голѣма частъ отъ изборнитѣ дѣла се повѣриха на окржнитѣ сѣдилища, то въ такъвъ случай само по себе си се явява за излишно отдѣлението за изборнитѣ учрѣждения. (Гласове отъ дѣсницата: А а а!) И азъ моля народното прѣдставителство да вотира за заличаването на тоя отдѣлъ, отдѣлтъ за изборнитѣ учрѣждения, за която цѣль и правя прѣдложение.

Министъръ А. Людскановъ: Г-да народни прѣдставители! Почитаемиятъ г. Вжжаровъ ще ме прости, ако му кажа, че като прави прѣдложението, види се, не е изучилъ бюджета. Отдѣлението за изборнитѣ учрѣждения у насъ не се занимава само съ по изборитѣ, но то ръководи всички общини съществуващи въ България. Докогато имаме общини градски и селски въ България, трѣбва да има такова учрѣждение, което да ги ръководи. Това е отдѣлението за изборнитѣ учрѣждения. Ако сега нѣма да правимъ избори, не се знае дали подиръ единъ или два мѣсеца, или подиръ една или двѣ години нѣма да правимъ избори. Така щото, това прѣдложение за зачеркване отдѣлението за изборнитѣ учрѣждения нѣма смисълъ. Докогато, повтарямъ, има общини селски и градски, и докогато ще ставатъ избори — а такива може да станатъ слѣдъ два или три мѣсеца, слѣдъ една година или двѣ, — трѣбва да има отдѣление, което да се занимава съ тѣхъ. (П. Вжжаровъ: Една дума искамъ да кажа.) Нѣма нужда. — Неговото желание за подобрене персонала съвпада съ бѣлѣжка четвърта на г. Такева — да се подбератъ по-добри чиновници, да се подбере по-добъръ персоналъ въ администрацията. Това е едно желание не само

тѣхно, но и наше. Азъ не мога да приема бѣлѣжитѣ, които се правятъ тукъ, че ние сме искали, или сме мислили, да вербуваме кандидати за чиновници, особено околийски началници, за да ни създаватъ партизани и пр. Ние сме въ управлението отъ двѣ години и азъ не зная дали можемъ да бждемъ упрекнати, че сж станали насилия, отъ които можете да се оплачете. (П. Вжжаровъ: Не физически насилия, ами морални.) Нѣма съмнѣние, че кипежътъ на страститѣ го има; нѣма съмнѣние, че на много мѣста може да сж станали дребни нередовности, но това още не значи онова, което вие казвате. Вие сте господари да цѣните нашата дѣятелностъ, но бждѣте справедливи. И моето желание е, да назначавамъ сѣ учени хора за околийски началници и окржни управители, и даже, ако се продължи сесията, азъ ще внеса законъ за управлението на окржитѣ и околитѣ, въ който ще прѣвдидя туй, което и г. Сарафовъ го прѣдвиждаше миналата година: всички да бждатъ съ специално, юридическо, висше образование. Но това е една реформа, която не може да стане отъ денъ до пладнѣ. Нашитѣ стремления трѣбва да бждатъ къмъ туй. И азъ мога да ви се похваля, че се стремя къмъ това. Въ Радомиръ съмъ назначилъ за околийски началникъ единъ докторъ на правото, който е свършилъ въ Белгия. Даже има 5—6 души кандидати, които сж доктори на правото и които не мога да назнача направо за околийски началници, защото отъ скамейката на училището да отидатъ да управляватъ една околия и да бждатъ прѣдставители на централната власт, това не е лека работа. Така щото, тия нѣколко кандидати, доктори на правото, юристи, ги имамъ засега като втори секретари при нѣкои окржни управители, да практикуватъ малко, да видятъ какъ се управлява, и тогава ще ги назнача за третостепенни, второстепенни и т. н. околийски началници.

Сега, казвамъ, че туй е и наше желание, обаче администрацията не е малка работа — лесна е, който гледа отътѣ. И мога да ви кажа, че азъ имамъ най-много кандидати за околийски началници, отколкото за всички други служби. Азъ управлявахъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, врѣменно управлявахъ и Министерството на Обществениятъ Сгради и мога да ви кажа, че никое вѣдомство не съмъ ималъ толкова кандидати, колкото има такива за околийски началници: 110—115 кандидати днесъ има у мене. (М. Такевъ: Защото нѣма цензъ.) Моля Ви се. Това показва едно, че хората, които стоятъ вънъ отъ управлението, мислятъ, че най-лесна работа е, да бжде човѣкъ околийски началникъ, (Глъчка.) когато ако има нѣкоя длѣжностъ мъчна, то е околийски началникъ да бжде човѣкъ.

С. Арсениевъ: Защо тогава назначавате разсилни отъ Фердинандовската община за околийски началници, ако е толкова мъчна?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Арсениевъ! Изслушайте обясненията на г. министра и, ако желаете, вземѣте послѣ думата.

Министъръ А. Людскановъ: Ние имаме стари служаци, които не сж отъ нашата партия и днесъ ги държимъ. То е отъ туй съображение, че не всѣки може да стане околийски началникъ. Азъ мога да ви ги изброя тукъ, но не му е мѣстото да се простирамъ надълго да ви изброявамъ имената на тия околийски началници, които и днесъ държимъ въ управлението и не сж всички отъ нашата партия. (П. Вжжаровъ: Вѣрно!) Защо това? Защото не се рѣшавамъ да назнача околийски началникъ така лесно. Има нѣкои, които се оказаха негодни и ги уволнихъ. Бѣлоградчишкиятъ, напр., за който почитаемитъ г. г. прѣдставители отъ лѣвицата ми направиха запитване; пратихъ да се изслѣдва дали е дѣйствително това и се оказа, че има нѣщо вѣрно; дадохъ го подъ съдъ и го отстранихъ. Всички ония, за които се помене нѣщо прѣстѣпно и нередовно, ще провѣря даннитъ и, ако се окажатъ виновати, не съмъ азъ, който ще ги защитавамъ: 110 кандидати имамъ и, само да имамъ мѣсто, изборъ голѣмъ мога да правя. Но ако държа азъ сега старитъ служаци, то е, защото околийскиятъ началникъ е прѣдставителъ на централното управление въ най-малката административна единица. Той тамъ прѣдставлява не само Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи, ами всичкитъ вѣдомства. Ако едно министерство иска да се похвали прѣдъ свѣта, че иска да направи добро, то е съ своитъ околийски началници на първо мѣсто, послѣ съ финансовитъ си агенти и т. н. Защото населението не може да знае лично министритъ какви сж, какви имъ сж дѣлата; то мжчно може да ги проучи; но ще види неговитъ прѣдставители прѣдъ населението какви сж, какъ тѣ проявяватъ своята дѣятелностъ, меки ли сж въ управлението, свободолюбиви ли сж, какъ се отнасятъ къмъ това население и т. н., помагатъ ли му, и отъ това ще сѣди за министритъ. Всѣко правителство, което се уважава и което иска да управлява споредъ законитъ, първата му грижа е, помоему, да си избере добри административни чиновници. Това правя и азъ днесъ: имамъ двѣ мѣста свободни, имамъ стотина кандидати, но не съмъ провѣрилъ бившата имъ дѣятелностъ и не се рѣшавамъ така лесно да ги назнача. Защото знамъ, че единъ околийски началникъ може по-лесно да ми напакости, отколкото двама окръжни управители.

Това имамъ да кажа, по поводъ на това, което се говори за чиновницитъ по администрацията.

Почтениятъ г. Арсениевъ поддържа тукъ една теория, по която доводитъ, изказани отъ него, и мене ме убѣдиха. Само съжалявамъ, че не мога да я възприема по едно важно съображение. Дѣйствително, Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи е най-умразното, може би, въ страната — не само у насъ, а навсѣкѣдъ, — понеже полицията е, която

има съприкосновение съ населението: ако ще се правятъ набори, полицията трѣбва да вика хората; ако ще се събиратъ данъцитъ, полицията трѣбва да даде помощъ на бирницитъ; ако ще се събиратъ пари по изпитнителни листове, полицията трѣбва да даде съдѣйствие; ако ще се правятъ обиски, полиция трѣбва да ги извърши; ако ще се правятъ потери, полиция трѣбва да прѣдложи — за всичко полицията. Естествено е въ такъвъ случай, че г. Арсениевъ е много правъ: умразната тая полиция трѣбва да се разкасира; Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи трѣбва да бжде махнато; то е умразно. Какво да правя, обаче, когато има единъ голѣмъ мотивъ противъ това — а той е конституцията. Когато г. Арсениевъ бжде въ състояние да убѣди едно Велико Народно Сѣбрание да измѣни конституцията, да махне Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи, азъ ще бжда първиятъ да приема това, (Смѣхъ въ дѣсницата.) като приема тѣзи негови мотиви. Обаче, като има единъ конституционенъ мотивъ, който ме спира, не мога да приема неговото прѣдложение.

Ида на бѣлѣжката на почтениия г. Такевъ. Азъ не мога да се съглася по никакъвъ начинъ съ неговата бѣлѣжка, че Чепинскиятъ приставъ билъ излишенъ. Напротивъ, ако има нѣкой приставъ, който е нуженъ и е на мѣстото си, то е приставътъ за Чепинското корито. Въ Чепинско има нѣколко села — Бая и др. — населени отъ македонци прѣселници; тамъ има елементъ турски или, по-право, помашки; тамъ има и мѣстенъ български елементъ. Вие виждате 3 елемента, които въобще не сж отъ най-мирнитъ, тѣй като въобще всички погранични населения не сж мирни: тамъ има контрабанда и пр. Имате единъ елементъ помашки и единъ елементъ прѣселнически и можете да си прѣдставите положението на работитъ тамъ по отношение на полицията. Зарадъ това, този Чепински приставъ е на мѣстото си. Азъ бихъ се съгласилъ за много други пристави да се махнатъ, но за Чепинския не съмъ съгласенъ.

На второ мѣсто почтениятъ г. Такевъ ми прави и тукъ едно питае, за което има запитване и на което азъ по реда си — даже то е вече турено на дневенъ редъ — ще отговоря, относително униформата, отъ който въпросъ чутъ ли не се прави източенъ въпросъ. Г-да народни прѣдставители! Азъ прослѣдихъ дебатитъ, когато се отмѣняваше законътъ, който задължаваше началницитъ да иматъ униформа. Подчертавамъ тая дума задължаваше и ще видите защо. Видѣхъ мотивитъ, които сж дадени, и право да ви кажа — не бѣхъ тукъ при гласуването, макаръ че проектътъ бѣше прѣдставенъ отъ моя другаръ — азъ бихъ се колебалъ тогава да поддържамъ това отгѣпение и сега си задавамъ въпроса: дали не би било по-добръ да се държи униформата на околийскитъ началници? (И. Воденчаровъ: Много по-добръ. — Отъ в-райната лѣвица: А а а!) Ще ви кажа защо. Недѣйте бърза. Единствениятъ мо-

тивъ, който се е поддържалъ тукъ, е — който намѣрихъ въ дебатитѣ, — че мундирътъ билъ опозоренъ и че нѣмало достойни лица да го носятъ. Мундирътъ не може да бѣде опозоренъ. Има лица, които сж прави беззакония, но мундирътъ си е мундиръ и, който го носи, трѣбва да се почита. Какво пѣщо е околийскиятъ началникъ? Ако се види отблизо неговата длъжностъ, неговата функция, тогава ще се разбере мотивътъ, който поддържа. (С. Арсениевъ: Печално е, че началникитѣ не сж на мѣстото си!) Досега вие не раздѣляхте на околийскитѣ началници административната работа отъ полицейската. Рано е при едно общество — азъ ще си позволя думата — не дотамъ културно, както е нашето, и много други общества на Балканския полуостровъ, които сж сжщо като насъ, рано е да се отнема едно външно облѣкло, единъ външенъ знакъ, който, сѣ таки, дава извѣстно едно послушание къмъ разпорежданията на тази властъ, особено когато има подъ себе си полицейски агентъ.

В. Димитровъ: Тѣй, тѣй! По-широко развийте Вашата интимна мисль: тя е интересна!

Н. Габровски: Тя е монархически аргументъ!

Министъръ А. Людскановъ: Азъ я развивамъ, не се боя. А фактъ е, че ние като унищожихме униформата, ние не можахме да намѣримъ по-добри чиновници. При това, докогато на околийскитѣ началници даваме 250—300 л., единъ добъръ юристъ, който има положение и може да изкара 500—600 л., нѣма да дойде да се кепази да го нападатъ, и въ извѣстни случаи да рискува съ живота си, макаръ че сме махнали униформата. Подобрѣте материалното положение на чиновникитѣ, гарантирайте положението имъ чрезъ закони, за което се мѣчимъ, тогава турѣте имъ униформа, не дѣйте имъ туря униформа, то е безразлично, то е другъ въпросъ: важниятъ въпросъ е да гарантирате материалното положение на чиновника, а най-главно да ги стабилизирате. Ако нѣкой стане околийски началникъ и за 6 мѣсеца или за година служба трѣбва да си остави адвокатурата, или едно много или малко доходно занятие за 250 и 300 л., и подиръ 6 мѣсеца да търси отново клиенти, кой ще рискува своето положение? Но азъ ще дойда до униформата. Унищожението на униформата, казвамъ, може би да се прибѣрза съ туй, защото и тогазъ се поясни, че докогато околийскитѣ началници изпълняватъ и полицейска длъжностъ — (С. Арсениевъ: Такова нѣщо нѣмаше.) имаше, — непрѣмѣнно трѣбва да иматъ единъ знакъ — какъвто да е, — който да налага почитание и послушание не само спрѣмо населението, а и спрѣмо подчиненитѣ му. Минава околийскиятъ началникъ облѣченъ съ цивилни дрехи и му стои подъ козиракъ единъ старши, младши; отива въ село, селянитѣ не го знаятъ, че е околийски началникъ. (М. Такевъ: Ами

околийскиятъ управителъ?) Околийскиятъ управителъ е административенъ чиновникъ, за полицията има специаленъ агентъ, аташиранъ при него: той е именно околийскиятъ началникъ, а въ голѣмитѣ градове — градоначалникътъ. Така напр., околийскиятъ управителъ въ София си има околийски началникъ за околията, а въ града околийскиятъ управителъ не се мѣси никакъ, защото има градоначалникъ. Въ Варна и Пловдивъ сжщо, въ Търново, Бургазъ, Русе околийскиятъ управителъ дава само заповѣди на околийския си началникъ, а последниятъ изпълнява неговитѣ заповѣди чрезъ своитѣ полицейски органи. Но този въпросъ е академически, нѣма да се връщамъ къмъ него, той е разрѣшенъ и азъ ще го изпълнявамъ.

Ще отговори тукъ на зададеното питане на г. Мирски. Какво се прие миналата година? Прие се да не бѣде задължително посенето на униформата. Но ако не е задължително, ако нѣкой околийски началникъ си има униформа още и сега, прѣстѣпление ли е, ако я износи докрай? Вие вотирахте закона и той, ако се не лъжа, презъ мартъ или априлий се публикува; прѣди да се обзвнатъ нѣкои околийски началници да искатъ срокъ, ние сами, *propter motu*, по наше побуждение, имъ дадохме такъвъ, дадохме имъ срокъ докрай на августъ, т. е. до 1 септемврий. Мина се върмето да си изнесатъ хората униформата, нѣкои имаха съвсѣмъ нова униформа. Послѣ постѣпиха до мене, въ началото на августъ, заявления отъ нѣкои околийски началници, които имаха още униформа — повечето дотогазъ бѣха хвърлили униформата, — постѣпиха, казвамъ, заявления отъ нѣкои околийски началници, които ни казваха: г-нѣ министри, ние имаме недоизносени униформи, не е ли възможно да ги износимъ? — и азъ имъ продължихъ срока докрай на декемврий. Заради това, вие, които живѣте като мене въ България, ще знаете, че отъ 70 души околийски началници, ако има 10—15 души съ униформа, тѣ сж тѣзи, които сж назначени по-послѣ и не сж си износили униформата. Това грѣхъ ли е? Това става навсѣкѣдѣ. Военното Министерство промѣнява униформата, обаче дава срокъ за изнасяне на униформата. (Обаждатъ се: Вѣрно!) Ами какъ искате? Околийскиятъ началникъ получава едва 250 л. мѣсечно, похарчи и 500 л. за униформа и, като отиѣнихме униформата, да не му дадемъ врѣме да си я износи? Това ще бѣде грѣшно. Ето защо, водимъ отъ тѣзи утилитарни съображения, които нищо не бъркатъ на службата, нито на принципитѣ, продължихъ срока; но днесъ голѣмото болшинство отъ началникитѣ сж въ цѣтски дрехи, а малко има още, които си доизнасятъ униформата. Обаче, щомъ изтече 31 декемврий, нѣма да има вече такива.

Г-нѣ Такевъ прави на трето мѣсто въпросъ, за който има питане: за стражаритѣ при околийскитѣ началници. Нѣма съмнѣние, че законътъ трѣбва да изпълняваме, и въ тази смисль азъ съмъ най-строгъ: дѣто чуя нѣкое оплакване основателно или

неоснователно, азъ го провѣрявамъ. Г-нъ Такевъ бѣше ми направилъ недавна питане — азъ имамъ отговора тукъ, — че ужъ Пловдивскиятъ околийски началникъ държалъ двама стражари да му услужаватъ. Азъ провѣрихъ и се оказа, че има единъ вѣстовой стражаръ при себе си за службата. Нѣма никакви слуги, и за слуги не могатъ да бѣдатъ употребявани стражаритѣ, законътъ изрично запрѣща това — не може стражаритѣ да изпълняватъ службата на слуги на околийския началникъ. И ние бдимъ за това, слѣдимъ за това. И покойниятъ Стоиловъ е издавалъ окръжни въ таа смисълъ, и г. Радославовъ, и моятъ прѣдшественикъ, и азъ, ако узная, че не се почита законътъ, ще накажа най-строго виновнитѣ. Стражарътъ не е слуга; той е единъ служител по службата, той е аташиранъ при околийския началникъ по служба, послѣдниятъ има право да има единъ стражаръ за текущи свои и бързи разпорѣждания. А че може да се случи нѣйдѣтъ отъ седемдесетъ околийски началници да злоупотребяватъ единъ или двоица, допуцама, но щомъ имамъ свѣдѣние за това, веднага вземамъ мѣрки.

Г-нъ Такевъ ме запита за Пазарджишкия началникъ Христовичъ. Азъ провѣрихъ, взехъ свѣдѣния, и се оказа, че не е истина.

М. Такевъ: Кѣдѣ е г. Гаговъ? Той не е мой приятель; азъ го моля съ рѣка на сърцето да каже, вѣрно ли е. Съ очитѣ си съмъ го видѣлъ, г-нъ министре!

Министъръ А. Людскановъ: Съжалявамъ, че Пазарджикъ става постоянно причина на разискване, когато се касае до частни въпроси. (М. Такевъ: Това не е частенъ въпросъ.) Може да е вѣрно, но за тоя градъ постоянно се правятъ общи въпроси: и за околийския му началникъ, и за стражаритѣ му, и за лѣсничея му — то е постоянно злостъ на деня. Азъ направихъ справка и докогато нѣмамъ противни свѣдѣния, държа на туй, което е официално провѣрено. Околийскиятъ началникъ е ходилъ да обикаля околията си съ единъ стражаръ. Вмѣсто да вземе коненъ, взелъ пѣши съ себе си въ габриолета, та понѣкога, вмѣсто него, стражарътъ каралъ коня на габриолета. Това не е прѣстѣпление. Такова е положението. Най-малко очаквахъ отъ г. Такева, който е самъ юристъ, да квалифицира хора за прѣстѣпления, когато още нѣма присѣда.

М. Такевъ: Азъ Ви казахъ, обвинителенъ актъ има.

Министъръ А. Людскановъ: Вашиятъ другаръ г. Арсениевъ взема Вашата дума и казва, че е прѣстѣпникъ.

С. Арсениевъ: Прѣстѣпникъ е, защото гори хората прѣзъ 1892 г. по Вѣлчевото убийство!

Министъръ А. Людскановъ: Въ Англия се явява убиецътъ прѣдъ сѣдния и сѣдния му казва:

„недѣйте се признава, цѣлото общество ще те обвинява, всѣки ти е даваджия, недѣй се признава!“ — и докогато не го осѣдятъ, никой нѣма право да каже, че е прѣстѣпникъ. А у насъ явяватъ се почтени господа и казватъ: прѣстѣпникъ е еди-кой околийски началникъ или окръженъ управителъ...

С. Арсениевъ: Не щете да провѣрите — Вие Ви трѣбватъ такива хора.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля Ви!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Може да не е осѣденъ, но това не е мотивъ да се държи за околийски началникъ.

М. Такевъ: По закона не трѣбва да се държи.

Министъръ А. Людскановъ: То е въпросъ. Ние управляваме, ние отговаряме за дѣйствиата на нашитѣ служаци. Ако нѣкого наричате прѣстѣпникъ, дайте факти, но недѣйте сомарно обвинява въ прѣстѣпления хората, които служатъ на държавата, а не намъ. Това искахъ да кажа на г. Такева. Ако той е подъ сѣдъ, ще отговоря, но недѣйте нарича сомарно всички прѣстѣпници. (М. Такевъ: Азъ не наричамъ всички.) Има противъ него дѣло. Моя прѣдшественикъ е направилъ прѣбрекание и дѣлото е отишло въ Касацията. Но и азъ да бѣхъ, и азъ щѣхъ да направя прѣбрекание, защото въпросътъ е единъ капризъ между прокуратурата и администрацията. Защо е? Вие сами казахте, че прокурорътъ искалъ да се задържатъ нѣкои хора, а полицията ужъ пустила тия хора, и че полицията не допуснала на прокурора да отиде въ участъка. Прѣди да откажемъ нашето разрѣшение за даването му подъ сѣдъ, трѣбваше да изкажемъ мотивитѣ си. Той не е тактъвъ прѣстѣпникъ въ смисълъ да е билъ или да е убилъ нѣкого. Ако е тактъвъ, тогава може да се говори — да, това е друго нѣщо. Азъ мога да ви цитирамъ случаи не само въ Пазарджикъ, но и другагѣ, дѣто между прокурора и администрацията има прѣбрекание и съперничество. Трѣбва да признаемъ, че и въ прокуратурата не сѣ всички ангели.

Н. Габровски: Но въпросътъ е вече рѣшенъ за даването подъ сѣдъ отъ Касацията.

Министъръ А. Людскановъ: Да.

Н. Габровски: Тогава защо го държите?

Министъръ А. Людскановъ: Нѣма присѣда; той не е осѣденъ. (Отъ крайната лѣвица: А а а!) Моля ви се, може да говорите колкото искате. Сѣдътъ сега ще се произнесе, въ декемврий. Ида на бѣлѣжкитѣ на г. Константинова.

М. Такевъ: Г-нъ министре, ако позволите да Ви прѣсѣка за една минута.

Министъръ А. Людскановъ: Кажете.

М. Таковъ: Чл. 46 отъ закона за чиновниците казва: (Чете.) „Всѣки чиновникъ, противъ когото се възбуди слѣдствие за прѣстѣпление, което влече слѣдъ себе си лишние отъ граждански или политически права, ако то не се отнася до служебнитѣ му дѣйствиа, отчислява се; ако ли се отнася до службата му, такъвъзито се увольнява отъ длъжността, която занимава, и това даване подъ сѣдъ повлича слѣдъ себе си тозъ часъ прѣкративане на заплатата му“ и пр.

Министъръ А. Людскановъ: Ама не е такъвъз прѣстѣплението, за което се обвинява. Вие което цитирате, е за прѣстѣпление, наказуемо съ 5-годишенъ затворъ.

М. Таковъ: Азъ казахъ, че прѣстѣпленията сж двѣ: едното е, че е заповѣдалъ на стражаритѣ да не допускатъ прокурора въ полицейския участъкъ — а знаете, че чл. чл. 45 и 47 заповѣдватъ на прокуроритѣ да ходятъ въ участъцитѣ.

Министъръ А. Людскановъ: Вие го казвате това.

М. Таковъ: Това е обвинителниятъ актъ.

Министъръ А. Людскановъ: Ида на бѣлѣжкитѣ на г. Константинова. Тѣ сж три. Уголѣментъ билъ персоналитѣ въ София — той казва за окръжното управление, а то е градоначалството. Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да се спирамъ дълго на това. Миналата година ви цитирахъ надълго и нашироко персонала на окръжнитѣ управления, околийскитѣ началници и Софийското градоначалство. Управлението на Вжтрѣшното Министерство е вървѣло въ своитѣ разходи сѣ надолу и градоначалството се състои днесъ отъ половината персоналъ, който е имало прѣди нѣколко години. Така че, никакво уголѣмение нѣма; напротивъ, има намаление. Истишала е, че има назначенъ единъ специаленъ подсекретаръ при Софийското окръжно управление, но той е за търговетѣ. Въ София ставатъ толкова търгове за цѣлата държава, по всички административни вѣдомства, а единъ специаленъ чиновникъ отъ окръжното управление, по закона, трѣбва да присѣтствува на тѣзи търгове. Ето защо и ние имаме повече единъ подсекретаръ, защото той трѣбва да присѣтствува на търговетѣ ежедневно.

Най-сетнѣ, г. Константиновъ ни каза: да ни каже министърътъ, защо му сж повече пристави и защо не обозначава дѣ имъ е мѣстожителството. И на туй ще отговоря. Турямъ нѣколко пристави повече, и споредъ нуждата ще ги командирамъ. Имахъ сега двоица такива; ще ги направя сега четирма. Вамъ е извѣстно движението за въ Македония, което прѣдизвика това уголѣмение на стражата и уголѣмение на приставитѣ. Стана нужда да се

пратятъ на границата двама пристави. Ако мине нуждата тукъ отъ тѣхъ, а се има нужда на южната граница, тамъ ще ги прати; появи се нѣщо въ източната частъ на България, да кажемъ въ Дели-Ормана, тамъ ще ги прати. Напролѣтъ ще се отвори пакъ станцията въ Сомовитѣ и, ако има нужда, тамъ ще прати единъ. Ето защо тѣзи пристави, безъ да ги аташирамъ на едно мѣсто и послѣ да имъ плащамъ командировки и дневни, мога да ги назнача днесъ въ Вобосево, утрѣ въ Дели-Орманъ и т. н. Тѣзи сж съображенията, по които азъ приехъ тѣзи служби така, и на тѣзи основания азъ моля да приемете параграфа, както е.

Н. Габровски: Г-да народни прѣдставители! По бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи би могло много нѣщо да се каже, но азъ ще си позволя да кажа само нѣколко кратки бѣлѣжки. Трѣбва да признаемъ, че дѣйствително Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи е едно отъ галенитѣ дѣла на българската държава. Отъ Освобождението досега неговитѣ бюджети сж се развивали въ смисълъ, като се увеличаватъ разходите за неговото поддържане. И трѣбва да кажа още, че винаги усиляването на полицията, на администрацията у насъ е било въ врѣда, въ ущърбъ на народнитѣ свободи. Фактътъ, че въ този § 1 на това министерство се прѣдвижда една сума отъ 3,881.104 л., заедно съ вещественитѣ разходи, само за поддържане управителнитѣ и притѣсителни сили на държавата, наречени полиция и администрация, когато вториятъ параграфъ, който говори за народното здраве, прѣдвижда една сума само отъ 2,590.000 л., показва, че дѣйствително нашата държава е повече полицейско-военна държава, отколкото културна държава. Това може, впрочемъ, да се види и отъ всички други бюджети, дѣто ние винаги повече харчимъ за управление и за поддържане на управлението, отколкото за развиване на държавата въ економическо, културно и социално отношения. Казахъ, че насилническитѣ режими у насъ винаги сж държали на този бюджетъ, като сж го увеличавали, обаче партията, която днесъ управлява България и която, може би, е твърдѣ много пострадала отъ този бюджетъ, отъ органитѣ, който той прѣдвижда, бидейки въ оппозиция, е проповѣждала, че ще опростотвори полицейско-административната машина, ще намали полицията, съ една рѣчь ще обезоръжи повече тая притѣсителна власт, за да въоръжи повече самия народъ. Какво ние виждаме сега? Бюджетътъ на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи не е нищо друго, освѣнъ едно старо клише отъ бившитѣ бюджети на което щете правителство: либерално, народнишко и т. н. Никаква абсолютно разлика нѣма тукъ както въ персонала, таза сжщо и въ заплатитѣ за поддържането на този персоналъ. Нѣщо повече, прѣдвиждатъ се даже и нови длъжности. Така напр., длъжността инспекторъ на полицията, противъ която тѣй много се говори въ извънредната сесия,

и сега се остава туку. Доколкуто помня, г. Министерът на Вжтръшнитъ Работи я оправдаваше съ това, че е необходимъ надзоръ, инспекция надъ околийскитъ и окръжнитъ управления, и че този инспекторъ ще бжде натоваренъ съ тази мисия — да ревизира управленията. Г-да народни прѣдставители! Нѣма нужда да се доказва, че ревизиата на управленията у насъ не може да се извършва само отъ единъ инспекторъ, ако това е нужно да става, и че, напротивъ, тази ревизия чрѣзъ единъ такъвъ инспекторъ не би дала опѣзи резултати, които би се очаквали. Окръжнитъ управители, които нѣматъ твърдѣ много работа, биха могли много добрѣ да изпълняватъ тази длъжностъ, съ която се натоварва именно полицейскиятъ инспекторъ. Но азъ мисля, че неговата задача е, може би, свършено друга.

Вънъ отъ това, виждаме да се прѣдвиждатъ туку 28 помощници на полицейскитъ пристави. (Министъръ А. Людскановъ: Не помощници, а пристави!) Азъ не мога да разбера отъ каква държавна, обществена нужда се диктува длъжността полицейски приставъ. Въ единъ околийски градъ, дѣто има околийски началникъ, каква нужда има отъ полицейски приставъ? Не могатъ ли направо неговитъ подчинени младши и старши стражари да се сношаватъ съ него, да му рапортиратъ; защо е нуженъ този полицейски приставъ? Тѣй както функционира длъжността полицейски приставъ днесъ, тя е нужна като посредникъ, като прѣходна инстанция между старшия стражаръ и околийския началникъ. Старшиятъ стражаръ за извѣстни произшествия ще рапортира на полицейския приставъ, а полицейскиятъ приставъ на околийския началникъ — единъ видъ станция. Защо е това? Това е въ тежестъ на бюджета, а и въ тежестъ на самата служба. Ето защо азъ мисля, че този цѣлиятъ параграфъ за полицейски пристави, които се прѣдвиждатъ на брой 28, трѣбва да се заличи, да се унищожи, както и службата на инспектора на полицията.

Въ сжщото врѣме трѣбва да кажа, както се забѣлѣза и отъ г. г. прѣдговорившитъ, че подбиране въ персонала у насъ не става. Г-нъ Людскановъ, като министъръ на Вжтръшнитъ Работи, винаги е билъ щедъръ на обѣщания, че той се ръководи отъ много възвишени мисли, че той иска да постави полицията на онази висота, на която трѣбва да стои.

Министъръ А. Людскановъ: Ще я поставимъ!

Н. Габровски: Това го чуваме въ извънредната сесия, обаче отъ дѣлата Ви не се оправдава.

Министъръ А. Людскановъ: Колко има отъ тогазъ? 2 мѣсеца!

Н. Габровски: Ние виждаме днесъ, и справедливо Ви се забѣлѣза отъ прѣдговорившитъ, че дър-

жите за началници хора, на вратовѣтъ на които висятъ обвинителни актове. Вие искате присѣда. Благодаримъ! Не е нужно да има присѣда, ако има повдигнато обвинение, особено направо отъ прокурорската властъ. Такива хора не могатъ да се държатъ на служба, съгласѣте се сами. И това не става по другитъ вѣдомства, а Вие ги държите. Азъ Ви припомнямъ не само за Пазарджишкия околийски началникъ, на когото дѣлото се е гледало прѣзъ декември и се е отложило, а Ви припомнямъ и за нѣкой си околийски началникъ, прошеносилъ отъ Търново, Герджиковъ, който е даденъ подъ сѣдъ за злоупотребление на държавни пари.

Министъръ А. Людскановъ: Който е оправданъ.

Н. Габровски: Вие го назначихте прѣди да се произнесе сѣдѣтъ и прѣди да бжде оправданъ.

Министъръ А. Людскановъ: Не е истина.

Н. Габровски: Азъ бихъ желалъ не само да ни даватъ обѣщания, но прѣди да дадете такива, да се съобразите съ желанието на народното прѣдставителство и най-вече съ декларациитъ, които даватъ на народното прѣдставителство. Фактъ е, че никакъвъ образователенъ цензъ не съществува нито за околийски началникъ, нито за окръженъ управителъ, а тѣкъ споредъ бюджета ние плащаме на окръжнитъ управители много повече, отколкуто на директоритъ на гимназиитъ, които сж подложени на извънреденъ цензъ, отколкуто на сѣднитъ въ апелацията. Тамъ сме строги, искаме образователенъ цензъ, искаме държавенъ изпитъ, слѣдъ туй извѣстна опитностъ, обаче за окръжнитъ управители такъвъ цензъ не съществува. Но отговаря ми се, че окръжнитъ управители и околийскитъ началници сж полицейски агенти на централното управление. Да, именно защото се гледа на тѣхъ като на партизани, агенти на властѣта, но не като на агенти на държавата, затуй не се подбиратъ, а се взематъ хора отъ улицата. Казвате вие, че сте махнали пѣкои отъ тия началници и окръжни управители и че въобще се грижите да прочистите този персоналъ. Подобно пѣщо, да ви кажа, не виждамъ. Отъ туй, дѣто замѣнявате едно име съ друго, това не значи, че измѣнявате сжщността на работата, а туряте по-ревностни хора, по които не отговарятъ на положението, което трѣбва да заематъ въ държавата. Ето защо азъ сподѣлямъ тѣзи мисли, които се изказаха отъ г. г. прѣдговорившитъ, че Вие твърдѣ малко внимание обръщате на бѣлѣжитъ, които се правятъ въ Народното Собрание, когато се разисква по администрацията или въобще по бюджета на Вжтръшнитъ Работи. Желателно е, това Министерство на Вжтръшнитъ Работи, което досега е било министерство на партизанството, да стане министерство дѣйствително на вжтръшнитъ работи. Засега ние повече отъ туй не можемъ да искаме: ние знаемъ, че при сегаш-

ната държава, както е тя организирана, сѣ не може безъ тая управителна и притѣснителна сила; тя е *raison-ѣтъ* на нейното сѣществуване, тѣй да се каже, и безъ нея не може. Но ние се ръководимъ отъ това начало, че най-доброто управление е онова, което учи народа самъ да се управлява. Днешното управление освѣнъ че не учи народа самъ да се управлява, но, напротивъ, го учи на това, което Вие казахте: да се страхува отъ управлението. (Министъръ А. Людскановъ: Не съмъ казалъ това.) Тѣй оправдавате Вие формата. Значи, да внушите извѣстенъ страхъ и да държите народа въ респектъ, въ страхопочитание. Това сѣ аргументитѣ на ония, които деспотически управляватъ, аргументитѣ на деспотизма, но не на една прогресивна партия, която иска да управлява. Най-добро управление е онова, което учи народа самъ да се управлява, а не онова, което го учи да се страхува прѣдъ началницитѣ и отъ управлението. Вашето управление виждаме, че не е таково.

Тѣзи мисли счетохъ за нужно да изкажа по този параграфъ. И не че вѣрвамъ, че вие ще вземете бѣлѣжка и че ще направите нужното. Защото една партия, която иска партизанско управление, но не управление на държавата; една партия, която не иска да води държавата по пътя на културата, като обезоръжава управлението и въоръжава самоуправлението на народа, отъ една такава партия ние не можемъ да очакваме другъ бюджетъ, друга полиция, друга администрация, отколкото тази, която виждаме въ бюджета.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ виждамъ тукъ, при заплатата на стражаритѣ — полицейскитѣ стражари, — да се прѣдвижда и едно възнаграждение отъ $\frac{1}{4}$ отъ заплатата за 10-годишна служба, а пъкъ въ заплатата на горскитѣ стражари не се прѣдвижда нищо. Заплатата на горскитѣ стражари е 540 л., когато оная на полицейскитѣ е 564 л. Службата на полицейскитѣ стражари не е по-опасна и по-трудна, отколкото оная на горскитѣ стражари, и на горскитѣ стражари могла да бѣде 540 л., безъ да има възнаграждение, а на полицейскитѣ да бѣде съ 24 л. повече и да има възнаграждение. Прѣди всичко въ заплатата на чиновницитѣ, поне ония, които сѣ отъ единъ рангъ, трѣбва да има еднаквостъ, за да има справедливо и добросъвѣстно изпълнение на длъжността. Заради това моля да се изостави възнаграждението за 10-годишна служба, тѣй както е оставено въ заплатата на горскитѣ стражари. Прѣдложение не искамъ да направя, защото има законъ — чл. 102 отъ закона за полицията, — но ще моля г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да вземе актъ отъ моитѣ думи и да внесе измѣнение на тоя членъ; или же ако смѣта, че трѣбва непрѣмѣнно да сѣществува това възнаграждение за полицейскитѣ стражари, то непрѣмѣнно трѣбва да сѣществува и за горскитѣ. Азъ, обаче, мисля, че може да не сѣществува и за еднитѣ, и за другитѣ.

М. Таковъ: Г-да прѣдставители! Азъ искахъ да направя двѣ бѣлѣжки върху възражението на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Първото е, че често пъти азъ съмъ авансиралъ тукъ работи отъ Татарпазарджишко и нѣкакви лични свои работи, като че съмъ искалъ да ги правя достойно на Народното Събрание. Вѣрно е, че често пъти азъ съмъ цитиралъ факти отъ Татарпазарджишко, затуй обаче, защото не съмъ желалъ никога въ своитѣ обвинения противъ държавнитѣ служители да бѣда голословенъ и всѣкога съмъ искалъ да мотивирамъ съ конкретни факти, възможни да се проверятъ отъ г. министра, и затуй съмъ му цитиралъ примѣри. И естествено е, че азъ ще цитирамъ примѣри отъ околноститѣ, тамъ, дѣто азъ живѣя; не мога азъ да зная що става и какво става въ Силистра, още по-малко въ Трънъ. Прочее, за да ме чуе г. министърътъ, ще му цитирамъ факти и примѣри изъ ония мѣста, дѣто азъ имамъ физическа възможност да наблюдавамъ. И понеже сме събрани тукъ отъ четиритѣ къшета на България, ако всѣки единъ отъ насъ цитира такива факти, които той е видѣлъ, г. министърътъ ще има общата картина на туй, което става въ цѣла България. Прочее, обвинението или, по-право, инсинуацията, която ми подхвърля г. министърътъ, че често пъти съмъ го занимавалъ съ работи на полицейскитѣ чиновници изъ Пазарджишко, е съвършено неоснователна.

Г-нъ министърътъ, обаче, каза слѣдующето нѣщо, което е много важно: „За да се износи формата на околийскитѣ началници, дадохъ два срока: първиятъ до 1 септемврий 1902 г., вториятъ до 1 януарий 1903 г.“ Цитамъ г. министра: може ли г. министърътъ да ми каже какво тогава значи чл. 43 на българската конституция: „Българското Княжество се управлява точно споредъ законитѣ, които се издаватъ и обнародватъ по начина, който е показанъ въ конституцията“? Що значи туй „Българското Княжество се управлява точно споредъ законитѣ“? Чл. 44 казва: „Ни единъ законъ не може да се издаде, догълни, измѣни и отмѣни, докль той по-напрѣдъ не се обсъди и приеме отъ Народното Събрание.“ Може ли, прочее, да ни се привеждатъ тѣзи аргументи, които ни привеждаше г. министърътъ: „Естествено е, г-да, макаръ и да е казано въ закона, че околийскитѣ началници не могатъ да носятъ униформа, но понеже сѣ я купили, трѣбва да я изнесатъ“? Дѣ намѣрихте това изключение? Казвате ни: „въ военното вѣдомство“. Военното вѣдомство, да, но тамъ е съвършено друга работата. Намѣсто да носитъ тукъ № 21, ще носитъ 22. То не е униформата. А Вие казвате: защо е въ сѣщностъ униформата? Защото вашето интимно убѣждение е слѣдующето. Вие сте убѣдени, че униформата е полезна, защото внушава страхъ. Азъ ще отида по-далечъ и ще ви кажа, че внушава почтителенъ страхъ, *crainte révérencielle*, такъвъ, какъто може би мислите, че трѣбва да внушаватъ околийскитѣ

началници. Но тутакси ще ми позволи г. министърът да му кажа, че ние знаем и други държави, дѣто има околийски началници, но този *crainte révérencielle* не се дължи на формата, а се дължи на тѣхната почтеност, на тѣхното образование, на тѣхното примѣрно поведение, на тѣхното видающе се положение въ обществото. Ето защо околийскитѣ началници не само униформа да имъ дадете, обсицѣте ги съ злато, тѣ всѣкога ще причиняватъ у хората възмущение и отвращение, защото тѣхнитѣ дѣла къмъ туй скланятъ българскитѣ граждани. Истина, че сте назначили такъвъ човѣкъ въ Радомиръ, и азъ съмъ убѣденъ, че този докторъ на правото, който е свършилъ гимназия съ матура и послѣ университетъ, има друго мнѣние за нравствеността и съ обноскитѣ си спрѣмо своитѣ съграждани ще съумѣ дѣйствиелно да спечели довѣрието на тия граждани, както, не се съмнѣвамъ, го е спечелилъ; нѣма нужда да трепи хората, нѣма нужда да ги изтезава въ участъцитѣ, нѣма нужда да ги гори живи; нѣма нужда да носи калѣчка, нѣма нужда да носи камшикъ въ рѣка, както носятъ $\frac{3}{4}$ отъ околийскитѣ началници, и както сега ще ви дамъ едно писмо отъ Пещера. Не искамъ за тия нѣща да приказвамъ, за да не ме обвинявате въ локаленъ патриотизъмъ, но туй, което е фактъ, г. министърътъ може да го провери. Както и да е. Мотивитѣ интимни, които можеха да бѣдатъ мотиви за неприемане на закона, днесъ вече не сѫ неприемливи за неговото суспендиране. Внесете, почтений г-нѣ министри, законъ, за да отгѣните закона, и възможно е да намѣрите болшинство да ви го отгѣни, но прѣди това трѣбва да се зачертаятъ отъ дневниците ония мнѣния, ония мотиви, съ които вапниятъ добъръ другаръ, г. Сарафовъ, бѣ придружилъ своя законопроектъ, когато искаше лани да му се даде да отгѣни закона, по който околийскитѣ началници носѣха униформа. Но азъ не мога да си прѣдстава каква солидарностъ въ възгледитѣ може да има между министритѣ въ единъ кабинетъ, ако единъ министъръ тегли на сѣверъ, а други тегли на югъ. Тогава ще заприлича на басията на Крилова за орела, рака и щуката. Ето защо, менѣ ми се струва, че този аргументъ на г. министра за суспендиране на закона фактически е свършено неудовлетворителенъ. Впрочемъ, когато ще дойдемъ да обсъждаме запитването на г. Мирски, тогава ще имамъ случай да се силавамъ на конституционната практика и на други държави.

Но друго нѣщо, на което искамъ да обърна особеното внимание на г. министра, и не толкова за конкретния случай, колкото за бѣдѣнето, то е слѣдующето. Г-нѣ министритѣ ни каза: вѣрно е, че противъ Пазарджишкия околийски началникъ се повдигна прѣслѣждане; моя прѣдшественикъ отказа съгласието си, за да се даде той подъ съдъ; Върховниятъ Касаціоненъ Съдъ, обаче, разрѣши. И не вѣрвахъ никогажъ, че г. министърътъ, като единъ човѣкъ, който стои начело на нашето

държавно управление и прѣдставлява общата машина на държавното управление, ще отиде даже сега да се съмнѣва въ рѣшението на Върховния Касаціоненъ Съдъ, *quand même* той, като министъръ, и да имаше друго мнѣние. Възможно е, той като министъръ да го има интимно за себе си, но като министъръ, *res judicata pro veritate habetur*, той трѣбва да се подчини на това мнѣние. Върховниятъ Касаціоненъ Съдъ рѣши, че има основание да се даде подъ съдъ и го дадохъ. Тогава за какво е даденъ подъ съдъ? Азъ пратихъ сега и ще връча на г. министра прѣписъ отъ обвинителния актъ, за да види за какво се прѣслѣдва. Той се прѣслѣдва за прѣстѣпление, което влече подиръ себе си 5 години строгъ тъмниченъ затворъ. Чл. 439 отъ наказателния законъ казва: (Чете.) „Органъ отъ публична властъ, който спомогне или допусне да избѣга, или пъкъ самоволно освободи затворникъ или друго осѣдено лице, турено подъ неговъ служебенъ надзоръ, наказва се съ строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години.“ А на г. министра е извѣстно, независимо отъ туй, че той се обвинява и по друго прѣстѣпление — „чиновникъ, който се съпротивлява или не допуца законна ревизия надъ своитѣ служебни дѣла“. И за туй прѣстѣпление се обвинява, защото е издалъ заповѣдъ на своята стража да не допуска прокурора, който, възъ основа на чл. 7 отъ закона за углавното сѣдопроизводство, има право всѣкогажъ да отиде въ затворитѣ, заповѣдалъ на стражаритѣ да не допускатъ прокурора на ревизия въ полицейскитѣ участъци. Обвинява се за тия двѣ прѣстѣпления. Обвинителниятъ актъ сега ще ви го донесатъ. А споредъ закона за чиновничитѣ, г-да прѣдставители, който още не е отгѣненъ и често пкти се силаваме на него, аслѣ и на негово основание искатъ отстраненето му, чл. 43 отъ закона за чиновничитѣ, който го четохъ и на г. министра, казва: „Когато противъ единъ чиновникъ по поводъ на служебнитѣ му дѣяния се повдигне углавно прѣслѣждане, което влече лишение отъ политически и граждански права, той се уволнява, най-малко той се отстранява отъ длѣжностъ.“ А дали наказанието 5 години строгъ тъмниченъ затворъ влече лишение отъ политически и граждански права, г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, който е добъръ юристъ и адвокатъ, знае, безусловно, щомъ има окови, лишение отъ служба и особено за прѣстѣпления по службата, непрѣмѣнно той се лишава отъ праната изложени въ п. п. 1 до 4 отъ статия 30 на наказателния законъ, а въ това число влизатъ и тѣзи права. Тогазъ питамъ азъ: когато Вамъ бѣше извѣстно, че той се прѣслѣдва за такива дѣяния, които го лишаватъ отъ граждански и политически права въ извѣстни точки, и че Върховниятъ Касаціоненъ Съдъ е разрѣшилъ, и че Вамъ сѫ направени нѣколко пкти питання поне да го отстраните отъ длѣжностъ, защо, питамъ, го държите на служба; защо го не отстраните поне, за да не може да влияе съ своето служебно

влияние на правилния изходъ на дѣлото? Туй е най-малкото, което можемъ да искаме отъ Васъ. Не дръжте го на служба, за да не влияе съ положението си. Отстранѣте го и, ако се оправдае, има параграфъ въ бюджета за повръщане заплатата на отстранени чиновници, повърнете му заплатата и назначете го за окръженъ управителъ, ако щете. Но докогато тежи надъ него единъ обвинителенъ актъ, азъ по никой начинъ не мога да се помира съ тази теория, че той може да се търпи на служба; толкова повече това не може да стане, защото за насъ, проститѣ смъртни, като се повдигне едно обвинение прѣдъ мировия съдия, се взематъ мѣрки за неотклонение: поръчителство, залогъ, има арестъ и т. н. А околийски началникъ, който се прѣслѣдва, не за нарушение, а за злодѣяние, което влече окови, той се взема подъ подписа. Но единъ околийски началникъ, вземанъ отъ съдебната властъ подъ подписъ за неотклонение, какъ може да бжде вече държавенъ служителъ, азъ не мога да си го обясня. (К. Мирски: Зависи отъ коя партия е.) Ето защо азъ въ никой случай не мога да повѣрвамъ, че г. министърътъ, ако би билъ на мое мѣсто, и тамъ, на неговото мѣсто, да би стоялъ единъ неговъ политически противникъ, че той може да развие въ защита на министра тази теория, която той разви. Недѣйте развива тази теория тукъ, защото ще насърчите чиновницитѣ; тѣ ще четатъ дневницитѣ и ще видятъ, че въ България се намиратъ министри, които записватъ такива чиновници, които иматъ такива обвинителни актове, такива присѣди на вратовѣтъ си. Азъ имамъ на рѣцѣ в „България“, да ви цитирамъ противъ кои чиновници сж заведени дѣла и се държатъ на служба при други режими. Ако ние сме мѣрили съ този аршинъ по-прѣди, лоялността го изисква и днесъ да мѣримъ съ сѣщия аршинъ, когато имаме браздитѣ на управлението.

Ето защо и въ тази точка г. министърътъ не е правъ. Г-нъ министърътъ ни каза: провѣрихъ дали околийскитѣ началници сж злоупотрѣбавали. За Пазарджишкия провѣрихъ и, когато г. Такевъ отсъствуваше, азъ му отговорихъ, че такова нѣщо нѣма. Правъ е г. министърътъ. Той навѣрно е попиталъ околийския началникъ: вѣдъ противъ тебе има обвинение отъ народния прѣдставителъ г. Такевъ, че ти си каралъ стражаръ да кара твоя файтонъ, като свой кочишъ. Вѣрно ли е? Навѣрно околийскиятъ началникъ е отговорилъ: съвсѣмъ не е вѣрно. И г. министърътъ, основанъ на тия данни, ми отговори. Азъ, г-да народни прѣдставители, мисля, че би било достатъчно за г. министра, когато единъ народенъ прѣдставителъ идва въ Камарата и казва: такова и такова нѣщо има, за да повѣрва, че подобно нѣщо е поне вѣроятно; но азъ се силавамъ още не на единъ мой политически приятелъ, а на единъ мой политически противникъ и приятелъ на г. министра, нека каже той, вѣрно ли е, защото да ви увѣрявамъ, че моитѣ очи сж го виждали, нѣма да ме

вѣрвате; ако е вѣрно, нека каже да, ако ли не е вѣрно, нека каже, че не е вѣрно. Но азъ не вѣрвамъ, че той ще каже не, защото тогава цѣлиятъ Пазарджикъ ще се смѣе, когато началникътъ тържествено се разхожда изъ града съ файтона си, каранъ отъ стражаръ, а тукъ въ Камарата да казваме на народнитѣ прѣдставители, че това не е вѣрно. Г-нъ Гаговъ нека каже. (Г. Кирковъ: Г-нъ Гаговъ казва, че е вѣрно.) Нека тогава г. министърътъ не казва: „провѣрихъ и се оказа, че не е вѣрно“. Азъ ви заявявамъ тържествено, че се отказвамъ отъ моята депутатска неприкосновеност, турѣте ме на подсѣдимата скамейка за клеветата и азъ ще ви докажа, че е вѣрно. А, не направите ли това за мене, искамъ да го направите за околийския началникъ. Той е прѣвишилъ своята властъ, като е злоупотрѣбилъ съ своя вѣстовой, който му е даденъ да си служи съ него по служебни дѣла. Ето защо, когато ще излизаме тукъ да опровергаваеме вѣрни работи, да имаме куража да отстоимъ докрай.

Казва ни г. министърътъ: за околийския началникъ въ Пловдивъ, провѣрихъ ималъ ли е такъвъ служителъ. Нищо подобно не се е оказало. Отъ сѣщото естество е и това Ви свѣдѣние. Азъ Ви твърдя, че околийскиятъ началникъ въ Пловдивъ е злоупотрѣбилъ, и го твърдя затуй, защото имамъ свѣдѣния отъ единъ почтенъ човѣкъ, който живѣе vis-à-vis него и който занимава една висока обществена длъжностъ и на когото името тукъ не желая да споменувамъ, за да не прѣдизвикамъ нѣкоя неприятности. Но, ако обича г. министърътъ, ще му го кажа вънъ съ условие, че този държавенъ служителъ нѣма да пострада. Защото често пѣти ставатъ тия нѣща: ако нѣкой общественъ служителъ отиде и релевира едно прѣстѣпление за нѣкое високостояще лице, се подписва паспортътъ му и се уволнява отъ служба. Ето защо, г-да прѣдставители, азъ и сега вземамъ смѣлостта да твърдя туй, което твърдѣхъ и по-рано.

Г-нъ министърътъ ми отговори и туй държа да го направя за честта на ония 16.000 обитающи Чепинското корито, за които г. министърътъ направи една малка инсинуация: полицейскиятъ приставъ въ Чепино е необходимъ, защото тамъ има помаци, има мѣстни българи, тамъ има и прѣселенци македонци и вие знаете този конгломератъ на разни хора какво може да причини. Какво може да причини, уважаемий г-нъ министре? Тамъ има цѣла рота войска, тамъ има единъ почтенъ капитанъ, началникъ на ротата, тамъ има двама почтени поручици, офицери, началници на взводоветѣ, тамъ, слѣдователно, не е вашиятъ полицейски приставъ, който всичкото врѣме стои на едно мѣсто, въ дома си, и си гледа кефа, а това е войската, която пази реда и тишината; това е войската, която пази границата и прѣслѣдва контрабандиститѣ, защото тамъ има митнически пунктове, тамъ има митнишка стража, — митнически старши и младши стражари, — която е необходима за всички тия нѣща, а поли-

цейският приставъ се занимава, значи, само съ едно: занимава се съ разтурянето на общини и съ качването на общини. (И. Воденчаровъ: Сега нѣма.) Да, сега нѣма. И за да не бѣда, г-да прѣдставители, и тукъ голословенъ, ето какво нѣщо той е направилъ. Въ с. Констандово избира се общински свѣтъ на общо основание, дохожда врѣме да се избере кметъ, бившиятъ кметъ тамъ е злоупотрѣбилъ нѣколко стотини лева, но билъ отъ политическата боя на полицейския приставъ; полицейскиятъ приставъ пристига въ срѣдъ нощъ въ с. Констандово и застава свѣтницитѣ непрѣмѣнно да се избере за кметъ пакъ този злоупотрѣбителъ и дѣйствително вие виждате, че днесъ кметътъ на с. Констандово е сѣщиятъ този приятелъ, който бѣше въ по-първитѣ врѣмена, за когото вие имате свѣдѣния въ Вашето министерство. Твърдя го пакъ, съ рискъ да седна на подсъдимата скамейка, че това го е направилъ полицейскиятъ приставъ подъ натискъ, че ако го не избератъ свѣтницитѣ, ще разтури свѣта. Ето съ какво се той занимава. Но, г-да прѣдставители, азъ бихъ желалъ, когато г. министърътъ излиза да обвинява едно население отъ 16.000 души, да ми процитира единъ конкретенъ фактъ. Сѣщиятъ този приятелъ, който е сега полицейски приставъ въ Чепино, въ управлението на г. Радославова бѣше околийски началникъ въ Пещерска околия—Савовъ. И какво направи? Той донесе, като излъга Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи, че въ Баня се намиратъ разбойници, прѣселници македонци и иска интернирането имъ; и г. Радославовъ, безъ да провѣри, повѣрва му и интернира двама души; праща ги въ Пловдивъ да умратъ отъ гладъ. Тукъ покойниятъ Вѣлиновъ направи едно запитване: „защо, г-нѣ министре, сте ги интернирали?“ Г-нѣ министърътъ тогава само каза: защото имамъ свѣдѣния, че тѣ се занимаватъ съ кражба. Тогава се попитахме ние и попитахме г. министра: „кажете ни поне единъ полицейски актъ, поне едно дознание, поне единъ обвинителенъ актъ, поне едно обвинение противъ тѣзи приятели и мотивитѣ за тѣхното интерниране“. Нѣмаше. А ги интернира затуй, защото единиятъ бѣше единъ почтенъ шивачъ, но влиятеленъ българинъ, а другиятъ бѣше синъ на единъ богатъ бански жителъ, на когото лично, като старъ човѣкъ, не можеха нищо да направятъ и интернираха сина му да го изтезаватъ. Ето ви причинитѣ. Но падна властѣта тогава и дойдохме ние. Какво стана? Г-нѣ околийскиятъ началникъ само биде уволненъ, но тутакси произведенъ въ полицейски приставъ. Статии противъ него се публикуваха въ „България“, „Прѣпоредъ“ и въ другитѣ вѣстници, но това не прѣчи на г. Савова да бѣде полицейски приставъ въ Чепинското корито и донесъ и да развива своя байракъ, който развиваше тамъ. Правъ е, г-нѣ министре, всѣки, който ще ни упрекне, че ние нѣмаме гражданска доблестъ и почитание, а прѣди всичко сж виновни тѣзи, които не държатъ смѣтка за това

хамелеонствуване. Le roi est mort, vive le roi. Вчера за него вие бѣхте прѣдатели, вагабонти, тиранни и т. н. Днесъ сте патриоти, утрѣ пакъ ще бѣдете прѣдатели, вагабонти. Защото нему хлѣбъ му трѣбва и затуй всѣкога нашето управление ще бѣде таково и ще получава такива упреци, каквито вие знаете. Ето защо, г-да прѣдставители, азъ по никой начинъ не сподѣлямъ мнѣнието на г. министра, защото въ Чепинското корито живѣятъ най-хрисими хора. Че може да има лоши хора, не оспорвамъ. Ние ги имаме всждѣ, а въ София, интелектуалниятъ центъръ на България, нѣма ли тукъ най-големъ мошенници, джебчи, разни Хафѣзъ-Алиевци и пр.? Това го има и въ столицата, но има и хора почтени, хора, които сж болшинството, безпрѣкословно. Така сѣщо и въ Чепино, може да кажемъ, тамъ сж най-мирнитѣ, най-почтенитѣ, най-лоялнитѣ хора. Може да се намиратъ нѣкои прѣстѣпници; хвайтѣ ги, дайте ги на прокурора, обѣщете ги, но да се хвърлятъ общи обвинения, че тамъ всички сж такива, не е вѣрно. Вѣрно е, че сега имате въ Чепинското корито повече отъ 500 души бѣжанци, голи, боси, гладни. Ще кажете ли сега: ще усилимъ полицията, защото сж вагабонти и прѣселници? И онѣзи хора, които населяватъ Баня, сж тоже избѣгали отъ Родонитѣ, защото тамъ имъ е несносенъ животътъ. Тѣ избѣгватъ оттамъ и дохождатъ въ България да ги третиратъ като разбойници. Боже мой! Може ли да се допусне това въ една културна страна, за каквато претендираме да сме нѣе? И още можемъ да мечтаемъ за идеали и да имаме бюджетни съ увеличения, и да говоримъ, че трѣбва да облекчимъ сѣдбата на нашитѣ сѣнародници, тѣзи сѣнародници, които ние третираме отъ тази трибуна като вагабонти, на които той туря жандарми, за да ги пазятъ да не убиватъ! Азъ, прочее, и като прѣдставителъ на Пещерската околия, въ която влиза този районъ, и като прѣдставителъ на българския народъ, протестирамъ противъ това обвинение. (Министъръ А. Людскановъ: Такова нѣма; напразно си давате трудъ да протестирате.) Тѣзи нѣща не трѣбва да се казватъ. Вѣрно е, г-да прѣдставители, че г. министъръ Людскановъ, както и г. министъръ Сарафовъ, бѣше успѣлъ да се заблуди отъ други хора. Тѣ не сж ходили тамъ. (Министъръ А. Людскановъ: Азъ ходихъ.) Вѣрно, вие сте ходили, но г. Сарафовъ не е билъ. И единъ день г. Сарафовъ ми каза сжщата тази мисль за Чепинското корито. Защо става това? Да ви кажа: единъ кметъ въ с. Баня, въ което населението е повече помашко, бѣше избранъ — нѣкой си Мехмедъ Тумбевъ. Той издава приказъ, съ който запрѣщава на българското население да храни свинета, искаше да прокара свои прищѣпки; коранътъ така пишеть. Той пада; туря се единъ българинъ. За да угоди на нѣкои дребеевци, българинътъ пожелава да се потурчи, но го било страхъ и направя друго: написва единъ рапортъ, който се намира въ Министер-

ството на Вътрешните Работи, въ който рапортъ иска екстернирането на 80 български семейства отъ с. Баниа — имате рапортътъ въ министерството — и всичко туй, за да бжде кметъ и биде кметъ. Той злоупотрѣби 9.000 л., има обвинителенъ актъ на врата си, но това не попрѣчи на вашия полицейски приставъ да го избере кметъ на селото сега. И сега е кметъ на с. Баниа. Кметъ е Серафимъ Симеоновъ, а помощникътъ му е Мехмедъ Тумбеовъ. Азъ не упрекавамъ г. министра, че той го е избралъ; не вѣрвамъ, че той е далъ заповѣдъ, но фактитъ това говорятъ. Това е дѣятелността на полицейския приставъ въ Чепинското корито — единъ злодѣй типиченъ, даденъ подъ сѣдъ. Но чакайте! Искалъ е прокурорътъ отстранението му; г. министърътъ се съгласилъ да го отстрани, но нѣма властъ, която да го отстрани — той фактически е кметъ на с. Баниа; прокурорътъ иска отстранението му, защото е подъ сѣдъ, г. министърътъ далъ разрѣшение; прокурорътъ писалъ на началника, но никой не го отстранява. Това е вече анархия, това не е управление! (Нѣкой отъ дѣсницата: Това е въ Пещера!) Това, казвате, е въ Пещера, въ Пещерската околия. Да ви кажа въ Пазарджикъ какво става. На г. министра сѣ дадени заявления, че тамошниятъ градски бирникъ стои година и половина безъ гаранция. (Д-ръ Г. Гаговъ: Има гаранция!) 20.000 л. гаранция му искали. Азъ запитахъ. Гражданитъ дадохъ заявление, окръжниятъ управителъ заповѣда и той не дава гаранция — ако тия дни е далъ, не зная. Прѣдставѣте си! Не е ли туй анархия? И ако ви цитирамъ тия факти, пакъ повтарямъ, за да ме чуе г. министърътъ, цитирамъ ви ги, за да не ме упрекне въ голословие, цитирамъ ги, за да му дамъ възможностъ да ги провѣри и единъ денъ да ме изобличи, ако е правъ, или да каже, слѣдъ като ги провѣри: правъ сте, г-нъ Такевъ. Ето защо въ всичкитъ тия пунктове, по които говорихме, азъ не станахъ да говоря противъ заплатитъ на чиновницитъ, азъ не станахъ да говоря противъ тѣхния персоналъ, азъ, напротивъ, мисли и вѣрвамъ, че, ако се подбере персоналтътъ, ако се даде добръ заплаща, както е и добръ платенъ: първостепененъ околийски началникъ 3.000 и толкозъ лева; второстепененъ — 3.000 л.; третостепененъ — 2.700 л.; тѣ сѣ добръ платени — 2.700 л. е най-малката заплата! Нали тѣй? Ние виждаме, че по сѣдилищата юристи съ гимназиално образование, съ матуриретенъ изпитъ, не получаватъ тѣхното възнаграждение. За да бждешь адвокатъ, трѣбва да практикувашъ 4 години при адвокатъ или 2 години при сѣдилище — ще умрешъ отъ гладъ толкова врѣме! Е добръ, за третостепененъ околийски началникъ ако даваме толкозъ, имаме право да искаме да бждатъ хора почтени, хора съ образование, не такива, за каквито ни спомена г. Арсениевъ — и той ще потвърди, ако е вѣрно — разсиленъ при нѣкое общинско управление билъ назначенъ за околийски началникъ. (С. Арсениевъ: Въ Враца, а послѣ въ Кутловица.) Не желая да

споменувамъ имена, но г. министърътъ има свѣдѣния, че има назначенъ кафеџия. Имаше единъ воденичаръ назначенъ — не зная дали се държи още, мисля, че той е, когото сте уволнили, — имаше назначенъ и единъ разсиленъ на покойния г. Бѣлиновъ. Но въ оная суматоха станаха тия неприятности. Даже уважаемиятъ нашъ старецъ, прѣдседателъ на Народното Събрание, г. Цанковъ, каза тогава: „Желаетъ ли да станешъ околийски началникъ, иди стани разсиленъ на дружеството „Балканъ“ и, оттамъ като излѣзешъ, ще станешъ околийски началникъ“. (Смѣхъ.) Той го каза това. Станаха дѣйствиелно грѣшки и затуй молимъ г. министра, непрѣмѣнно, като има всичко туй прѣдъ видъ, да не допуска да ставатъ тия нѣща. И въ неговъ интересъ е. Вѣрно, той го каза отъ уста, но азъ искамъ да вѣрвамъ, че е отъ сърце и че дѣйствиелно въ неговъ интересъ е да назначава хора почтени, хора честни и съ образование, защото народътъ сѣди за реформитъ отъ физиономията на полицейската властъ: е ли полицията честна и почтена, народътъ ще каже: това управление добръ върви, нѣма тирания, нѣма биене и трепане въ участъцитъ. Това е въ вашъ интересъ. Вие можете да правите други крупни реформи, но направите ли тази крупна реформа, освободите ли администрацията отъ такива хора, вие бихте доста направили; и, ако бихте имали само тази заслуга, бждѣте увѣрени, че, бидейки въ опозиция, вие ще се борите така смѣло и успѣшно, както съ нѣкогашната свобода, която е далъ Дѣдо Цанковъ прѣзъ 1884 лѣто при генералнитъ избори. Ако можехте да апелирате, да говорите всѣкога и съ едри букви да пишете за идеалната оная свобода по изборитъ въ 1884 г., направѣте това, освободѣте управлението отъ лошитъ хора и съ това вие ще сте достатъчно вписали въ вашия активъ.

Д-ръ К. Милановъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ме очудва защо седи въ § 1 заплата 5.160 л. на Шуменския окръженъ управителъ, а ние нѣмаме окръженъ управителъ — година вече нѣмаме. По-хубаво е, щомъ го нѣмаме, да я заличимъ. Вижда се, че не е потребенъ. Цѣла година минахме безъ окръженъ управителъ и сега идущата година ще минемъ безъ окръженъ управителъ. Затуй ще моля да се заличи въ § 1 заплата на Шуменския окръженъ управителъ, тѣй като околийскиятъ началникъ е добъръ, ако нѣма способни хора отъ партията да заематъ длъжността управителъ.

С. Калчовъ: Г-да народни прѣдставители! Думата ми е да кажа на г. Такева, че тѣзи всичкитъ... (Д. Петковъ: Не се чуе, по-високо!) не само въ народняшко врѣме бѣше писаръ въ Пловдивъ. Попослѣ азъ го видѣхъ околийски началникъ въ Чепинско, а сега е пакъ въ Чепинско. Фактътъ, че този човѣкъ става въ три режима какъ служи, доказва, че е единъ достоенъ човѣкъ. Азъ, въ качеството си на окръженъ свѣтникъ, отидохъ въ дѣня

на произвеждането на изборитѣ въ Кричимъ и тамъ го заварихъ. Заинтересувахъ се да узнамъ малко за неговата дѣятелностъ и попитахъ видни турци — знаете, че Кричимъ се населява съ турци — и всички тѣзи хора, до единъ, ми казаха, че той е добъръ човѣкъ и че той е причината да не напушатъ страната, че ако не бѣше той, много щѣха да се изселятъ. Не мислѣхъ повече да говори, а само искахъ да кажа, че г. Такевъ, тъй или иначе, бѣше много разпаленъ по адресъ на този човѣкъ.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ нѣма да отговарямъ на г. Такева, понеже въ първата си рѣчь, по важнитѣ въпроси, които може да занимаватъ Народното Събрание, му отговорихъ. Колкото за неговитѣ частни разправи (Отъ дѣсницата: Дертове.) нѣма да кажа нищо, както и за частнитѣ разправи въ Пещера и Пещерската околия и мѣстността „Чепино“, дѣто сж хората на Такева — тамъ е и секцията — и дѣто може да има г. Такевъ нѣщо съ пристава. Пристава не познавамъ, но имамъ най-добри отзиви за този приставъ. Ето г. Калчовъ, който е независимъ човѣкъ, сжщото ви казва за него. Днесъ азъ прѣвъ пжтъ чувамъ отъ г. Такева, че той е лошъ човѣкъ. Напротивъ, азъ имамъ най-добри отзиви за него, и понеже знамъ, че Народното Събрание трѣбва да се занимава съ по-други въпроси, а не съ такива, каквито сж тия на г. Такева, който разправя, че нѣкои стражари направили това и това, и да се впускаме да разправяме по бюджета за тѣзи работи, защото тогава не знамъ докъдѣ ще отидемъ, то затова, азъ мисля, че тѣзи работи, които г. Такевъ разправя, не имъ бѣше мѣстото тукъ. Обаче, азъ държа да отблъсна обвинението, че съмъ билъ нанесълъ оскорбление на населението въ Чепинско, че ужъ били вагабонти, та затова държа тамъ приставъ, защото тамошнитѣ хора сж вагабонти. Азъ не съмъ казалъ това, и това най-малко ще дойде отъ моитѣ уста, който всѣкога се старая да бѣда съ приличенъ езикъ. И въ София имаме полиция, но не ще каже, че хората, които живѣятъ въ София, сж вагабонти — има голѣмо скупление отъ хора, та има и такива. Казахъ, че Чепинското корито е гранично мѣсто, тамъ има прѣселенци, има разни елементи, има контрабандисти, има всичко, и затова има нужда отъ единъ приставъ. Тамъ особено е нуженъ той да държи реда. Оттамъ дойдоха тукъ хора, като депутация, и като я приехъ, казаха, че като чули хората, че щѣлъ съмъ да прѣмѣстятъ пристава оттамъ на друго мѣсто, искатъ да не го мѣстятъ и молѣха да остане тамъ. Азъ държа този приставъ, който стои тамъ още отъ прѣди мене, оставенъ отъ другъ режимъ, защото тамъ се има нужда отъ него; ако се нѣмаше нужда, щѣхъ да го махна отъ бюджета. Сега прѣвъ пжтъ чувамъ, че се нѣмало нужда отъ пристава. Азъ самъ обиколихъ тия мѣста, бѣхъ по границата и въ Чепинското корито и въ тѣзи села, така щото познавамъ мѣстото и мога да кажа и сега, въпрѣки твърденията на

г. Такева, че се има нужда отъ полицейски приставъ тамъ.

Трѣбва да възраза на г. Габровски. Отъ него най-малко очаквахъ да чуя, че ние днесъ се стремимъ къмъ тиранически режимъ. Г-нъ Габровски живѣе въ България и е ималъ случай въ краткото врѣме, прѣзъ което управляваме ние, да види какво е ставало и азъ очаквахъ отъ негово страна едно справедливо оцѣнение на нашата дѣятелностъ. Той трѣбваше да признае, че днесъ има по-голѣма свобода, отколкото едно врѣме, и че ние се мѣчимъ и полагаме всички усилия да постигнемъ това, което е общъ идеалъ, което е и неговъ и нашъ идеалъ. Упрекна ме г. Габровски, че азъ съмъ билъ много щедъръ въ обѣщанията си. Може би да ме обвини г. Габровски, че отъ августъ, откогато ние сме се раздѣлили, не съмъ извършилъ това, което съмъ обѣщалъ. Отъ августъ, или по-добре оттогава, откогато се раздѣлихме съ васъ, до откриването на сесията има 2½ мѣсеца, и въ продължение на това врѣме какви голѣми реформи можехме да направимъ? Особено като бѣхме заети съ тържествата, съ пригответията на законопроекти и бюджета, какви други реформи можехме да внесемъ сега въ Народното Събрание? Какво можехме да направимъ повече? А че въ администрацията въ България има едно подобрене изобщо — за което азъ нѣма да вземамъ тази честъ само за себе си, но на всички режими, — нѣма да откажете. Азъ ще ви цитирамъ данни, които най-краснорѣчиво говорятъ за това.

Г-нъ Габровски не е тукъ, и съжаливамъ за това, че го нѣма, за да чуе. Харчило се е въ 1895 г. за администрацията, безъ санитарната частъ, 5,332,312 л.; въ 1896—5,522,752; въ 1897—5,477,000; въ 1898—5,249,000; въ 1899—5,112,000; въ 1900—4,557,000; въ 1901—4,084,000; въ 1902—3,858,000, а сега, тая година — 3,881,104 л. Моля ви се, отъ 1895 г. отъ 5½ милиона лева сме слѣзнали на 3,800,000. И всички трѣбва да признаемъ, че усилия сж били правени отъ всички режими да се намалятъ разходите по администрацията, доколкото е възможно, като сме се водили отъ принципа да привикнемъ нашето население на самоуправление, а не чрѣзъ полиция да се управлява. Оттогава, отъ 1895 г. насамъ, имаме 7—8 години, населението се е умножило, имаме прогресъ, имаме напредѣкъ въ всѣко отношение, и въ добро и въ лошо, та и за администрацията би трѣбвало повече да изискваме за разноси, а ние сме намалили толкова милиона лева. Това е най-доброто опровержение, което мога да дамъ на твърденията на г. Габровски, че сме се мѣчили да управляваме отгорѣ, тиранически, а не сме се мѣчили да даваме едно самоуправление на народа. Азъ бихъ могълъ да ви цитирамъ и другъ редъ числа за стражаритѣ, за да видите, че нашитѣ усилия вървятъ прогресивно въ това отношение. Въ 1894 г. въ България е имало 3,521 стражари; въ 1895—3,075; въ 1896—3,150; въ 1897—3,150; въ 1898—3,170; въ 1899—3,170;

въ 1900—3.050; въ 1901—2.677; въ 1902—2.680. И ако не бѣха събитията на Македонската граница, което прѣдизвика увеличение съ 70—80 стражари, щѣха да се намалят още, при всичкото натѣгане отъ всички страни да искатъ стражари, понеже и ние се ръководимъ отъ сѣщия принципъ, отъ който се ръководи и г. Габровски, че нашето население трѣбва да привиква къмъ самоуправление. И въ туй отношение вие виждате, че всички се стремимъ да прогресираме по отношение на стражаритѣ — да даваме възможностъ на народа самъ да се управлява.

Това имахъ да отговоря на г. Габровски по принципиалния въпросъ. Ще му отговоря и по специалния въпросъ, за който той говори, относително инспектора и относително приставитѣ.

Инспекторската длъжностъ съществува не отсега. Тя е прѣдвидена въ чл. 109 отъ закона за полицията. Послѣ, било е време, когато не е билъ единъ, а сж били троица: при градоначалника е имало двоица и въ министерството е имало инспекторъ на полицията, който даже е билъ воененъ. И числото имъ полека-лека се е намалявало. Това мога да ви поясня, какъ е станало на сегашния. Видѣ се нужда отъ единъ инспекторъ, не да отива да ревизира общинскитѣ управления, тѣ по другъ начинъ се ревизиратъ, а да прави ревизии отъ другъ родъ. Вие сами постоянно правите питання по управлението. Питайте ме, напр., за околийския началникъ Бобевъ въ Вѣлоградчикъ. Отъ назначението му досега петъ лѣти сѣмъ пращамъ инспектора по ревизия на подобни оплаквания, защото не трѣбваше да искаме свѣдѣния отъ околийския началникъ: г. Такевъ ще бѣде първиятъ, който ще ме обвини, защото тѣ сж заинтересовани. (М. Такевъ: Вѣрно!) Азъ пращамъ човѣкъ, на когото имамъ довѣрие, който лично ще провѣри и лично на мене ще доложи. (К. Мирски: Нѣкой окръженъ управител можете да изпратите. Тѣ нѣматъ работа.) Не е вѣрно, че окръжнитѣ управители нѣматъ работа; окръжнитѣ управители иматъ доста работа, ако искатъ да я вършатъ, за да не се занимаватъ съ тия провѣрки. Недавно имаше едно питане за Ески-Джумая и въ Ески-Джумая го пратихъ, въ Търново го пратихъ — азъ лично не мога да отида, — пращамъ го на мѣстото да провѣри фактитѣ, азъ имамъ довѣрие на него, той ще види кое е вѣрно, кое не е вѣрно и лично ще доложи на мене, и азъ ще ви кажа кое е вѣрно и кое не е вѣрно. Ако отиде единъ окръженъ управител, или околийски началникъ, свѣдѣнията му могатъ да не бждатъ съвсѣмъ вѣрни, понеже могатъ да бждатъ що-годѣ заинтересовани. Ето защо се има нужда отъ единъ инспекторъ; видѣхъ, че това е една необходима нужда, и го прѣдвидѣхъ.

А че това е така, азъ ви казахъ, че по-напрѣдъ имаме много повече инспектори.

Относително приставитѣ може да е правъ г. Габровски отъ негова гледна точка, пристави да нѣма и полиция да нѣма. Азъ не мога да приема тоя

възгледъ. Пакъ законътъ, именно чл. 40 отъ закона за полицията казва, че въ всѣки градъ, който има повече отъ 10.000 души жители, непременно трѣбва да има единъ приставъ. Не може да бѣде и иначе. Полиция, когато има въ една държава — а такава трѣбва да има и въ нашата държава, — трѣбва да има и началство: надъ стражаритѣ приставътъ е началството. Да се иска тукъ да скратимъ и унищожимъ приставитѣ, когато законътъ го изисква и нуждитѣ на управлението го изискватъ, азъ намирамъ, че то е така само да говоримъ.

А по въпроса за униформата, когато дойдемъ до интерпелацията по тоя въпросъ, азъ ще имамъ честта да говоря повече. Твърдя и сега, че споредъ закона за униформата, който вие гласувахте, разпоредихме, щото униформата да не бѣде задължителна; униформата и днесъ могатъ да я носятъ околийскитѣ началници, безъ да се нарушава законътъ. Азъ нѣмамъ право само да задължавамъ околийскитѣ началници, както досега, да не носятъ униформата. Ако я иматъ, това не е нарушение на закона. Азъ го твърдя сега и, когато дойде интерпелацията по тоя въпросъ, ще го докажа.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: По § 1 има една поправка отъ г. Вжжарова, който желае това: (Чете.) „§ 1. Отдѣлението за изборнитѣ учрѣждения се заличава.“ Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ тази поправка, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Които приематъ § 1, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 2. За образуване потери, споредъ нуждата, за прѣслѣдуване разбойници, — врѣмenni 5.000 л.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 2, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 3. За възнаграждение на потераждитѣ, споредъ чл. 9 отъ закона за изтрѣбление разбойничеството — врѣмenni 1.000 л.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 3, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 4. За награда на отличивши се и потърпѣвши загуба при изпълнение на службата стражари — 2.000 л.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 4, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.)

„Глава II.

Веществени разходи.

§ 5. За канцеларски разходи, споредъ § 14 отъ правилника за способа на произвождането държавнитъ разходи; купуване вѣстници, списания и разни други книжа; отопление и освѣтление; печатане книжа за всичкитъ учрѣждения и избирателни карти; купуване и поправка мобили, покжцинии, цинкографически и други пишущи машини (за министерството и всичкитъ нему подвѣдомствени учрѣждения) — 180.000 л.“

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще ви моля да приемете, ще моля и г. министра да се съгласи, да стане една поправка въ редакцията на този параграфъ. Би било умѣстно, за по-голѣма яснотъ, да се махнатъ думитъ „и разни други книжа“, защото всички нужни книжа сж прѣдвидени. И „разни други книжа“ по-хубаво ще бжде да ги нѣма. Да се махне и друга една дума — „покжцинии“, защото менъ ми се струва, че за канцеларитъ има „поправка на мобили“, та за тѣхъ нѣма нужда отъ покжцинина, когато има мобили. Така щото, моето прѣдложение е да се отхвърлятъ думитъ „покжцинии“ и „разни други книжа“.

Министъръ А. Людскановъ: Не мога да се съгласи съ туй прѣдложение.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Константиновъ иска, щото думата „покжцинина“ и думитъ „и разни други книжа“ да се отхвърлятъ. Които приематъ туй прѣдложение на г. Константинова, моля да си вдигнатъ ржката. (Мейншество.) Народното Събрание не приема.

Които приематъ § 5, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 6. За купуване и поддържане облѣкло, снаряжение и въоръжение на стражата; разни принадлежности по обучение стражаритъ и поддържане въ редъ облѣклото и въоръжението имъ; купуване и поправка потрѣбнитъ тѣмъ кривати и сламеници; формено облѣкло на разсилнитъ при министерството, санитарната дирекция, химическата лаборатория, бактериологическия институтъ, столичното градоначалство и окръжнитъ управители въ Бургазъ, Варна, Видинъ, Пловдивъ, Русе и София — 180.000 л.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 6, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 7. За храна на задържанитъ въ полицейскитъ затвори

лица; купуване кривати, постелки, завивки и други принадлежности по облѣкло и поддържане на тѣзи лица; за поддържане помѣщенията на полицейскитъ затвори — 25.000 л.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 7, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.)

„Глава III.

Специални разходи.

§ 8. За командировки по служебни работи и прѣмѣстване на чиновници и служащи по цѣлото вѣдомство на министерството; нѣтни и дневни пари на стражари, съгласно чл. 108 отъ закона за полицията и чл. 51 отъ правилника за приспособлението му; за прѣвозване по желѣзници и параходи стражари, командировани за съпровождане затворници и по други служебни работи; нѣтни и дневни пари на учители, които, споредъ избирателния законъ, взематъ участие въ избирателни бюра; сжщо на разни други лица, командировани по разпореждане на министерството, или подвѣдомственитъ му учрѣждения 50.000 л.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 8, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 9. За наемъ помѣщения; поправки въ здания, служащи за помѣщения на административно-полицейски учрѣждения; разходи по поддържане градини — 130.000 л.“

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! По този параграфъ, менъ ми се струва, и г. министърътъ ще признае, както и вие ще се съгласите, че е неумѣстно, въ Министерството на Вътрѣшнитъ Работи да се вписва кредитъ, който принадлежи на друго едно министерство, което има специално прѣдназначенне да строи и поправи. Това е Министерството на Общественитъ Сгради, Ижтината и Съобщенията, дѣто трѣбва да се впишатъ тѣзи поправки за здания. На такава една сума отъ 130.000 л. за поправки на здания, а така сжщо и за разходи за поддържане на градини, не би било мѣстото ѝ въ Министерството на Вътрѣшнитъ Работи да бжде вписана. За градинитъ е работа на Министерството на Търговията и Земледѣлието, а поправкитъ на здания е работа на Министерството на Общественитъ Сгради, Ижтината и Съобщенията. Затова азъ моля да се съгласи г. министърътъ, или ако вие намирате за добръ, да се заличи тоя параграфъ отъ тукъ и да се впише въ съответствующето министерство.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ съжалявамъ, че не мога да се съгласи съ туй искане на г. Кон-

стантинова, понеже въпросът е малко по-инакъ, отколкото се вижда на г. Константинова. Тукъ се касае за нѣкои дребни поправки, които не могат да търпятъ отлагане, докато се изпълнятъ формалноститѣ по Министерството на Обществения Сгради. Керемидитѣ въ нѣкоя болница се размѣстили, оградата около нѣкоя болница се развалила, трѣбва да се поправи, а въ нѣкое околийско управление паднала нѣкоя стѣпа или мазилката. Тѣ сж съвсѣмъ дребни работи, тукъ нѣма никакво здание да се прави, а сж дребни поправки, които не могат да търпятъ отлагане и да чакатъ формалности. А главното е, че тѣ сж помѣщения подъ наемъ съ контрактъ. Колкото за градинитѣ, и тамъ да се не безпокоите; ние имаме 2 или 3 градини около нѣкои държавни учрѣждения; имаме такава около Министерството на Вѣтрѣшнитѣ Работи, има градини въ нѣкои управления, като въ Плѣвенъ и другадѣ, и нѣкои дребни градини при нѣкои болници, подиръ които дребни разноси едва 1.500—2.000 л. може да отидатъ, но тургамъ тая сума, защото безъ това споменаване на това перо не може да се похарчатъ нито 5 пари.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 9, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 10. За прѣвозване оружје, облъбено на стражата и други правителствени вещи; за прѣвозване затворници и други прѣпращани лица — 8.000.“

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Които приематъ § 10, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: (Звъни.) Засѣданието продължава. Г-нъ докладчикътъ има думата.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.)

„Отдѣлъ II.

Санитарна часть.

Глава IV.

Разходи за личния съставъ.

§ 11. Разходи за личния съставъ на Гражданската санитарна дирекция и подвѣдомственитѣ ѝ учрѣждения.

Гражданска санитарна дирекция.

1 директоръ 6.600 л.
1 поддиректоръ 5.160 „
1 секретаръ 3.120 „
1 подсекретаръ (и за Върховния медицински съвѣтъ) 2.100 „

1 главенъ аптекаръ 3.900 л.
1 регистраторъ-архиваръ 2.100 „
1 помощникъ на регистраторъ-архиваря . 1.620 „
За писари, разсилни и литографъ . . . 6.400 „

Химическа лаборатория.

1 началникъ, химикъ, за сѣдебно-химически и фармацевтически изслѣдания . 4.620 л.
1 I помощникъ, химикъ, за изслѣждане съѣстни и питейни прѣдмети 3.600 „
1 II помощникъ, химикъ, за сѣщото . . 3.120 „
1 II помощникъ, аптекаръ, за сѣдебно-медицински и фармацевтически изслѣдания 3.120 „
За лаборанти-разсилни 1.680 „

Бактереологическия институтъ.

1 началникъ, бактериологъ 4.620 л.
1 помощникъ, лѣкаръ за противобѣса . . 3.600 „
1 лѣкаръ за вакциногенната служба . . . 3.600 „
1 прѣпараторъ-дѣловодителъ 1.500 „
За лаборанти-разсилни 1.680 „
За слуги 4.000 „

Противочуменъ институтъ.

1 началникъ, бактериологъ 4.800 л.
1 ветеринаренъ фелдшеръ 1.320 „
За лаборанти и слуги 2.400 „

Карантинни управления.

3 карантинни лѣкари въ Бургазъ, Варна и Хебибчево по 3.600=10.800 л.
3 фелдшери въ сѣшитѣ мѣста „ 1.500= 4.500 „
4 варкари, по двама въ Бургазъ и Варна „ 720= 2.880 „
3 машинисти „ 900= 2.700 „
7 слуги, по двама въ Бургазъ, Варна и Хебибчево и единъ въ Силистра „ 564= 3.948 „
5 карантинни агенти-фелдшери въ Анхиало, Балчикъ, Каварна, Месемврия и Созополъ „ 1.500= 7.500 „

Б о л н и ц и.

I-степенни.

Александровска въ София съ 500 легла.

1 управителъ-лѣкаръ 5.160 л.
6 старши лѣкари по 4.200=25.200 „
6 ординатори старши „ 3.600=21.600 „
3 „ младши „ 2.400= 7.200 „
1 прозекторъ 3.900 „
1 аптекаръ-фармацевтъ 2.700 „
2 помощници-аптекари по 1.500= 3.000 „
1 надзирателъ 2.400 „
2 помощници-надзиратели по 1.200= 2.400 „
1 секретаръ 1.620 „
12 фелдшери по 1.500=18.000 „
1 акушерка 960 „

1 свещеник	1.080 л.
1 сестра милосердна старша	1.620 "
4 сестри милосердни младши по	1.260= 5.040 "
6 " " " "	720= 4.320 "
За писари	1.800 "
1 машинист	1.200 "
1 готвач	1.080 "
За слуги	32.400 "

Въ Варпа, Пловдивъ, Плъвенъ, Русе и Търново съ по 150 легла.

5 управители, сжщитъ и старши лѣкари	по 4.620=23.100 л.
5 старши лѣкари	4.200=21.000 "
5 " ординатори	3.600=18.000 "
5 младши " "	2.400=12.000 "
5 надзиратели	2 100=10.500 "
5 писари	1.080= 5.400 "
5 аптекари	2.400=12.000 "
20 фелдшери (по 4-ма въ всѣка болница)	1.500=30.000 "
15 сестри милосердни	720=10.800 "
За слуги	45.000 "

Въ Видинъ и Сливенъ по 100 легла.

2 управители, сжщитъ и старши лѣкари	по 4.620=9.240 л.
2 старши ординатори	3.300=6.600 "
2 младши ординатори	2.400=4.800 "
2 надзиратели	1.800=3.600 "
2 аптекари	2.400=4.800 "
6 фелдшери	1.500=9.000 "
2 писари	1.080=2.160 "
2 сестри милосердни	720=1.440 "
1 машинистъ въ Видинъ	900 "
За слуги	8.000 "

II-степенни болници.

Въ Бургасъ съ 60 легла, а въ Враца, Кюстендилъ, Ломъ, Т.-Пазарджикъ, Разградъ, Свищовъ, Севлиево, Силистра, Стара-Загора, Трънъ, Троянъ, Хасково и Шуменъ съ по 40 легла.

14 управители-лѣкари	по 4.200=58.800 л.
1 младши ординаторъ въ Бургасъ	2.400 "
2 аптекари въ Ломъ и Разградъ	по 2.400= 4.800 "
12 помощници-аптекари въ другитъ болници	1.500=18.000 "
28 фелдшери	1.500=42.000 "
14 надзиратели	1.620=22.680 "
2 машинисти въ Ломъ и Свищовъ	900= 1.800 "
За слуги	40.000 "

III-степенни болници до 20 легла.

Въ Балчикъ, Берковица, Бѣла, Бѣлоградчикъ, Габрово, Горна-Орѣховица, Добричъ, Дръново, Дупница, Ески-Джумая, Елена, Казанлъкъ, Карлово, Карнобатъ, Кула, Котелъ, Луковитъ, Никополъ, Нова-Загора, Орѣхово, Орхание, Панагюрище, Пе-

щера, Пирдопъ, Провадия, Тетевенъ, Самоковъ, Туграканъ, Харманлий, Цариградъ, Чирпанъ и Ямболъ.

32 болнични лѣкари, сжщитъ и околийски	по 3.600=115.200 л.
32 фелдшери, сжщитъ и надзиратели	1.500= 48.000 "
5 помощ.-аптекари при болницитъ въ Дръново, Котелъ, Кула, Пирдопъ и Тетевенъ, понеже въ тѣзи градове нѣма частни аптеки	1.500= 7.500 "
За слуги	42.000 "

Психиатрически болници въ Ловечъ съ 150 легла, отъ които 20 за обикновени болни.

1 управитель-лѣкаръ	4.200 л.
1 старши ординаторъ, сжщитъ и заведующъ отдѣлението за обикновени болни	3.600 "
1 надзирателъ	1.800 "
1 помощникъ-надзирателъ, фелдшеръ	1.500 "
1 аптекаръ	2.400 "
6 фелдшери	по 1.500=9.000 "
1 сестра милосердна	720 "
За слуги	14.000 "

Приюти за неизлѣчимо-душевно болни въ Карлуково и Петро-Павлово съ по 100 легла.

Добавъчно възнаграждение на двама лѣкари при приютитъ	по 1.200= 2.400 л.
2 надзиратели	1.800= 3.600 "
4 фелдшери	1.500= 6.000 "
За слуги	7.500=15.000 "

Окръжни и околийски лѣкари и околийски фелдшери.

12 окръжни лѣкари, сжщитъ и околийски	по 4.200= 50.400 л.
40 околийски лѣкари, сжщитъ и амбулатории: а) въ центрове на околии: Айтосъ, Анхиаго, Борисовградъ, Бѣла-Слатина, Куртбунаръ, Къзълъ-агачъ, Ловечъ, Ломъ, Османъ-Пазаръ, Пазарджикъ, Попово, Прѣславъ, Радомиръ, Разградъ, Свищовъ, Севлиево, Силистра, Сливенъ, Станимака, Троянъ, Трънъ, Фердинандъ и Хасково; б) въ центрове на закрити околии: Акъ-каджаларъ, Балбунаръ, Босилеградъ, Бръзово, Бръзникъ, Гол.-Конаре, Искрецъ, Ихтиманъ, Каваклий, Кеманларъ, Кесарево, Нови-Пазаръ, Новоселци, Павликени, Сейментъ, Тръна и Чепеларе	3.600=144.000 "
52 фелдшери при амбулаториитъ на окръжнитъ и околийски лѣкари, сжщитъ и участкови	1.500= 78.000 "

177 околийски участкови
фелдшери по 1.500=265.500 „
За слуги при амбулаториитѣ
на 12 окръжни лѣкари . . . „ 480= 5.760 л.
За слуги при амбулаториитѣ
на 40 околийски лѣкари . . . „ 360= 14.400 „

За пѣтни безотчетни.

На 12 окръжни лѣкари . . по 720= 8.640 „
На 32 околийски и болнични
лѣкари „ 480=15.360 „
На 23 околийски лѣкари въ
центрове на околии . . . „ 480=11.040 „
На 17 околийски лѣкари въ
центрове на закрити околии . . „ 480= 8.160 „
На 229 околийски участкови
фелдшери „ 180=41.220 „
6 помощници аптекари, дѣто
се яви нужда „ 1.500= 9.000 „
Добавъчна плата 10% на фелдшеритѣ,
които сѣ прослужили повече отъ 10 години
по вѣдомството на санитарната дирекция 15.000 „

А. Каранешевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Ако вземахъ думата да говоря по санитарното дѣло, не я вземахъ затова, защото съмъ специалистъ и ще кажа много нѣщо по това дѣло, но защото виждамъ, че и сега, когато нашето Народното Сѣбрание има трима членове доктори, ни се прѣдставява бюджетътъ по Вѣтрѣшнитѣ Работи — санитарниятъ отдѣлъ — тъй, както е билъ той прѣдставляванъ и въ всичкитѣ стари бюджети. Че и сега, когато ние можехме да очакваме да стане нѣщо ново, да се поискатъ нѣкои реформи отъ тия уважаеми г. г. лѣкари, и то двама отъ най-старитѣ наши лѣкари, ние не виждаме нищо подобно. Не щѣхъ да взема думата и по втора една причина, която каза г. министърътъ въ комисията, дѣто азъ бѣхъ при разглеждането за бюджета. Той каза, че не е възможно да се правятъ никакви увеличения въ бюджетитѣ, защото г. Финансовиятъ Министъръ иска и тазгодишниятъ бюджетъ да се движи въ рамкитѣ на стария бюджетъ. Обаче, слѣдъ като имахъ всичкитѣ бюджети на рѣка, слѣдъ като азъ направихъ една справка, се оказа, че ние не само че не се движимъ въ рамкитѣ на стария бюджетъ, но че има голѣми увеличения, които сѣ направени тамъ, къдѣто не би трѣбвало да се правятъ. Ето защо азъ взехъ думата да кажа това, което азъ разбирамъ и което желая като членъ на това общество да се направи по това дѣло. Казвамъ, че бюджетътъ е увеличенъ по слѣднитѣ причини. Нашиятъ разходенъ бюджетъ тази година е намаленъ отъ перото за изплащане държавнитѣ дългове съ 6.872.425. Като извадимъ разликата между бюджетитѣ, ще намѣримъ истинското намаление на бюджета, което е 5.596.956 л. Значи, съ 5.596.956 л. е увеличението на бюджета. Къдѣ е отишло това увеличение, г-да прѣдставители? 3.000.000 л. сѣ дадени на Военното Министерство,

за тѣхъ нѣма този пътъ нищо да кажа, защото тѣ сѣ дадени за набавяне припаси, но можеше да се направи тамъ съкращение и да се намали съ 1.000.000 л. Сега за тия работи нѣма да говоря, а ще дойда да говоря за тия припаси, когато е редъ да се разглежда бюджетътъ на Военното Министерство. Запазвамъ си правото да кажа тогава нѣколко думи. Ще спомена сега още двѣ пера, защото, повтарямъ, каза г. министърътъ, че не можемъ да намѣримъ отъ къдѣ да увеличимъ именно този § 11, къдѣто се свеждатъ нашитѣ болници и въобще нашето санитарно дѣло. Тѣзи пера сѣ, първо: въ върховното правителство перото за орденитѣ тая година пакъ е увеличено отъ 50 на 80.000 л. — увеличено е съ 30.000 л. Миналата сесия азъ говорихъ по това перо, което отъ 30.000 л. стана на 50.000 л. Значи, ние можемъ да увеличаваме пера, съ които ще трѣбва да оказимъ на гърдитѣ на българскитѣ граждани по нѣкое желѣзо, и то на ония, които обичатъ да пѣлзятъ; само на тѣхъ се даватъ ордени. Даже и на жени, както миналата сесия се каза отъ г. Такева. Второ, въ бюджета на Министерството на Пѣтицата и Сѣобщенията перото за поддържката на дворцитѣ за нови инсталации, за пазене цвѣтата и пр. и пр. е увеличено съ 129.165 л. Значи, можемъ да увеличимъ и това перо отъ 100.000 на 127.835 л. за миналата година, а сега отъ 127.835 л. на 257.000 л., за да пазимъ цвѣтата на българскитѣ дворци да не изсъхнатъ, но че мразъ българскитѣ граждани безъ медицинска помощъ, това насъ не ни интересува. Казвамъ, ако само увеличенията въ тия двѣ пера бюджетарната комисия би отхвърлила отъ бюджета и прѣхвърли тукъ въ § 11, може да се направи това увеличение, което се искаше и миналата година отъ г. Д-ръ Икономова, а именно да се турнатъ 800.000 л. за поддържане на болницитѣ по тоя начинъ да увеличимъ леглата въ трето-степеннитѣ болници. По и г. Д-ръ Молловъ каза въ комисията, че не можемъ да направимъ това. Направи ми впечатление, че и единъ лѣкаръ, съ 20—30-годишна лѣкарска практика, поддържа да не се вземе тая сума, като излишна, и да се прѣнесе въ § 11 на тоя бюджетъ. Същото стана и по Министерството на Просвѣщението. И тамъ уважаемиятъ г. министъръ казваше за заличването перото за повишение на учителитѣ и за увеличение заплатитѣ на двама професори. Не може да стане, защото бюджетътъ не позволявалъ. — Щомъ е въпросътъ за народното здраве и народната просвѣта, не може да става увеличение, а щомъ е въпросътъ за излишни разходи, тамъ може да се увеличава и да се харчи народната пара.

Сега, г-да народни прѣдставители, ще мина на самия параграфъ и ще кажа моитѣ бѣлѣжки, къдѣ какви измѣненни азъ искамъ да станатъ. Най-първо, менѣ ми направи впечатление една разлика въ заплатитѣ. Както виждате, тази година азъ не говорихъ нищо за заплатитѣ, защото виждамъ, че това е единъ пазарлъкъ, и отъ друга

страна, каза ни се: внесохме щатовецъ. Тия щатове какви сж? Тъ сж само една пародия. Въ всѣки случай ще чакаме и при разглеждането имъ ще видимъ какъ сж наредени и какви ще бждатъ заплатитѣ и числото на чиновницитѣ. Ще искамъ тукъ да направимъ едно приравнение въ разликата на заплатитѣ на докторитѣ. Въ първокласнитѣ болници на старшитѣ лѣкари се плаща 4.200 л., на ординаторитѣ — 3.600 л.; на карантиннитѣ лѣкари въ Бургазъ, Варна и Хебибчево сж оставени заплатитѣ по 3.600 л. Азъ мисля тия лѣкари, които иматъ по-голямъ отговорностъ, и отъ друга страна, тамъ повече сж изложени на заразяване — както всѣки човекъ, който се е прѣдалъ на тая професия, безспорно е изложилъ себе си на разнитѣ болести, — тѣхнитѣ заплати сж оставени 3.600 л. Азъ мисля справедливо е, заплатата на тия лѣкари да се приравни съ заплатитѣ на старшитѣ лѣкари въ първокласнитѣ болници. За първокласнитѣ болници нѣма да кажа нищо, понеже въ тѣхъ, може да се каже, имаме удовлетворително число легла за болни. Но по второкласнитѣ болници, азъ мисля, за да може да се приематъ повече болни, защото фактъ е, г-да, че болни хора отъ селата, когато станатъ тежко болни, а сжко така и въ градоветѣ, отиватъ въ болницитѣ. Така че, азъ мисля, въ тѣзи болници леглата засега поне можемъ да ги увеличимъ, защото ще искамъ настоятелно тия пера, които прѣдвиждаме за ордени и дворци, да останатъ на сумата, на която лани сж били прѣвидени, и увеличението ще искамъ тукъ да се прѣхвърли и да има при второстепеннитѣ болници по 60 легла, вмѣсто 40, а при третостепеннитѣ да останатъ по 40 вмѣсто по 20. — Нѣкои отъ тия болници иматъ и 5—6 легла и, когато болниятъ отъ селата отива, лѣкарьтъ казва: нѣма мѣсто, идѣте въ окръжната болница; отива тамъ — нѣма мѣсто и болниятъ може да е и въ агонии; слѣдъ като се разходи по околията и окръга, връща се да умре въ тѣхъ. По този начинъ ще дадемъ възможностъ тѣзи болници да иматъ повече легла, когато се яви нужда.

Като дойдохъ при третостепеннитѣ болници, азъ ще се спра върху заличаването на извѣстни длѣжности при тия болници. Уважаемиятъ нашъ другаръ г. Д-ръ Икономовъ, мой добъръ приятелъ, миналата година авансира отъ тая трибуна една мисль, която, щомъ е за економия отъ народното здраве, изведнажъ е била схваната отъ дирекцията да се махнатъ аптекиитѣ. (Д-ръ К. Икономовъ: Помощницитѣ-аптекари.) Г-нъ Д-ръ Икономовъ въ своята смѣтка, която, да ме извини, не е основана на нѣкакви данни, казва само туй, че може да се направи една економия отъ 35—40.000 л., ако се закрийтъ аптекиитѣ. (Д-ръ К. Икономовъ: Ствѣсътъ не е вѣрно!) Не се силамъ на апелитѣ, които помощникъ-аптекаритѣ и аптекаритѣ дадохъ, но на частни писма и на смѣткиитѣ, които сж дадени отъ тѣзи аптеки, и ще ги докажа, че нѣма да се достигне никаква економия. Но даже, ако се достигнѣше прѣвидената економия, азъ мисля, че не г. Д-ръ Иконо-

мовъ би трѣбвало да поиска економия тамъ, дѣто трѣбва да се иска. Като искамъ увеличение на леглата, безспорно е, че аптекарската работа при тия болници ще се удвои и ще има нужда отъ аптекарь. Но и при сегашното положение азъ поддържамъ да си останатъ аптекиитѣ и аптекаритѣ. Вие, г-нъ Д-ръ Икономовъ, много добръ знаете, защо трѣбва да останатъ, но какъ сте акцентирали тази мисль, азъ не зная. Една малка смѣтка, съ която искамъ да докажа на г. Д-ръ Икономова, че не е вѣрно, че можемъ да достигнемъ такива економии отъ 35—40.000 л. Отъ Чирпанската третокласна болница е пратена слѣдующата смѣтка съ номерата на всички рецепти — азъ ще я оставя на разположение на г. Д-ръ Икономова, защото има нѣкои медицински термини, които не разбирамъ, — изразходванитѣ презъ първото шестмѣсечие лѣкарства, отбѣнени по таксата, по която нашата държавъ достави лѣкарствата, излиза, че всички струватъ 1825 фиоринта; значи, около 400 л. изхарчени за 6 мѣсеца. Тукъ трѣбва да забѣлѣжа, че участковитѣ фелднери и тѣ сж получавали своитѣ лѣкарства отъ болницитѣ, (Д-ръ К. Икономовъ: И запапрѣдъ ще ги получаватъ.) и ги харчатъ не съ разноснитѣ на частнитѣ аптеки, които идѣте да улеснявате, като едновременно съ това нарушавате принципа, къмъ който трѣбва да се стремимъ, да се замѣнятъ частнитѣ аптеки съ държавни, за да се спасимъ отъ експлоатацията на тѣзи личности. За първото шестмѣсечие въ тая болница имало експедирани амбулаторни рецепти 83 номера, на сума 75 л., а въ самата болница 854, на сума 602 л. Получени суми отъ участкови фелднери, които експедиратъ лѣкарствата, безспорно, съ едно малко повишение, а не съ всичката формалностъ, както аптекиитѣ, 569 л., значи всичко 1.246 л. Азъ вземамъ за цѣла година и правя слѣдующето сравнение. Всичко, което ще се получи, е за 2.492 л., а това, което ще се изхарчи, като вземамъ двойно тѣзи лѣкарства — 400 л.; 1.500 л. туримъ заплатата на единъ помощникъ-аптекарь; 200 л. за отонление и осветление на аптекаря и имаме всичко 2.100 л.; по моята смѣтка 392 л. излиза печалба, но това азъ балансирамъ съ другитѣ аптеки, които по-малко рецепти сж имали, и въ края ще имаме единъ балансъ или една малка загуба, за която и дума даже не трѣбва да се повдига. Това всичко мога да подкрѣпя съ редъ рецепти, издадени отъ всички третокласни болници за 1901—1902 г. Азъ нѣма да ги чета, защото не искамъ да ви отегчавамъ, а ще ги оставя тукъ на разположение на г. Д-ръ Икономова. (Д-ръ К. Икономовъ: Азъ ги имамъ.) Сегъ, че дѣйствиелно заличаването на тѣзи помощници-аптекари е вѣрно за самото дѣло при тѣзи болници, азъ имамъ тукъ документи, изпратени именно отъ болницитѣ, дѣто и самитѣ лѣкари сж изказали своето мнѣние, какво може да стане добро или зло. И въ всички тия документи азъ планирамъ дѣйствиелно, че всички лѣкари се изказватъ въ полза да останатъ помощницитѣ-аптекари и апте-

китѣ при болницитѣ. (Д-ръ К. Икономовъ: Правѣте разлика между аптеки и помощници-аптекари.) Щомъ има аптеки, безспорно трѣбва да има и аптекари. Отъ Тутраканъ. Тамоншиятъ лѣкаръ се изказва — нѣма да чета писмата, — изказва се въ полза да се запазятъ аптеки. Аптекари ли ще ги управляватъ или други, но иска аптеки да останатъ при болницитѣ. (Д-ръ К. Икономовъ: Никой не е противъ.) Имаме отъ Царибродъ. Сжщо така докторътъ се е изказалъ пакъ въ полза за оставянето на аптеки и аптекари. Отъ Балчикъ има сжщото мнѣние. Най-послѣ, отъ Тутраканъ лѣкарътъ казва, че, ако се получаватъ лѣкарства отъ частнитѣ аптеки, то, ако лѣкарътъ е недобросъвѣстенъ, тежко ви на економията! Ще се съгласите ли, г-нь Д-ръ Икономовъ, че, когато ще получавате лѣкарства отъ аптеки, ако има недобросъвѣстенъ лѣкаръ, той ще направи цѣлъ ортаклъкъ съ аптекаря и може да изградатъ даже повече, отколкото вашата економия? Не се съмнѣвамъ, че има и такива лѣкари недобросъвѣстни и лоши, защото това казва и единъ Вашъ колега, че има недобросъвѣстни лѣкари и вашата економия може да отиде въ джобовѣтъ на частни лица. Имамъ други писма отъ Рахово и Дръново, но не ща да ги чета. Мнѣнията на всичкитѣ лѣкари сж да се запази сегашното положение при тия болници.

Още едно. Тая економия, която г. Д-ръ Икономовъ смѣта, че ще направимъ, като ще закриемъ тия длѣжности и като получаваме лѣкарства отъ аптеки на частни лица въ градоветѣ, тая економия ще отиде на друго мѣсто, г-нь Д-ръ Икономовъ! Вие ще получавате лѣкарствата отъ аптеки съ рецепти и вие трѣбва да увеличите персонала на отчетното отделение въ Санитарната дирекция, за да прави смѣтка, по прѣдставенитѣ рецепти, колко лѣкарства сж изхарчени и колко струватъ, защото вие имате сега единъ главенъ аптекаръ, който завежда всичката работа. Азъ миналата година въ извънредната сесия поискахъ да му се прѣдвиди единъ помощникъ да му помага, защото и безъ това е патоваренъ съ много работа. Ако вие сега му възложите на 27 аптеки рецептитѣ, кждѣто най-малко, срѣдно ще има по 1.000 рецепти годишно, ще му оставите, значи, да ревирира 27.000 рецепти. Непрѣмѣнно трѣбва да имате още двама-трима чиновници, които ще взематъ всичката ваша економия. Така че и тукъ намирамъ, че заличаването на тия 27 помощници-аптекари и махването на аптеки отъ при тия болници е свършено не намѣсто.

Отъ друга страна, това ще се потвърди и отъ г. г. лѣкаритѣ тукъ. Въ тия болници, макаръ че не ставатъ такива сложни операции, при които се изисква да се приготвятъ лѣкарства на мѣстото и въщо — именно за подкожни болести и серуми, които се вливатъ въ кръвта, — макаръ че не става това тамъ, но като искаме увеличение на леглата, смѣтаме, че ще се яви нужда и ще трѣбва да се приготвятъ тия лѣкарства тамъ. Вие имате болни-

цитѣ вънъ отъ града и, ако имате евентуална нужда да дадете на нѣкой болникъ веднага лѣкарство, ще пратите вашия разсиленъ да отиде въ града да вземе лѣкарство.

Д-ръ К. Икономовъ: Вие бъркате понятията. Аптеки сжществуватъ при болницитѣ, само че длѣжността „помощникъ-аптекаръ“ е заличена. Йодоформъ, карболъ, всички тия нѣща ще продължава да ги има!

А. Каранешевъ: Като се спрѣхме на третостепеннитѣ болници, нека кажемъ за тѣхъ още едно — да видимъ тѣ отъ кого се завеждатъ. Имате ли вие, г-да, нужното число лѣкари въ тия болници? Околийскитѣ лѣкари и окръжнитѣ лѣкари, които сж и околийски сжщеврѣменно, завеждатъ третостепенната болница, ако я има тамъ. Каква е работата на околийския лѣкаръ? Защото, когато се е поисквало нѣкакво увеличение въ това отношение, казвало се е: че какъ да нѣмате достатъчно медицинска помощ — имате фелдшери, имате околийски лѣкари! Кажете, за Бога, вие, които живеете не въ центра на околията, но които сте отъ селата, колко пакти виждате околийския лѣкаръ? Той се качи на коня си, мине прѣзъ околията и се върне на мѣстото си, защото той и болница управлява, и още колко работи трѣбва да изпълни като администраторъ. Така щото, околийскитѣ лѣкари не сж лѣкари, а администратори. Въ сега дѣйствующия санитаренъ законъ се казва: „Околийскиятъ лѣкаръ е сѣвѣтникъ на околийския началникъ относително санитарната частъ въ повѣрената му околия.“

„Околийскиятъ лѣкаръ посѣщава най-малко два пкти въ годината общинитѣ на своя районъ“, което не може да направи, защото нѣма физическа възможностъ при сегашнитѣ голѣми околии, а, отъ друга страна, защото има и болница въ околийския центъръ, която завежда. По-нататъкъ се казва: „Той трѣбва да отиде да извършва въ своя районъ сѣдебно-медицинскитѣ прѣглеждания, за които може да се повани отъ надлежнитѣ сѣдебни власти; послѣ, да съставлява разнитѣ статистически данни за болеститѣ, които сж върлували въ неговата околия.“ Е, моля ви се, единъ лѣкаръ, който ще има всичката тази административна работа, който ще обикаля два пкти въ годината околията си, каква медицинска помощ може да даде? Тукъ ще ми се отговори, може би, че ние имаме вече законъ за народното здраве, който влѣзе, наистина, въ Народното Събрание и, може би, ще стане законъ. Но той ще стане законъ, ако се продължи сесията подиръ Нова-година. Какъ ще приспособите тоя законъ, когато бюджетътъ не позволява да излизаме извънъ рамкитѣ? Ще имаме законъ, както имаме сега много закони, а бюджетътъ си остава законъ надъ законитѣ и по него управляваме държавата въ разходно отношение. Тукъ въ законопроекта се прѣдвижда на 20.000 жители, че ще имаме

единъ участковъ лѣкаръ, но това ще бѣде не за 1903 г., а за напредъ. Но за тая година, за която ще гласуваме този бюджетъ тъй поне, както е представенъ въ тая частъ, азъ нѣма да вдигна рѣка, защото, както и г. Габровски спомена, ако го обърнемъ, въ първия отдѣлъ ще видимъ, че сумитѣ, прѣдвидени за поддържането на полицията, надвишаватъ тая сума, която е отпусната за народното здраве. А поне азъ смѣтамъ, че народното здраве е законъ надъ законитѣ и че всички трѣбва да се притечемъ на помощъ.

Още нѣщо за куриозъ. Прѣдвидената сума въ този § 11 е 2.595.268 л., а нашето население по прѣброляването на 31 декемврий 1900 г. е 3.744.283 жители, значи, не се пада на единъ български гражданинъ въ годината ни по 1 л. за лѣкуване — пада му се нѣщо около 75 ст. Ето ние какво правимъ; когато, ако прослѣдимъ другитѣ страни, ще видимъ, че тамъ не е тъй, ще намѣримъ, че по 2—3—5 л. се пада на глава за медицинска помощъ.

Така че, по тѣзи болници азъ поддържамъ, за което прави прѣдложение, леглата да станатъ 40 намѣсто 20; аптекитѣ тъй, както сега съществуватъ, но не само памукъ и карболова киселота, и помощницитѣ при аптекитѣ да останатъ на мѣстото си, защото сж необходими да останатъ на своитѣ мѣста.

Сега да дойдемъ, г-да народни прѣдставители, и до участковитѣ фелдшери, за които и миналата сесия азъ говорихъ. Тогава ми се направиха възражения, че не сж тѣ лица, които могатъ да даватъ медицинска помощъ, и даже единъ нашъ колега ги нарече не зная какви. Азъ тогава казахъ и сега поддържамъ, че не сж, дѣйствително, фелдшеритѣ, които ще дадатъ онай рационална медицинска помощъ. Но защо сега намаляваме участъцитѣ отъ 200 на 177? Намалюватъ се и тая година, когато би трѣбвало да ги увеличимъ само заради това, защото ще имаме законъ. Ако увеличимъ нашитѣ участъци поне съ 20—30 повече, ние можемъ смѣло, като приемемъ закона, да назначимъ въ открититѣ участъци лѣкари, които, ако щете, ги има тукъ въ галерията, които чакатъ и съ удоволствие ще отидатъ да служатъ, и сж готови да отидатъ да работятъ онай работа, за която сж се готвили. Така щото, азъ настоявамъ тукъ непремѣнно да стане едно увеличение на участъцитѣ отъ 177 на 200 равно, и на тѣзи мѣста — на увеличенитѣ мѣста — нека дирекцията и респективниятъ министъръ да назначатъ лѣкари. Тогава, ако се приеме законътъ за народното здраве, безспорно ще може да почне да се прилага идущата година, ще може да се назначаватъ, съгласно закона, лѣкари, защото ще имаме готови участъци. И по-нататъкъ може да се отиде. Понеже имаме достатъчно лѣкари, то можемъ постепенно да изхвърлимъ онай фелдшери, които не сж толкова годни, макаръ и да сж служили толкова на народа, понеже идатъ по-способни хора и ще се назначаватъ на тѣхно мѣсто. Така щото и тукъ искамъ да стане увеличение отъ 177 на 200 участъка.

Г-да народни прѣдставители! Дотукъ азъ свършвамъ § 11. Понеже вземахъ думата да говоря общо по тоя параграфъ, ще прѣмина и къмъ другитѣ параграфи, та да кажа и по другитѣ параграфи забѣлжитѣ си, за да нѣма нужда да вземамъ думата пакъ и да повтарямъ.

Въ § 15 „за храна на болнитѣ, дежурнитѣ лѣкари и пр.“ е прѣдвидено 650.000 л. Увеличенъ е съ 50.000 л. Азъ мисля, че е недостатъчна и за тая сума прѣдлагамъ да я увеличимъ на 800.000 л. Тогава само ще принесе полза, ако увеличимъ леглата поне при третостепеннитѣ болници, дѣто най-скоро може да отидатъ хората да търсятъ медицинска помощъ, защото окръжнитѣ градове станатъ далечъ, а пъкъ ние знаете какви сж съобщенията; знаете, че нѣма нито единъ пъкъ направенъ и единъ боленъ човѣкъ, докато го закаратъ, може би по пътя да умре и да го върнатъ мъртавъ назадъ. Така че, азъ мисля да се приеме и това увеличение, и нека ние не се скжнимъ тогава, когато е дума за народното здраве или за народната просвѣта. Да увеличимъ тоя параграфъ на 800.000 л. Азъ ви посочихъ пера, отдѣто може да се направи това увеличение, и настоятелно ще искамъ да стане. Макаръ че въ рамкитѣ на миналогодишния бюджетъ трѣбва да се движимъ, но тукъ можемъ да направимъ изключение, понеже се отнася до народното здраве и отъ тамъ ще попълнимъ тоя параграфъ на 800.000 л. за увеличение леглата на третостепеннитѣ болници.

По-нататъкъ ми направи впечатление още една малка сумица въ § 23 „за разноски по вземане мѣрки за прѣкръпяване епидемии и за карантиннитѣ цѣли“ — 20.000 л. Е, г-да, но това най-малкото е много смѣшно. Какво ще помогнемъ съ 20.000 л? Ако дѣйствително се яви една силна епидемия въ страната — защото не можемъ да знаемъ кога ще имаме и кога нѣма да я имаме, — какво ще да направимъ съ нея и при това още и за карантинни цѣли? Това е свършено малко. Така че, азъ мисля, и тукъ не трѣбва да се скжнимъ, ако тоя параграфъ го направимъ отъ 20.000 на 60.000 л. (П. Драгулевъ: Друго нѣщо кажеге!) Лѣтосъ имаме случай — и г. Д-ръ Гаговъ говори въ комисията, че имало и въ тѣхната околия епидемия, а фелдшери е нѣмало — въ нашата околия да откомандировахъ фелдшера; ние телеграфирахме, че мратъ дѣцата и г. министърътъ най-послѣ послуша и възвърнахъ фелдшера, но слѣдъ нѣколко смъртни случаи. (Д-ръ К. Икономовъ: И фелдшерътъ свърши работа съ тѣзи нещастни случаи?) Сѣ нѣщо свърши. За нашия участковъ фелдшеръ мога да кажа.

Ще се повърна на този параграфъ пакъ, защото виждамъ, че дѣйствително и самитѣ участкови фелдшери, които сега имаме, сж неправилно разпрѣдѣлени. Тукъ имамъ старото административно дѣленіе, защото по новото не сж още разпрѣдѣлени участъцитѣ. Ще намѣрите въ околии като Котленската, съ 17.187 жители, по старото дѣленіе има

двама участкови фелдшери. По-надолу имаме Кх-жлагачката околии, съ 32.000 жители, също двама участкови фелдшери. Има даже околии — нѣма всичкитѣ да ви изброявамъ, за да ви не отегча — които въ здравословно отношение, по своето географическо положение, сѣ добръ поставени, запазени, за да бждатъ изложени често пѣти на епидемии, каквито сѣ сега повечето отъ нашитѣ села, потънали въ тиня и гьолница. Виждаме околии, които иматъ два пѣти повече жители, и тѣ иматъ по двама участкови фелдшери, и то въ околии, дѣто най-много се явяватъ епидемии. Така че, Санитарната дирекция у насъ и тамъ не е обръщала внимание, не се е загрижвала да види, какъ сѣ разпрѣдѣление тѣзи участкови фелдшери, сѣ ли разпрѣдѣлени съразмѣрно съ жителитѣ. Послѣ, има тукъ прѣдвидени, г-да народни прѣдставители, 6 помощници-аптекари, кждѣто се яви нужда. Азъ мисля, че ние не можемъ да оставимъ тия длѣжности така, както и спонси се говори, и по други бюджети, открити — кждѣто се яви нужда. Дайте ми толкова околийски началници, дайте ми толкова аптекари, кждѣто има нужда. Азъ знаа, че тия аптекари сѣ ангажирани още отсега. Има нужда отъ единъ тукъ, при тукашната болница, дѣто има само единъ помощникъ, а работата е голѣмата искать двама. Отъ самата дирекция още отсега искать това, щомъ бжде прието. Не казвамъ въ смисълъ, че работятъ, но сѣ ангажирани за опрѣдѣлени мѣста. Така щото, би било по-добръ, да се укаже именно, кой кждѣ ще бжде, а не да се турятъ току-така. Тѣ, безспорно, ще бждатъ при първокласнитѣ болници, дѣто има най-много работа. Единъ непрѣмѣнно ще остане въ самата дирекция.

Г-да народни прѣдставители, съ това азъ свършвамъ моитѣ бѣлѣжки, макаръ и не авторитетни. Казахъ това, което, мисля, всѣки отъ насъ вижда и може да разбере, — че селското население, което нѣма лѣкари, не че градското е привилегировано — азъ поне това не искамъ да кажа, — но въ градоветѣ има лѣкари и всѣки, който има пари, може да отиде да се лѣкува, е лишено съвсѣмъ отъ всѣкаква медицинска помощъ, и смѣтамъ, че ония г. г. прѣдставители, които стоятъ на дѣсницата, но сѣ отъ селата, ще да подкрѣпятъ исканото увеличение, за да се даде и на селското население медицинска помощъ, но не да му даватъ помощъ, когато е наближило да умре. Тукъ ще забѣлѣжа, че крайната цѣль на медицината не е да лѣкува, но да прѣдварва отъ заболяване. Така щото, ние трѣбва да увеличимъ санитарната полиция, за да прѣдпазваме отъ болести хората, а не да ги лѣкуваме когато умиратъ. Ето защо азъ ви моля да гласувате моитѣ прѣдложения, а именно, въ третокласнитѣ болници леглата да се увеличатъ на 40, въ § 23 перото отъ 650.000 л. да се увеличи на 800.000 л. и въ параграфа за карантинни мѣрки перото отъ 20.000 л. да стане на 60.000 л.

Д-ръ Д. Молловъ: (Отъ трибуната.) Укорява ме г. прѣдговорившиятъ, че не съмъ билъ прѣдложилъ никакво подобрене въ санитарната частъ. Като членъ на бюджетарната комисиия, г. Каранешевъ не присѣствуваше. Азъ прѣдложихъ извѣстни измѣнения, за които се изиска да се увеличи санитарния бюджетъ съ 60.000 л. При такова едно увеличение, щѣха да се направятъ значителни увеличения, при които щѣха да се въведатъ санитарни лѣкарски участъци около 73. Обаче г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи и онзи на Финанситѣ казаха, че нѣма откъдѣ да взематъ 60.000 л., а, слѣдователно, щомъ нѣма пари, не може да се направи нищо. Това едно.

Второ. Общъ принципъ е, че никога не трѣбва да се правятъ прѣобразованія въ едно вѣдомство съ бюджета, а трѣбва да се измѣни по-напрѣдъ законътъ. Както помните, още прѣдшественикътъ на г. Людсканова, сегашниятъ Министъръ на Финанситѣ, г. Сарафовъ, бившиятъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, внесе санитаренъ законопроектъ, подъ название: „законопроектъ за народното здраве“. Той бѣше тукъ внесенъ, обаче, по независящи причини отъ Народното Събрание, той остана неразгледанъ. Азъ имамъ свѣдѣния — г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи е тукъ и може да потвърди, — че се приготвяла пакъ таквъ законопроектъ, или измѣнение на законопроекта за народното здраве, и щѣше да бжде внесенъ тази сесия, но досега не е внесенъ. (Министъръ А. Людскановъ: Прѣзъ януарий ще бжде внесенъ.) Та работата е, че додѣто не се внесе и разгледа, додѣто не се узакони едно нѣщо, много лошо е да го измѣняваме съ бюджета. Ама защо е лошо, ще кажете. Защото въ бюджета не може човѣкъ да прѣдвиди всичко, което трѣбва да стои въ самия законъ, и съ бюджетъ, безъ законъ, не може да се управляватъ хората, а трѣбва съ законъ. Ето защо, азъ се изоставихъ отъ тази свѣда да прави прѣобразованія съ бюджета. Истина е, г. Каранешевъ казваше, и право казваше, всички го съзнаваме, че много малко харчимъ за санитарната частъ: нѣма срѣдства, и трѣбва и Народното Събрание, и всички да се замислимъ да намѣримъ срѣдства. Г-да прѣдставители, въ всички други държави има специаленъ приходъ за санитарния бюджетъ, но у насъ го нѣма. Ние сме налегнали единъ и сѣщи приходъ на бюджета и искаме всичко сѣ оттамъ. Има го въ Австрия, има го въ Франция, има го въ Русия — тамъ има специаленъ налогъ. Въ Ромѣния има специална ефория отъ волни помощи, безъ да даватъ друго нѣщо, освѣнъ за централното санитарно управление, когато у насъ всичко лежи на гърба на този бюджетъ. Ето защо, дошло е врѣме да помислимъ да намѣримъ единъ специаленъ налогъ. Таквъ налогъ азъ мисля да прѣдложа, когато дойде да се разглежда санитарниятъ законъ. Мисля, че можемъ да наложимъ на свинетѣ по 50 ст., та и отъ тѣхъ да се ползуваме за санитарни нужди, защото ще дадатъ около 1/2 ми-

лионъ лева. (В. Димитровъ: Свинетъ ще станатъ доктори.—Н. Габровски: И безъ туй тѣ сж салитари въ селата.—Смѣхъ.) Като се увеличи тоя фондъ, ще може да се направятъ и други работи, не само за фелдшери и лѣкари, но това ще стане, когато дойде да се разглежда санитарниятъ законъ. Ето защо азъ не предложихъ никакво измѣнение въ настоящия бюджетопроектъ, освѣтѣ едно малко измѣнение съ увеличение на двама ординатори въ Видинската и не помня още въ коя друга болница, въ Бургаската ми се струва, а другата си остава тѣй, както е прѣдвидено въ бюджетопроекта. И ако разгледате хубаво бюджетопроекта на Санитарната дирекция, ще видите, че болницитѣ, които сж у насъ, сж фиктивни, освѣтѣ Александровската болница, въ която дѣйствително има 500 легла. Другитѣ сж фиктивни, тѣ сж само на книга, тѣ нѣматъ нито леглата, нито помѣщениѣта, които сж изброени въ бюджета. И ако направите сравнение съ числото на леглата и вещественитѣ разходи, ще видите, че тия пари не достигатъ за тия легла даже наполовина, но се харчи споредъ нуждитѣ, толкова, съ колкото легла разполагатъ и доколкото болни може да се побератъ; а не може повече болни да се побератъ, защото нѣма легла, нѣма и персоналъ, който да прѣглежда толкова болни.

Една аномалия се забѣлѣзва въ бюджета. Въ първокласнитѣ болници. Въ Софийската болница се прѣдвиждатъ 500 легла, като че ли въ София всички хора сж болни, въ Русчукъ, голѣмъ градъ, 100 легла, въ Пловдивъ 100 легла. Русчукъ и Пловдивъ не сж малки градове, а се прѣдвиждатъ болницитѣ съ много по-малко легла. Отъ какво произлиза тази аномалия? Произлиза отъ това, че е настанало врѣме да се прѣобразуватъ болницитѣ, да се дава въ болницитѣ всеобща помощъ отъ всѣкакви болести; а тѣй, както сж тѣ днесъ наредени у насъ, може да дадатъ много ограничена помощъ. Слѣдователно, трѣбва да се развие това дѣло, да се взематъ специалисти, които да даватъ помощъ, и тогавъ нашитѣ граждани ще прѣстанатъ да отиватъ въ странство, въ Виена, Букурещъ или други мѣста да търсятъ помощъ. Но това ще стане слѣдъ като се приеме законопроектътъ, който приготвява Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи.

Х. Тоневъ: Г-да народни прѣдставители! Въ Силистренска околия по-рано имаше 3 околийски фелдшери и, понеже въ всички мѣста се намалиха, то и тамъ се намалиха на двама. Въ тази околия по-рано нѣмаше толкова болести, но днесъ върлуватъ болеститѣ тифусъ и скарлатина, които се развиватъ. Фелдшерътъ не е достатъченъ самъ да обикаля всичкитѣ села. Но още една нова болестъ има въ тая околия, а именно болестта сифилисъ. Една жена въ с. Зарничъ, която обикала да лѣкува съ облизване очитѣ, когато нѣкому се напращи нѣкое око; тая жена облизала очитѣ и на нѣкой човѣкъ заразенъ отъ тази заразителна болестъ и слѣдъ това облизала очитѣ и на нѣколко души

отъ с. Малка-Кайнарджа и тия хора, заразени отъ нея, сж заразили цѣли сѣмейства, заразили сж 10—15 сѣмейства отъ селото. Тия хора огиватъ въ болницата, нѣма мѣсто, нѣма легла; нашиятъ околийски фелдшеръ не може да обиколи селата, защото, ако трѣгне, трѣбва да минава прѣзъ всичкитѣ. Затуй азъ моля г. министра да се съгласи, щото още единъ лѣкаръ да се прѣдвиди въ тази околия и да се постави въ това село врѣменно, за да се изцѣри тая болестъ, инакъ ще зарази цѣлото поколение. Затуй азъ ще направя прѣдложение: околийскитѣ лѣкари отъ 40 да станатъ 41, отъ които единъ да се прати въ Силистра или въ нѣкое село, дѣто намѣри правителството за добръ.

Н. Шивачевъ: Една малка забѣлѣжка къмъ това, което говори г. Каранешевъ. Вие знаете, че идеята на всички е, че по въпроса за народното здраве трѣбва да се стараемъ, колкото е възможно, да се увеличатъ не само лѣкаритѣ, но да се увеличатъ и срѣдствата за лѣкуването на нашето население. Обаче вие знаете, че това нѣщо не може да става само съ бюджета, а трѣбва да има една цѣла организация, трѣбва да има специаленъ законъ, който да опрѣдѣли какъ ще стане това нѣщо. Вънъ отъ това, колкото се касае до самитѣ аптекари, длъженъ съмъ да забѣлѣжа, че азъ не съмъ за системата, която ни прѣпорѣчва г. Каранешевъ. Когато има частни аптеки, то е една търговска работа и, слѣдователно, трѣбва да оставимъ търговцитѣ да се занимаватъ съ тая работа, а не правителството. Ако се направи една точна смѣтка въ болницата, която редовно взема лѣкарства отъ частни аптеки, ще видите, че печалбата е много по-голѣма, отколкото инакъ. Вземѣте платата на аптекаря и ще видите, „сексенъ ока керезъ, доксанъ ока дара“. Но въ всѣки случай, то е единъ специаленъ въпросъ, за който, както каза г. министърътъ, ще се внесе законъ, и тогава естествено тия работи ще се прѣдвидатъ не въ бюджета, а въ мадантъ, защото да се прѣдвидятъ по такъвъ начинъ въ бюджета е една опасна игра. Ще турнемъ 40 лѣкари—къдѣ ще отидатъ? Ето защо азъ мисля, че ще бѣде по-справедливо въ специалния законъ да се уреди този въпросъ, като се опрѣдѣли дѣ трѣбва да има участковъ фелдшеръ, дѣ трѣбва да има фелдшеръ, а заедно съ това и къдѣ трѣбва да има докторъ. А още повече за аптекитѣ ще кажа, че обикновено държавата не е такъвъ добъръ домакинъ, какъвто може да бѣдатъ частнитѣ лица. Опасно е правителството да се занимава съ тия работи, защото могатъ да ставатъ злоупотребления и пр. Ето защо азъ мисля, че въпросътъ, който възбуди г. Каранешевъ, може да има мѣсто и значение при разглеждането на санитарния законъ, а не тукъ при разглеждането на бюджета.

Д-ръ К. Икономовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Макаръ и да се качихъ на трибуната, азъ нѣмамъ за цѣлъ да говори дълго.

Въ извънредната сесия азъ имяхъ случай надълго да ви поговоря за санитарното дѣло въ България. Днесъ не мислѣхъ съвсѣмъ да говоря, понеже виждамъ, че нѣкои отъ тия нѣща, за които говорихъ миналата година, сж прокарани въ бюджета, обаче г. Каранешевъ ме прѣдизвика съ своето говорене и така съмъ принуденъ да кажа нѣколко думи по този поводъ. Да отговарямъ подробно на всичкитѣ нѣща, на които натѣна г. Каранешевъ, менѣ ми се струва, че не ще направи добръ, защото ще ви отнема много врѣме, толкозъ повече че той не бѣше състоятеленъ въ всичкитѣ свои доводи. Мисля, че г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи ще отговори на повечето работи. Азъ ще се огранича само да му кажа, че той бърка тия двѣ понятия, свършено различни: аптеки и помощници-аптекари. Ако г. Каранешевъ не бъркаше тия двѣ понятия, той не щѣше да дохожда въ противорѣчие съ себе си и да говори нѣща, които сж невѣрни и неправдоподобни. Вѣрно е, г-да прѣдставители, че длъжността „помощникъ-аптекарь“ при третокласнитѣ болници се закрива, но не е вѣрно, че аптекитѣ сж закрити. Аптекитѣ продължаватъ да съществуватъ, само че става едно малко измѣнение.

Н. Цановъ: Кой ще управлява аптекитѣ?

А. Каранешевъ: Азъ казахъ, че се закриватъ аптекитѣ, заедно съ това и аптекаритѣ. Азъ раздѣлихъ тия два въпроса.

Д-ръ К. Икономовъ: Когато въ извънредната сесия азъ говорихъ по този въпросъ, видѣхъ много добръ трѣба да помните, че азъ казахъ, какво тия медикаменти, които сж отъ първа необходимостъ, ще се намиратъ въ болницитѣ, каквито сж: сублиматъ, йодоформъ, прѣвръзочни материали и пр.; даже тия медикаменти, съ които участковитѣ фелдшери разполагатъ, и тѣ ще се намиратъ на разположение на околийскитѣ лѣкари въ болницитѣ. Но за другитѣ по-сложни лѣкарства, когато има двама-трима души болни, на които ще трѣбватъ по-сложни лѣкарства, само въ такъвъ случай азъ разбирамъ, че ще се напишатъ рецепти и ще се пратятъ въ частна аптека, а въ другитѣ случаи, за хининъ, антипиринъ, ще ги взематъ отъ болницитѣ. Некайте забравя, г-да прѣдставители, че прѣди да има специални помощници-аптекари при третокласнитѣ болници, тѣхната служба се е изпълнявала отъ фелдшери. Да отдѣлишъ $\frac{1}{2}$ грамъ хининъ, да прѣтеглишъ 40 сантиграма антипиринъ, това не изисква голѣмо изкуство и нѣма нужда да бѣде помощникъ-аптекарь. Затова, казвамъ, както и миналата сесия азъ поддържахъ, че трѣбва да се закриятъ тия длъжности, същото поддържамъ и сега, и мисля, че ще бѣде въ интереса на държавата, понеже съ това се прави една економия отъ 40.000 л. Никакво зло на санитарното дѣло нѣма да се причини съ това. Г-нъ Каранешевъ, ако бѣше прѣгледалъ правилника за обязаноститѣ на участ-

ковитѣ фелдшери, щѣше да види, че участковитѣ фелдшери нѣматъ право самостоятелно да лѣкуватъ. Неговата обязаностъ е точно опрѣдѣлена въ правилника, който казва, че фелдшерътъ може да дава помощъ само при бързи случаи, като напр. прѣвръзка на рана, треска, запичане и обикновена настинка. На болнитѣ отъ други болести той ще прѣпорѣчва лѣкуването имъ при лѣкарь.

А. Каранешевъ: Една забѣлѣжка. На нѣкои фелдшери не се ли позволява да даватъ лѣкарства, които се забраняватъ отъ правилника? Има тукъ участкови фелдшери, които си позволяватъ това.

Д-ръ К. Икономовъ: Чл. 14 отъ правилника казва: фелдшеритѣ нѣматъ право да назначаватъ силно дѣйствующи лѣкарства. Ще се състави особень списъкъ и той списъкъ казва: *pulves doversi* може да даде, хининъ, антипиринъ и др., но силно дѣйствующи лѣкарства нѣма право, и ще бѣде най-голѣмо нещастие за една страна, ако се даде това право на фелдшеритѣ. Както имяхъ случай да спомена и въ извънредната сесия, има фелдшери, които на тифозни сж давали сублиматъ. Ако тѣ искате да лѣкувате българския народъ — *à la bonne heure!* Сега, безъ да говоря повече по този въпросъ, нѣма да възражамъ на нѣкои други работи, на които г. Каранешевъ указа, защото той въ нѣкои нѣща бѣше свършено правъ, напр. искането да се увеличи параграфътъ за храна, да се видоизмѣни службата на лѣкаритѣ при третокласнитѣ болници, да се измѣни институтътъ на околийскитѣ лѣкари и пр. Въ това отношение азъ съмъ напълно съгласенъ да се замѣни системата на участковитѣ фелдшери съ участкови лѣкари. Тия свои възгледи азъ изказахъ въ извънредната сесия и сега не считамъ за нужно да ги повтарямъ. Желая по този случай само да кажа едно, което, помоему, е не добръ направено въ бюджета. Именно гледамъ въ отдѣла за пжтнитѣ, че е казано на 228 околийски участкови фелдшери по 180 л. безотчетно за пжтни. Всичко става една сума около 45.000 л. за пжтни пари. Азъ имамъ на рѣка правилника за участковитѣ фелдшери и знамъ, че дневнитѣ пари безотчетни на участковитѣ фелдшери е противозаконопно. Чл. 27 отъ правилника гласи, че участковитѣ фелдшери нѣматъ право на пжтни пари при задължителна обиколка. Менѣ ми се струва, че този членъ е толкова категориченъ, че по силата на него всяко това перо трѣбва да се зачеркне. Помня много добръ, че миналата година прѣзъ врѣме на коалиционното управление въ комисията по Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, въ която имяхъ честта да бѣда и азъ, когато гледахме бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, направи се прѣдложение, щото заплатата на всички фелдшери да се приравни. Дотогава имаше фелдшери на разреди: тия, които бѣха при първокласни болници — 1.500 л., други — 1.250, трети — 1.340 л.; участковитѣ получаваха по-малко; нѣкои фелдшери

получаваха по-малко, други повече. И за да ги приравнимъ, ние се съгласихме да приравнимъ заплатата на всички фелдшери, на били тѣ болнични или участкови, или амбулаторни, и направихме заплатата имъ на 1.500 л., като разбирахме, че въ тая сума, по силата на тоя членъ, влизатъ и пжтнитѣ пари на участковитѣ фелдшери. Така че, азъ правя предложение, по силата на този членъ отъ правилника за обязаноститѣ на участковитѣ фелдшери, пжтнитѣ пари безотчетни на всѣки фелдшеръ да се зачеркнатъ. А понеже съ това ще се направи економия, а отъ друга страна всички съзнаваме, че необходимо е участковитѣ фелдшери да се замѣстватъ постепенно съ участкови лѣкари, азъ правя предложение тая економия отъ 40.000 л. да се употреби за създаване на института на участковитѣ лѣкари и отъ сумата, която ще спѣстимъ отъ пжтнитѣ пари на участковитѣ фелдшери, азъ мисля, че можемъ да имаме около 20 участкови лѣкари, които, безспорно, ще принесатъ много повече полза на населението, което дѣйствително се нуждае отъ истинска медицинска помощъ.

Това е, което имамъ да кажа.

Н. Константиновъ: Г-да прѣдставители! По тоя параграфъ ще направя нѣкои забѣлѣжки, макаръ и да съмъ дълбоко убѣденъ, че г. министърътъ нѣма да се съгласи и Народното Събрание въ болшинството си нѣма да ги приеме. Но азъ считамъ за длъжностъ да обърна вниманието на Народното Събрание затуй, че ако не се обърне внимание на такъвъ въпросъ тая година, догодина, до друга, естествено е, че никога нѣма да достигнемъ подобрене. На първо мѣсто ще ми позволите да не се съглася съ изказанитѣ мнѣния, че нѣма срѣдства. Тая година поне бихме могли да намѣримъ срѣдства за народното здраве. Но и въ границитѣ на тия суми, които сж прѣдвидени, пакъ би могло да се направи нѣщо полезно и нѣщо въ хармония съ това, което г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи въ извънредната сесия ни говори тукъ. Ще си спомнямъ г. г. прѣдставителитѣ, когато той описваше състоянието на болницитѣ въ цѣла България, той ни спомена, че въ Сливенската болница прѣзъ течение на годината най-много болни били 19. И ако е тъй, ако статистиката ни говори това, тогава нѣма защо да поддържаме една болница отъ 100 легла въ Сливенъ, когато необходимостта отъ една по-голяма болница въ Силистра прѣдговорившиятъ има честта да изложи сега. И нека се знае, че крайдунавскитѣ градища страдатъ въобще отъ повече болести, защото мѣстата сж блатисти и защото работата, която вършатъ земледѣлцитѣ въ полето, е много по-тежка, отколкото работата, която се върши въ балкана. Ето защо, въ границата на сумитѣ, прѣдвидени въ този параграфъ, азъ мисля, че Сливенската болница могла би да бѣде оставена съ 40 легла, а остатъкътъ, 60 легла, би могълъ да бѣде раздѣленъ на Силистренската половината, а другата половина на Свищовската, дѣто болнитѣ

никога не падатъ по-долу отъ 100, макаръ че се поддържатъ въ отдѣлни частни къщи.

Друга една забѣлѣжка искамъ да направя — тя е една твърдѣ малка, която не разбирамъ, и може би г. министърътъ да ми поясни или, ако е погрѣшно, нѣма и да се практикува, разбира се. Прѣдвижда се единъ слуга въ Силистра неизвѣстно кому: нѣма нито болница, нито нищо, а въ карантинното управление. Карантиненъ лѣкаръ въ Силистра нѣма, а слуга има. (Министъръ А. Людскановъ: Околийскитъ лѣкаръ изпълнява карантинната служба!) Тогава трѣбва да бѣде разсилонъ, а не слуга.

Другъ единъ въпросъ, върху който г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи пролѣцмъ, въ извънредната сесия, ни обърна вниманието, то бѣше тъй добръ описаното отъ него положение на тия нещастни болни, които ходятъ по улицитѣ и които ги прибираме въ психиатрическитѣ болници, за които се говори, че били недостатъчни и съвсѣмъ малко приемотъръ има. Забѣлѣзвамъ, че сега се прѣдвиждатъ въ Петронавельската болница два приюта за неизлѣчимо душевно-болни. За тѣзи душевно-болни никакъвъ докторъ не се прѣдвижда специално, а се прѣдвижда добавъчно възнаграждение на двама лѣкари. Ще се рече, тия лѣкари, които сж въ Търново при болницата и въ София при болницата, ще имъ се плаща освѣнъ заплатата и друга заплата и ще си ходятъ само на разходка. Не казвамъ, че ще бѣдатъ недобросъвѣстни да си не изпълняватъ дълга, но ще го изпълняватъ, доколкото ще могатъ, когато то ще бѣде вънъ отъ прѣмитѣ имъ обязанности, значи, въ свободното си врѣме ще отиватъ тамъ. Азъ мисля, че, ако похърчехме още 2.400 л. и имаме още двама лѣкари, не би се обрѣменили бюджетътъ. А съ по 200 л. лѣкари ще се намѣрятъ, имаме ги.

Министъръ А. Людскановъ: За по 100 л. доктори имамъ!

Н. Константиновъ: Азъ не казвамъ за по 100 л.

Министъръ А. Людскановъ: Ама имамъ сега!

Н. Константиновъ: Сега, ако г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи декларира, че има доктори, които прѣдлагатъ услугитѣ си съ по 100 л., азъ не мога да разбера, коя е причината да плащаме на 177 участкови фелдшери по 125 л.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ послѣ ще обясня; то е другъ въпросъ!

Н. Константиновъ: Азъ бихъ го молилъ да се съгласи, щото вмѣсто 177 околийски участкови фелдшери да имаме 120 участкови доктори, защото медицината е толкова широка наука и такива сериозни работи даваме въ ржцѣтѣ на фелдшеритѣ, че цѣльта не се постига. Вмѣсто да се постига цѣльта, която се гони съ изхарчването на тия суми, ние ще достигнемъ до това положение, което прѣди

малко ни описа за Силистра прѣждеговорившиятъ г. Тоневъ, който ни каза, че тамъ има фелдшери не единъ, ами двама, но не могли да разбератъ послѣдствията отъ това облизване, което правила оная бабичка върху хорскитѣ очи. Ето защо добръ би било, ако, вмѣсто 177 околийски участкови фелдшери, сега за сѣщитѣ пари имаме 120 доктори и имъ платѣхме по 2.400 л.; сѣщата сума ще похарчимъ и по-добри резултати би се постигнали. Разбира се, че въ добавѣкъ биха останали пѣтнитѣ пари, за които г. Д-ръ Икономовъ забѣлѣжи, че е неумѣстно за фелдшеритѣ да се даватъ пѣтни пари.

Най-накрая, ще помоли г. Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи да каже неговото мнѣние, какъ би гледалъ той на тоя въпросъ, дали не е по-умѣстно и цѣлесъобразно и ветеринарната частъ отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието да се прѣвнесѣ въ санитарната частъ. Ще бѣде много по-добръ, ми се струва, и по-добъръ контролъ ще има, и по-добро разпрѣдѣление на работата, и равномерностъ въ заплатитѣ. Вие виждате, г-да прѣдставители, че за една и сѣща длѣжностъ, за една и сѣща работа въ държавата въ двѣ различни министерства двѣ различни плати се плащатъ. А ще дойдемъ до едно министерство, дѣто въ двѣ дирекции двѣ различни плати се плащатъ за една и сѣща работа. Та, казвамъ, това би било и въ интересъ на службата, и въ интересъ на дѣйствиелното народно здраве, и въ интересъ на самата работа, защото Санитарната дирекция е въ състояние да може да контролира ветеринарнитѣ лѣкари какъ си изпълняватъ длѣжността, ще може да опрѣдѣли нуждитѣ и исканията на ветеринарнитѣ лѣкари, основателни ли сѣ или сѣ неоснователни; Санитарната дирекция ще бѣде отговорна, тѣй да се рече, когато Министерството на Търговията и Земледѣлието по силата на конвенции, сключени съ чуждитѣ държави, ще изиска отъ тѣхъ извѣстни задѣлжения или извѣстни разпорѣдби да се изпълняватъ, и естествено, че Санитарната дирекция, като се разкохва при Министерството на Вѣтрѣшнитѣ Работи, ще има подъ свое вѣдѣние ветеринарната частъ, а тѣй и полицейско-административната, или, тѣй да се каже, полицейско-ветеринарната служба ще се изпълнява много по-лесно, много по-удачно.

Съ тѣзи бѣлѣжки азъ свѣршвамъ и ще се надѣвамъ, че ще бѣдатъ взети въ внимание, ако не сега, то поне въ идущия бюджетъ.

К. Мирски: Прѣди да кажа нѣколко думи, г-да народни прѣдставители, тѣй като и този бюджетъ, както и другитѣ не сѣ прѣдшествувани отъ писмено изложение на мотивитѣ, обстоятелствено направени, нито има обичай устно такова да става отъ надлежния министъръ, азъ моля прѣди всичко да ми обясни г. Министърътъ на Вѣтрѣшнитѣ Работи единъ пунктъ на стр. 18 отъ бюджетно-проекта: „5 помощници-аптекари при болницитѣ

въ Дръново, Котелъ, Кула, Пирдопъ и Тетевенъ“, понеже въ тѣзи градове нѣма частни аптеки. По поводъ на тия послѣднитѣ думи моля да ми се обясни: при третостепеннитѣ болници въобще нѣма ли да има аптеки?

Министъръ А. Людскановъ: Нѣма да има помощници-аптекари.

К. Мирски: Аптеки ще има ли?

Министъръ А. Людскановъ: За най-нужнитѣ нѣща ще има.

К. Мирски: Г-да прѣдставители! Тукъ се казва, че не могло да се направи повече по санитарната частъ, или, иначе казано, по народното здраве, защото сме спъвани отъ сега дѣйствующия санитаренъ законъ. Азъ не виждамъ тая спѣнка въ наредбитѣ на тоя законъ, нито се указаха отъ нѣкого, за да се убѣдимъ въ това отношение. Каза се, че трѣбва да прѣмѣстимъ ветеринарната частъ при Министерството на Вѣтрѣшнитѣ Работи. Азъ ще кажа на противъ: трѣбва да прѣмѣстимъ санитарната частъ къмъ Министерството на Търговията и Земледѣлието. Може би туй министерство, което днесъ осждаме, че бездѣйствува, съ други думи, че само се харчатъ пари за чиновници по него и не сѣ принесли достатъчно полза на народа, може би тогава ще видимъ да стане повече производително, докато у насъ се измѣни конституцията и се прѣдвиди още едно министерство както въ другитѣ мѣста, дѣто има прѣдвидено министерство за народното здраве. Г-да народни прѣдставители! Ние намѣсто да отиваме на прѣдъ по санитарната частъ, ударихме назадъ. Тукъ се доказва фактически отъ това, което имаме сега на рѣка. Може би причината на това е нарушението на единъ сѣщественъ членъ въ програмата на властующата партия, именно чл. 5, пунктъ в—„уволнение чиновници само въ случаи изрично прѣдвидени въ закона“. И поне за титуляра на едно държавно учрѣждение, на Санитарната дирекция, азъ не зная да е имало причини, прѣдвидени въ закона, за да бѣде уволненъ, и още повече е печално, че дѣто и донесъ стои тая дирекция безъ титуляръ и е занемарена оная работа, която най-малко трѣбваше да бѣде занемарена, защото по народното здраве най-много трѣбва да се работи.

Подиръ това, което казахъ, азъ моля г. Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи и г. г. народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ, щото аптекаритѣ при третостепеннитѣ болници и идущата година да се управляватъ отъ аптекари. Но, както се вижда, тукъ се иска супримиране на една наредба въ умразния вече санитаренъ законъ. Чл. 122 на санитарния законъ, забѣлѣжката, прѣдписва да има аптеки и при третостепеннитѣ болници, а сега ни се отговаря, че нѣма да има такива аптеки, но ще има амбулатории, така да кажа, или, може би, нищо. Защото ще купуватъ лѣкарства за третостепеннитѣ бол-

ници — поне нѣкои лѣкове — отъ частнитѣ аптеки; защото въ Дръново, Котелъ, Кула, Пирдопъ и Тетевенъ нѣма частни аптеки, затова тамъ ще остане да се управляватъ отъ такива хора, които могатъ да управляватъ, именно отъ аптекари; а пъкъ другитѣ аптеки, защото нѣма да бждатъ аптеки, ще бждатъ управлявани отъ фелдшеритѣ.

Каза се, че държавата не е добъръ домакинъ. За жалостъ, практиката това нѣщо потвърждава поне у насъ, и то благодарение на това, защото контролъ не е имало и не е още достатъченъ. И да се примиримъ съ тази идея, че държавата трѣбва, колкото е възможно, по-малко да домакинствува, а да се ограничи само въ по-тѣснитѣ си обязанности, именно да ни пази честта, живота и имота; ние пъкъ трѣбва да се съгласимъ, че колкото се отнася до аптекитѣ, трѣбва държавата да домакинствува въ тѣхъ. Това е необходимо, защото житейската опитностъ не само у насъ, но и другадѣ учи, че аптекаритѣ не продаватъ добри лѣкарства. Азъ мога да ви цитирамъ единъ примѣръ даже въ нашата държава. Покойниятъ Стефанъ Стамболовъ, когато бѣше регентъ, разболѣлъ се — отъ какво мислите? — отъ треска и въ Русчукъ прѣдписватъ му лѣкаритѣ хининъ, по треската не минава, той не оздравя. Отдѣ билъ купенъ хининътъ? Отъ аптеката на добрия приятелъ на Стамболова, отъ аптеката на покойния Янко Ангеловъ. Най-послѣ два, три пкти като вземали и не минала треската, единъ лѣкаръ се подсъща: „Я да отидемъ ние въ аптеката, дѣто се е купилъ хининътъ, да видимъ дали даватъ хининъ чистъ или фалшифициранъ хининъ“. И какво се оказва? Оказва се, че на най-първия гражданинъ на българската държава се продава не истинско лѣкарство, а брашно съ скробела размѣсено въ хинина на тази аптека. Е добръ, като ние отъ опитъ знаемъ, че ставатъ такива работи... (Единъ прѣдставителъ: Гръшка е!) Не е грѣшка, но размѣсено, намѣрили стъклото, разбъркано добръ да се не познава, сѣ на хининъ да прилича и даже продаватъ го като *chininum purificum*, най-сжъниятъ хининъ. (Смѣхъ.) Като това знаемъ отъ опитъ, г-да народни прѣдставители, като опитътъ ни учи, че аптекаритѣ, като търговци хора въ случай, като намиратъ такситѣ и максималнитѣ цѣни на лѣкарствата за малки споредъ тѣхъ, като мѣсятъ и други работи въ лѣкарствата, не трѣбва ли ние да се замислимъ, както вече се замисли и консервативна Русия, да обрнемъ аптекитѣ на обществени, било на държавни, било на окръжни? А ние сега отиваме назадъ. Ние искаме 28 държавни аптеки да унищожимъ, въпрѣки това че законътъ прѣдписва да съществуватъ и запабрѣдъ. Азъ възставамъ противъ такова едно унищожение на държавнитѣ аптеки у насъ, това е и противъ конституцията и това води министритѣ, за жалостъ, не и прѣдставителитѣ, къмъ скамейката на подсъдимитѣ. Ние не можемъ да нарушаваме конституцията. Това по законъ трѣбва да става. А па-

шиятъ законъ изисква да имаме цѣли 28 аптеки и запабрѣдъ, докато не се обсъди добръ въпросътъ, че трѣбва да имаме 28 аптеки държавни по-малко. Това по отношение на аптекитѣ.

За да не нарушаваме и друга една наредба на санитарния законъ, именно чл. 109, азъ моли г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да се съгласи, щото Плевенската болница да се причисли къмъ първостепеннитѣ болници, на макаръ и да ѝ дадатъ 150 легла, защото законътъ ѝ дава право да бжде първостепенна.

Н. Гимиджийски: Г-да народни прѣдставители! Въ нѣколкото думи, които ще изкажа по тоя параграфъ, длѣжентъ съмъ да заявя, че съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Д-ръ Моллова, а така сжко и съ онова на г. Шипачева, когато е въпросъ да разискваме работи, които се отнасятъ повечето не къмъ бюджета, отколкото къмъ единъ законопроектъ по това вѣдомство, санитарното, или за народното здраве. Това така, но ако погледнемъ къмъ бюджетопроекта, именно тоя параграфъ, който сега е прѣдметъ на разискване, менѣ ми се струва, че ние сами отъ този законопроектъ, или министерството е излѣзло вънъ отъ рамкитѣ на онова, което прѣдписва самиятъ санитаренъ законъ по отношение на лѣкаритѣ. Тѣй напр., санитарниятъ законъ прѣдписва 12 окръжни лѣкари и отдѣлно отъ това пакъ и околийски за всяка околия. По бюджетопроекта ставатъ всички 94 души, значи, по силата на закона, 94 околийски заедно съ окръжнитѣ, на които е вѣднено и околийска длѣжностъ. Значи, ние въ такъвъ случай можемъ да поискаме тѣзи измѣнения въ параграфа, като се уповаваме на това, което е направено отъ самото министерство. И по силата на това, азъ бихъ поискалъ, щото болницата въ г. Ловчъ, за която сж опрѣдѣлени 20 легла за обикновено болни, тѣй като Ловчанската болница е станала психиатрическа още отъ миналата година, тии 20 легла да се увеличатъ поне на 40, за да се знае по такъвъ начинъ, че ще я считаме, че ти е една отъ първостепеннитѣ болници. Нѣма нужда, г-да прѣдставители, да ви се доказва, че Ловчанската околия се нуждае отъ увеличтение числото на леглата въ Ловчанската болница. Прѣди всичко Ловчъ е билъ окръженъ градъ, околията е, ако се не лѣка, съ повече отъ 70.000 жители, доста широка и дълга е за да не може да се отива така лесно. Наистина, въ централния градъ е, но отъ друга страна въ съсѣднитѣ околии, каквато е Севлиево или Плевенъ, особено пъкъ западната страна, въ която болнитѣ, ако биха отишли въ Тетевенско, тѣ би трѣбвало да минаватъ балкана, за да отиватъ тамъ. Независимо отъ това, бившиятъ Ловчански окръженъ съвѣтъ е построилъ такова здание за помѣщение на болницата, на болнитѣ въобще, щото грѣшно е, ако тѣзи здания се оставятъ така незаети. Наистина, има още 150 легла за душевно-болни, вѣрно е, но това е отдѣленъ павилионъ при Лов-

чанската болница, за да се помъщават нѣкои особено болни. Та мисля, че добръ би било, ако и г. министърътъ, ако и ние, г-да народни прѣдставители, се съгласите, щото да се увеличи числото за обикновено болнитѣ въ Ловчанската болница отъ 20 на 40 легла. Съ тѣхъ, менѣ ми се струва, разносикътъ ще бждатъ доста малки, като се има прѣдъ видъ, че ще се увеличи персоналтътъ само съ единъ лѣкаръ и съ единъ фелдшеръ и онова, което ще се похарчи за ония лица, които биха дошли повече отъ 20-тѣ души.

Покрай тая бѣлѣжка, г-да народни прѣдставители, азъ не бихъ искалъ да говори по увеличението или намалението на болницитѣ въобще, тъй както сж прѣдвидени въ бюджетопроекта, защото, както казахъ, това е повече работа на единъ законопроектъ, но, отъ друга страна, не е безизвѣстно на всѣкого отъ васъ, както и на г. министра, че прѣдвиденитѣ легла било за първостепеннитѣ болници, било за второстепеннитѣ, било за третостепеннитѣ болници, по осъжднитѣ срѣдства, които ние отпущаме за храна, облѣкло и пр. на болнитѣ, не даватъ възможностъ да се пълнятъ поне въ това число леглата, които прѣдвиждаме въ бюджета, а въ такъвъ случай по-хубаво би било да се каже истинската цифра на ония легла, които дѣйствително оставатъ; т. е., по-добръ да кажа, да уалимъ числото на болничнитѣ легла, отколкото така да се надѣвате ние като българи, че ще намѣрете мѣсто въ болницата, даже и съ заплатата; макаръ че болницата е съ 40 легла, кажатъ ви че нѣма мѣсто. Та казвамъ, че въ такъвъ случай желателно би било и желателно бѣше поне да се прѣдвидѣше такава сума, каквато е потребна да се удовлетвори тия нужди, като се направятъ надлежитѣ економии отъ други мѣста, което е работа не само на прѣдставителитѣ, но и на правтвоставителитѣ.

По въпроса же за пѣтнитѣ на околийскитѣ участкови фелдшери, азъ, г-да прѣдставители, съ рискъ да стана, може би, умразенъ на околийскитѣ участкови фелдшери, ще ви заявя, че съмъ съгласенъ и напълно поддържамъ прѣдложението на уважаемия г. Д-ръ Икономова, съ единствената цѣль, щото пѣтнитѣ на участковитѣ фелдшери да се унищожатъ, като употребимъ тая сума за оная цѣль, за която той спомена да се употреби — за издържане на участкови лѣкари и да приемемъ единъ денъ законопроектъ за народното здраве, за който г. министърътъ заяви, че въ бждѣще ще бжде внесенъ. Менѣ ми се струва, че въ такъвъ случай, когато за фелдшеритѣ въ болницитѣ не е казано изрично, или е казано, че пѣтни пари не имъ се даватъ, въ такъвъ случай никакво прѣстѣпление нѣма да направимъ, а, напротивъ, ще направимъ добро дѣло, ако се употребятъ пѣтнитѣ пари на фелдшеритѣ за участкови лѣкари съ прѣдвидената заплата. Това съ нѣколкото бѣлѣжки, които имаше да направя по тоя параграфъ.

По отношение же на разпрѣдѣлението участкитѣ въ околитѣ, добръ би било и г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи да обърне внимание, макаръ че то е повече работа на Санитарната дирекция, но и той, ако се интересува, може да види, че често пѣти въ единъ участъкъ взима се крайното село на участъка, за да се постави като сѣдалище на участковия фелдшеръ, когато можеше да се вземе едно централно село на участъка, което е еднакво далечъ отъ околнитѣ села, за да се даде възможностъ еднакво на всичкитѣ села, които иматъ нужда било за повикване на фелдшера, било за отиване при него, било да занесатъ болни, било да се явятъ при него за първа помощъ, вънъ, казвамъ, отъ обиколкитѣ, които тѣ трѣбва да правятъ. Такова нѣщо, вѣрвамъ, въ обиколката си изъ провинцията г. министърътъ вѣроятно е ималъ случай да забѣлѣжи и добръ би било, ако се обърне внимание, щото въ бждѣще тия неправилности да се уредятъ и по тоя начинъ да се задоволи населението, което асж трѣбва да обърне вниманието на всички.

А. Каранешевъ: Г-да народни прѣдставители! Взехъ втори пѣтъ думата за едно малко обяснение. Азъ очаквахъ, като се качиха на трибуната двама лѣкари единъ слѣдъ други, да дадатъ нѣкои сериозни аргументи, съ които да ни убѣдятъ въ това, което тѣ поддържатъ. Г-нъ Д-ръ Икономовъ сега каза това, което ни каза и въ миналата извънредна сесия, когато той цусна дѣйствително тая мисль — закриването на тия аптеки и помощници-аптекари. Той ме обвинява, че азъ не съмъ можалъ да раздѣля тия двѣ понятия. Азъ казахъ, че се закриватъ помощницитѣ-аптекари и се закриватъ съ това и аптекитѣ. Оставятъ се само нѣкои лѣкарства, като хининъ, йодоформъ и други лѣкарства отъ първа необходимостъ, а всички други лѣкарства за по-сериозни болести ще се търсятъ отъ самитѣ аптеки. Значи, това иде да докаже, че се закриватъ аптекитѣ. Не че азъ не съмъ раздѣлил тия двѣ понятия, които съмъ казалъ, но г. Д-ръ Икономовъ влиза въ противорѣчие съ себе си. Той ни казва: ако махнемъ помощницитѣ-аптекари, лѣкаритѣ въ болницитѣ ще завеждатъ тѣзи малки аптечки, въ които ще се намиратъ извѣстни лѣкарства, а за останалитѣ лѣкарства ще се отива въ аптекитѣ. Азъ забѣлѣжихъ, г-да прѣдставители, че тия лѣкари сж администратори и се натоварватъ съ такава работа, която едвали съвѣстно изпълняватъ, която имъ се налага отъ закона, който тѣ трѣбва да съблюдаватъ. Така щото, тѣ по-скоро се интересуватъ да изпълнятъ прѣдписанията на закона, за да не бждатъ обвинени, че не сж извършили това, отколкото да се интересуватъ за болнитѣ, които ще додатъ тамъ. Това отъ една страна. А, отъ друга страна, азъ не мога да разбера, какъ така ние можемъ да закриваме тия аптеки, и г. Мирски, който много се придържа за изпълнението на законитѣ, изтъкна справедливо тази мисль, че ние не можемъ да закриваме тия аптеки,

защото тѣ сж създадени съ законъ и че, ако ние ги закриваме, правимъ едно нарушение на закона. Като казахъ само тия думи за обяснение, че азъ не смѣсамъ тия двѣ понятия — аптекитѣ и помощниците-аптекари, ще направя едно допълнение къмъ по-прѣдшната си рѣчь, която казахъ. Въ сега дѣйствующия санитаренъ законъ чл. 122 не е изпълненъ. Чл. 122 отъ санитарния законъ казва: (Чете.) „При първостепеннитѣ и второстепеннитѣ болници има аптеки, управлявани отъ единъ аптекаръ-началникъ, съ нужното число помощници-аптекари. Забѣлѣжка: За аптекари при второстепеннитѣ болници могатъ да бждатъ назначени и аптекарски помощници, а въ третостепеннитѣ болници аптекитѣ се управляватъ отъ единъ болниченъ фелдшеръ“. По-долу има една забѣлѣжка — „за второстепеннитѣ болници могатъ да бждатъ назначени помощници-аптекари“. И дѣйствително, въ първо врѣме, когато нѣмахме още... (Министръ А. Людскановъ: Четѣте още.) Азъ зная; искамъ само да изтъкна една мисль. Въ първо врѣме, когато нѣмахме доста свършивши аптекари, сж отивали тамъ помощници. Азъ и прѣди изпуснахъ да прочета числото на свършившиятъ сега аптекари, назначени отъ тѣхъ при частнитѣ аптеки, при държавнитѣ аптеки и т. н., но оставатъ 24 свободни сега магистри аптекари безъ работа, които могатъ да бждатъ назначени като началници на аптекитѣ въ тия болници. Сега, като казвамъ това, не искамъ да кажа, че дѣйствително законътъ се нарушава, защото има въ закона забѣлѣжка, която дава обяснения по-долу, но искамъ да напомя само, че сега, когато имаме хора съ висше завършено образование, би могли да се назначатъ на тѣзи длъжности и да се оставятъ помощниците-аптекари при третокласнитѣ болници, за които пакъ настоявамъ и моля г. г. народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ съ мене да останатъ аптекитѣ и помощниците-аптекари при тия болници, защото, както напомя г. Мирски, частнитѣ аптеки почти винаги даватъ фалшиви лѣкарства — това не само съ Стамболова е направено — и ние, вмѣсто да даваме една рационална медицинска помощ, ще отидемъ да даваме на болнитѣ вмѣсто хининъ — брашно. Ако се правятъ сериозни економии, и азъ напълно бихъ се съгласилъ, но азъ казвамъ, че не се правятъ економии, или че съ тия економии, които може да станатъ съ прѣмахването на тия помощници-аптекари при третокласнитѣ болници и прѣобръщането на аптекитѣ отъ аптеки въ малки аптечки, ние нѣма да направимъ голѣма економия и тая економия ще се попълни отъ тѣзи чиновници, които трѣбва да назначимъ при Санитарната дирекция, аптечно отдѣление, за да провѣрватъ издаденитѣ отъ частнитѣ аптеки рецепти за смѣтка на болницитѣ. Не може това да се възложи само на единъ главенъ аптекаръ, който нѣма даже помощникъ и който има всичката работа за доставляване на лѣкарствата при държавнитѣ аптеки и всичката работа съ частнитѣ други аптеки. Значи, сумата, която ще

спѣстимъ оттамъ, ще я дадемъ на друго мѣсто и затова по-хубаво е да запазимъ аптекитѣ, както сж сега, защото ще имаме по-добри лѣкарства и нѣма да натоварваме лѣкаритѣ да ги пазятъ и да приготвяватъ лѣкарства. Въ частнитѣ аптеки има слуги да приготвяватъ лѣкарствата — азъ имамъ такъвъ случай да видя въ една частна аптека, дѣто аптекарътъ отсъствува, слугата да дава лѣкарства съ нечисти рѣцѣ. Ето защо, азъ пакъ настоявамъ и моля втори пътъ г. г. прѣдставителитѣ да се съгласятъ съ мене да останатъ така аптекитѣ, както сж били по-рано при тия болници.

Я. Забуновъ: Г-да прѣдставители! Азъ ще поговоря за една частъ отъ този отдѣлъ, по който никой не каза нито една дума. Касае се въпросътъ за химическата лаборатория. Ако има нѣщо, което ние най-много да сме занемарили, ако има нѣщо, по което нищо положително да не сме направили, то е туй, че у насъ не е обръщано внимание на състава на съѣстнитѣ продукти. Прѣзъ граница ежегодно се внася едно огромно количество стафиди, едно огромно количество захаръ и други продукти, отъ които въ България днесъ се приготвяватъ вина, които, въобще, по всички закони въ всички страни не би се продавали. Въ цѣла Сѣверна-България, благодарение на това, че филлоксерата е унищожила повече отъ лозята, азъ нѣма да кажа голѣма дума, съ съжаление ще повторя, че ние пѣма да пазѣримъ една чаша чисто натурално вино. Когато бѣхъ недавна въ Свищовъ, попитахъ управителя на тамошната митница и той съ възмущение ми каза, че никога не е имало такъвъ вносъ на захаръ и стафиди. Въ Сухиндолъ се внасятъ съ десетини хиляди килограма захаръ и стафиди и отъ тѣхъ се правятъ разни качества вина, второ, трето и т. н. Онова хубаво име, което имаше Сухиндолъ, онова хубаво име, което имаше Плевенъ съ своитѣ вина, ние слѣдъ година или двѣ, ако не и сега, ще ги изгубимъ окончателно. Ние, може би, по природа сме свикнали да изучаваме много по-добри фалшификации на съѣстнитѣ продукти, отколкото да правимъ чисти натурални вина. Независимо отъ това, отъ Гърция, отъ Италия, особено отъ гръцкитѣ острови ежегодно се внася твърдѣ голѣмо количество вино и, почти, да не кажа, но може би $\frac{1}{4}$ е фалшифицирано. Питамъ азъ, кой ревизира тия работи, кой ги прѣглежда? Вамъ е извѣстно и друго нѣщо: много отъ съѣстнитѣ продукти... (Не се чува) съ салицилова киселина; по кой ги ревизира? Идѣте въ което щете село да купите спиртъ и вие ще видите есенция отъ коняци, мадера, малага и пр. и пр. вина. Кой ги ревизира? Никой. Ето, г-да прѣдставители, една занемарена частъ, на която трѣбва да се обърне внимание. Гледамъ тукъ една химическа лаборатория съ единъ помощникъ-химикъ съ 3.600 л. и втори помощникъ-химикъ за сжщото съ 3.120 л. Значи, ние харчимъ за контролиране

на съветните продукти у насъ една сума отъ 6.720 л. Завчера ми казваше единъ човекъ, че въ Видинъ пристигнали 50.000 литри вино по 8 ст. кило. Може ли да бъде, г-да, 8 ст. кило чисто вино? И питамъ азъ, кой ще се загрижи за това нѣщо, кой ще ги изследва? Ами че ние трѣбва да помислимъ и за друго нѣщо! Ние съ това убиваме мѣстното производство, ние съ това напърчаваме хората къмъ фалшификация; ние бихме унищожили тѣзи, които биха искали да приготвятъ нѣщо натурално. Миналата година, доколкото помни, г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието тогава, а сега на Вътрѣшните Работи, бѣше се съгласилъ да се устрои една централна химическа лаборатория специално за тази цѣль. Азъ и тази година, както и оная година по този въпросъ бѣхъ помолилъ г. министра да се интересува и да внесе единъ законъ, или же, ако това не може да стане, да се разшири тая химическа лаборатория. Вне пращате отъ Варна вино да се анализира и слѣдъ 5 години се поврѣща неговата анализа. Дружеството „Гроздъ“ въ Варна, едно дружество, което е ангажирано сума капиталъ на дребни хора, на дребни притежатели, днесъ едвамъ се крѣпи на краката си. Азъ признавамъ, че може да има и други грѣшки, но една отъ най-големите грѣшки е, че се конкурира отъ фалшивитѣ вина. Дружество „Изворъ“ въ Пловдивъ фалира между другитѣ причини и отъ тази, че не се контролира какво се прави у насъ. И азъ ви уиврявамъ, че всѣки винарь, който иска съвѣстно да произвежда вино, той ще пропадне, ако държавата не се погрижи да вземе сериозни мѣрки.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Трѣбва да констатираме отрадния фактъ, че всѣка година тукъ всичкитѣ Народни Събрания се стремятъ къмъ подобрене, не смотря на това, че това подобрене ще иска увеличение на бюджета. Но трѣбва въ сѣщото врѣме да констатираме и намѣреността отъ страна на почитаемото министерство да подобри тази отрасль отъ управлението, да направи нѣщо. Даже знайно е на всички ви, че имаше приготвенъ единъ законопроектъ по-отрано за народното здраве, въ който се прѣдвиздаха такива участкови лѣкари, за да може да се направи лѣченето по-близкостояще до всички селяни и граждани на нашето отечество. Този законопроектъ може и да се поправи, може и сѣщиятъ да се внесе, и врѣме е вече министерството да вземе въ внимание всичкото онова, което тукъ се говори, и да направи какво-какво и, ако не ще готовия законопроектъ да внесе, да внесе другъ или този поправенъ. Тукъ ние чуваме компетентни хора, лѣкари, които се занимаватъ съ въпроса и на които думитѣ стоятъ по-високо отъ всички ни, и тѣ казваха нѣкои нѣща, които не могатъ да минатъ незабѣлзани отъ всички ни. Много пѣти се е говорило и другъ пѣтъ, че фелдшеритѣ вече не изпълняватъ оная работа, която може да изпълнява лѣкарътъ,

и че тѣ не могатъ да дадатъ почти никаква реална помощъ на болнитѣ. Но ще се съгласите, че, когато и фелдшери нѣма, тогавъ е още по-лошо, тогавъ оставатъ бабитѣ, а и тѣ на много мѣста като липсватъ, хората ходятъ прѣзъ 9 села въ десето да намѣрятъ врачка, та дано намѣрятъ облекчение отъ болестта, която ги е налегнала. Напѣтина, въ всѣка околия почти има лѣкарь, има и болници на много мѣста, но я си прѣдставете положението отъ 20—30—35 и често 40 км. разстояние въ едно лошо врѣме, при калнави пѣтища, да поведе човекъ дѣцата си да ги води на болницата и, когато ги заведе късно вечеръ, нѣма какъ да се поделони, никой ги не прибира, защото сѣ болни отъ заразителна болестъ; тѣ подемърчатъ около болницата и много пѣти сѣ принудени да си отиватъ, защото не всѣкога лѣкарътъ може да се намѣри въ болницата, защото е самъ и може да е заминалъ въ нѣкоя частъ отъ околията. А нѣкъ трѣбва да се знае, че, както всичкитѣ товари се носятъ еднакво, така и всички блага трѣбва да се раздаватъ еднакво отъ държавата на всички жители. Какво сѣ виновати селянитѣ, та за тѣхъ нѣма нито планове въ селата, та газятъ калъ до колѣнитѣ, нѣма нито телеграфни станции, пощата достига много по-рѣдко до тѣхъ, а нѣматъ и никаква медицинска помощъ. Колкото и да сѣ недостатъчни, казвамъ, фелдшеритѣ, сѣ таки тѣ ще могатъ да дадатъ едно какво-годѣ облекчение и, ако повече причини ни заставляватъ да не можемъ да се рѣшимъ на друго нѣщо тукъ, то можемъ да направимъ една смѣтка подъ видъ на онова, което говори г. Д-ръ Икономовъ: да изкараме едни малки сумици, съ които или да увеличимъ числото на фелдшеритѣ, или, ако, както каза г. министърътъ, има достатъчно лѣкареки сили, имаме вече достатъчно лѣкари, най-добръ е да туримъ, вмѣсто двама фелдшери, единъ лѣкаръ, и ще да намѣримъ отъ сѣщия бюджетъ сѣщитѣ срѣдства, безъ да ги увеличаваме, да заплатимъ на тия лѣкари. Менѣ ми се струва, че намѣсто да обитаватъ кафене „Македония“ и другитѣ кафенета и да се скитатъ празни, нашитѣ свѣршивши лѣкари ще приематъ съ по 200 л. или съ по 150 л. Като се прѣдложи 150 л. плата на човекъ, който нѣма служба, той ще се съгласи на първо врѣме да я приеме, а кариерата може да му даде по-пататъкъ и по-добра. (И. Воденчаровъ: Частна практика да намѣрятъ! Сѣ отъ държавата ли ще чакатъ?) Така че, ако погледнете тоя параграфъ, виждате освѣтъ сумитѣ, прѣдвидени за пѣтни пари на фелдшеритѣ, има по-надолу друга една сума отъ 15.000 л. — „добавъчно възнаграждение за 10-годишна непрѣкъсната служба“. Добавъчно възнаграждение би било справедливо да даваме на служащи, за службата на които не може да се намѣри достатъченъ персоналъ, и ще даваме добавъчно възнаграждение за нѣколко годишна служба, за да принудимъ хората да стоятъ на тая служба, да не си даватъ оставки. А ние тукъ виждаме противното: достатъчно

фелдшери има, които нѣматъ служба и чакатъ по вратитѣ. Тогава несправедливо е да прѣдвиждаме ъзкото и да е добавѣно ъзнаграждение. Оттукъ ще вземемъ 15.000 л. и по-отгорѣ 41.000 — тѣ сж 56.000. Послѣ, азъ прѣдлагамъ за първо врѣме, ако министерството мисли, че могатъ да се намѣрятъ 64 кандидата лѣкари, да настани намѣсто всѣки двама фелдшери по единъ лѣкаръ; така че, като останатъ на първо врѣме 100 фелдшери, да могатъ намѣсто 128 фелдшери да останатъ 64 лѣкари; и ще да имаме 100 фелдшери и 64 души лѣкари. Когато въ една околия, дѣто досега има два участѣка съ фелдшери, може да се остави единиятъ участѣкъ на лѣкаря и единиятъ на фелдшера — ще да извършватъ и фелдшерътъ, и лѣкарътъ много по-добра работа, отколкото ако останѣха само двама фелдшери. Тукъ ми се казва отъ другаритѣ, че само въ Министерството на Войната имало подадени заявления отъ 30 души кандидати за лѣкари, тѣй че има ги, слѣдователно. Е добръ, тия сили стоятъ!

Отъ друга страна ми възрази: „да отидатъ на частна практика“! Но вие знаете ли, г-да, че ние трѣбва на първо врѣме да научимъ нашия хора да отиватъ до лѣкаритѣ, да ги възпитаме въ това направление, защото тѣ нѣматъ добѣрие въ нашитѣ лѣкари, а повече отиватъ при врачкитѣ. Често пжти ще чуете нѣкое сѣмейство, когато го свѣтватъ да се отнесе до лѣкаря, да ви казва: джанъмъ, тая болестъ не е за лѣкаря, за нея нѣма лѣкарство. Тѣй че, на първо врѣме трѣбва да поддържаме тия лѣкари на държавна смѣтка дотогава, докогато населението почне да ги дири самѣ и да плаща самѣ. (М. Такевъ: Между тия лѣкари 7 души сж били правителствени стипендианти!)

Тѣй че, въ тоя редъ на мисли ако отидемъ, ще дойдемъ до заключение, и азъ ще моля г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи да бжде тѣй добъръ да се съгласи да приеме слѣдующитѣ мои прѣдложения: първо, да се отмахне за тази 10-годишна служба 10-процентното увеличение на заплатата — 15.000 л. Вмѣсто 120 души фелдшери, да се назначатъ 100 души лѣкари съ заплатата двойна, каквато на фелдшеритѣ. Въ краенъ случай, ако не се съгласите на едното и другото, то поне за първо врѣме да увеличимъ участковитѣ фелдшери. Но менѣ ми се струва, че най-разумно е да приемемъ да се назначатъ лѣкари, за да може да накараме населението да повѣрва въ тая медицинска помощъ, която лѣкаритѣ могатъ да му дадатъ, и да може да се ползува отъ медицинска помощъ, и да се намѣри сжщеврѣменно работа за хората, които сж употребили трудъ и врѣме, и пари, за да се подготвятъ за лѣкари, и въ сжщото врѣме да покажемъ, че имаме намѣрение, че имаме тенденция да въведемъ прѣобразование въ нашето санитарно дѣло и да подготвимъ почвата за онзи законъ, за който г. Д-ръ Молловъ говори. Моля, прочее, да се приематъ тия прѣдложения, като помолите и

вие отъ ваша страна г. министра да се съгласи съ увеличението, което прѣдлагамъ.

Министъръ А. Людскановъ: Г-да народни прѣдставители! Здравето на единъ човѣкъ е най-голѣмото благо и заради това азъ си обяснявамъ, твърдѣ естествено, вашата заинтересованостъ по въпроса, който ни занимава; особено пѣкъ когато се касае за здравето на единъ народъ. Извѣстно свѣтло по медицината е казалъ, че ако искаме да съдимъ за степенята на културата на единъ народъ, вижъ неговото санитарно положение. Това го казахъ въ конгреса на лѣкаритѣ и го повтарямъ тукъ. Че е важенъ въпросътъ, нѣма съмнѣние. Ако смѣтнемъ какво струва животътъ на всѣки човѣкъ, може да си обяснимъ важноста на прѣдмета. Животътъ въ разни страни разпо струва. Животътъ на англичанина струва повече отъ 2.500 фр.; на френца — 2.200. Всѣки единъ човѣкъ, когато загубва една страна, тя загубва отъ капиталата си. Тѣзи принципи сж такива, които всички знаемъ и нѣма нужда да ги констатирамъ, за да се изтъква важноста на въпроса. Обаче, когато се говори по този въпросъ или когато се разисква тукъ, менѣ ми се струва, че или не се разбираме, или че се прѣпорѣчватъ реформи, които не сж изпълними така лесно и то отъ днесъ за утрѣ. Санитарното положение на единъ народъ не зависи само отъ числото на лѣкаритѣ или фелдшеритѣ или болницитѣ. Подобрението на санитарното дѣло зависи отъ много фактори; за да се дойде до едно добро положение на санитарното дѣло изискватъ се много нѣща. И ето защо прави сж хората, които казватъ, че медицината не е да лѣкувашъ, а да прѣдупрѣдишъ лѣкуването. А тѣй като е въпросътъ, всички реформи, които ми говорите, които ми прѣпорѣчватъ отъ часъ и половина насамъ, не ще могатъ само тѣ да помогнатъ на санитарното положение. Ако имате санитарни условия много лоши и за селата, и за градоветѣ, тогава вие пращайте и 100 и 200 души лѣкари въ тия села и градове, пакъ много малка помощъ ще имаме. Епидемиятѣ ще се развиватъ и хората ще умиратъ като мухи, защото и до денъ днешенъ, съ всичкия прогресъ на науката, ние не знаемъ какъ се лѣкува. Азъ не съмъ медикъ, и по тоя въпросъ всичко, което мога да кажа, е, че ние не знаемъ какъ дѣйствуватъ лѣкарствата. И повечето психиката като че ли дѣйствува на болния да оздравѣе, отколкото лѣкарствата — разбира се, че се иска и хигиена. Вие знаете, че има даже двѣ системи за лѣкуване: омеопатия и алопатия, които се борятъ, но не е въпросътъ тукъ да ги разглеждаме; въпросътъ е за санитарното положение, въ което болнитѣ или по-право обществото ни се намира. Е добръ, вие говорите: дайте 5 участкови фелдшери, 10 лѣкари. Ако съ тѣхъ щѣше да се подобри сжществуещото положение, щѣхъ да настоя, вѣрвайте ми, и да направя кабинетенъ въпросъ прѣдъ моя другаръ Министърътъ на Финанситѣ, за да уголѣвимъ не съ

50.000, а съ 100.000 бюджета на министерството за санитарната му служба. Говори се за културните страни. Вземете Англия и ще видите, дѣйствително, че тамъ нѣма карантини, нѣма такава санитарна дирекция, както у насъ, но съ милиони лири английски се харчатъ тамъ. (К. Мирски: Тамъ сифилистицитъ не се облизватъ!) Ако искаме да постигнемъ нѣщо, трѣбва да знаемъ какво искаме, да видимъ и обмислимъ нѣкакви реформи, а не да се занимаваме съ 5 фелдшери и 3 болници, че били закрити или незакрити, защото съ това нищо не се рѣшава, нищо не може да се помогне. Най-напрѣдъ трѣбва да знаете, че въ България болници нѣмаме и приятно ми е, че не азъ констатирамъ това, а почетниятъ г. Д-ръ Молловъ, който е по-компетентенъ отъ мене. Въ България има 8 първостепенни и 14 второстепенни болници; 28 и 5 други — 33 амбулатории и два психиатрически приюти. Имаме само 8 първостепенни и 14 второстепенни и то, строго да говоримъ, отъ първостепеннитъ едва четири-петъ може да сѣ наредени въ строгата смисълъ на думата болници; всичко друго по име сѣ болници, но въ сѣщностъ не сѣ болници. Имамъ данни при мене, които мога да ви цитирамъ, за да видите всѣка година всѣка болница, първостепенна, второстепенна, третостепенна, колко болни е имала. Фиктивенъ е бюджетътъ въ тази смисълъ, че ние говоримъ 100 легла, 150 легла, 40 легла, а това го нѣмаме. Впрочемъ, какво ще имаме въ Татаръ-Пазарджикъ, когато нѣмаме помѣщение за болница? Какво ще говоримъ за Видинската болница, когато здание нѣма?—нѣщо прилично на яхъръ имаме, който е останалъ отъ турското владичество, отъ много години. Какво ще говорите за Враца, за болницата тамъ, когато, да ме извините, тамъ има едно здание, което е правено за публиченъ домъ, а днесъ е приспособено за болница? Ако се вземъ отблизо въ тази работа, може да имаме нѣколко болници въ България, като изключимъ Софийската, която е първостепенна, уредена; можемъ да говоримъ за Русенската, за Варненската, за Търновската, за Плевненската и Ловчанския психиатрически приютъ. Даже за Пловдивската не може да се говори, защото и тя наполовина е уредена. Имаме една болница въ Бургасъ, която е изкарана отъ нѣколко врѣме, но още не е уредена. И ако е така, защо да говоримъ постоянно за болници, фелдшери и пр.?

Въпросътъ за докторитъ тоже е единъ голѣмъ въпросъ; той не е въпросъ, който се рѣшава съ петъ думи. Значи, болницитъ искатъ врѣме, за да се отворятъ и наредятъ. Не може въ България да има 50 болници, нито 80; България може да има 5—6—8 болници добръ уредени. Ако имаме 8 болници добръ уредени, и туй е много. Законопроектътъ, който е внесенъ тукъ отъ моя прѣдшественникъ, ще го внеса прѣработенъ, като се въодушевявамъ и отъ принципитъ, които е развилъ лѣкарскиятъ конгресъ. (Н. Мушановъ: Сжщото приеха.) Още по-добръ. Азъ ще ви кажа, обаче, единъ принципъ, въ

който отсега се различаваме. Не сѣмъ съгласенъ съ участковитъ лѣкари, тъй както тѣ разбиратъ: съгласенъ сѣмъ да съкратимъ фелдшеритъ и да туримъ лѣкари; съгласенъ сѣмъ да има участкови лѣкари, но по никой начинъ не сѣмъ съгласенъ да прѣмахнемъ фелдшеритъ; по то не е въпросъ за днесъ. Законопроектътъ е приготвенъ, но азъ не се рѣшавамъ да излѣза и защити прѣдъ васъ единъ законопроектъ, който не сѣмъ добръ изучилъ. Искамъ съвѣтитъ на хора компетентни, както бѣше конгресътъ на лѣкаритъ тукъ, както и на другитъ доктори, на които ще се разпрати, както и на Медицинския съвѣтъ, който отново го разглежда. Когато го изуча — не мога да го изуча въ 10—15 дена, а трѣбва повече врѣме, — ще го внеса за да направимъ нѣщо добро. Защо днесъ да искаме реформи на бърза рѣка, когато сме въ пѣти на реформитъ? Когато го обмисли и изуча добръ, ще прѣдстаи тоя законъ и тогава сѣ пълно право ще искамъ отъ г. Министра на Финанситъ да прѣдвиди пужния кредитъ за нововъведенията. Ние днесъ кърпимъ. Туй, което говорихъ лѣтосъ, прѣди 2—3 мѣсеца, туй го говоря и сега — отъ юлий, августъ досега не сме могли да направимъ реформи. Днесъ се явивамъ почти съ сѣщия бюджетъ и казвамъ го откровенно, че е кърпещъ. Азъ искамъ да отида по-нататкъ. Когато се явите прѣзъ ануарий, ако сѣмъ готовъ да го внеса, ще го внеса.

Н. Габровски: Ще го внесете ли?

Министъръ А. Людскановъ: Ще се мѣча да го внеса.

Н. Габровски: Ще се мѣчите! Година ли трѣбва да го изучите?

Министъръ А. Людскановъ: Въпрѣки моитъ прѣдписания, устни и писмени, Медицинскиятъ съвѣтъ още не е свършилъ разглеждането на тоя законопроектъ.

Н. Габровски: Той бѣше готовъ.

Министъръ А. Людскановъ: Той бѣше готовъ, но сега не е готовъ. Подиръ новитъ мнѣния, които се дадоха, азъ искахъ мнѣнието на Медицинския съвѣтъ върху това, па и законътъ ме задължава.

Н. Мушановъ: Бюджетътъ за Медицинския съвѣтъ миналъ ли е прѣзъ Медицинския съвѣтъ? Тѣ искаха да си даватъ оставката.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ работя бюджета и азъ отговарямъ за него прѣдъ васъ; тѣ сѣ съвѣщателно тѣло — азъ взехъ тѣхното мнѣние, но азъ сѣмъ, който се явивамъ да защитавамъ бюджета; тѣ не могатъ да ми назначаватъ толкова лѣкари, толкова болници да има и т. н. Азъ защитавамъ тукъ проекта. И ако тѣ говорятъ на вънъ, тѣ правятъ интриги и то не е достойно за тѣхъ.

Тукъ азъ се являвамъ да отговарямъ, министърътъ, но не задкулиснитъ доктори.

Н. Мушановъ: Вие се явявате противникъ на закона, а само сега се явявате съгласенъ съ рѣшението на медицинския конгресъ.

Министъръ А. Людскановъ: То е безразлично кога ще го внесе. Ако го изуча днесъ, днесъ ще се явя прѣдъ васъ съ него.

Н. Габровски: Добръ, важно е да го внесете подиръ Нова-година въ Камарата.

Министъръ А. Людскановъ: Ако мога, ще го внесе.

Ако е въпросътъ за реформи, реформи трѣбва да станатъ, азъ така разбирамъ. И ако сж се правили сѣ така реформитъ, сѣ нѣше да има нѣщо по санитарното дѣло въ България. Казахъ го миналата сесия, повтарямъ да го кажа и днесъ, че България не се е скъпила въ срѣдствата за санитарното дѣло. Малко ли сж $2\frac{1}{2}$ —3.000.000 л., порано даже сж били повече; днесъ $2\frac{1}{2}$ милиона лева сж, то е една почтена сума. Но у насъ не се гледа практически на въпроса; въ комисията и тукъ ми говорите за бюрократи по санитарното дѣло, а не ми говорите за санитарни реформи. Искате по-много или по-малко чиновници, когато съмъ увѣренъ, че единъ свещеникъ, който си разбира добръ работата, единъ учител, който си разбира добръ работата, могатъ да направятъ въ едно село много повече, отколкото ако ви дадемъ тамъ единъ фелдшеръ, или само единъ участковъ лѣкаръ да стои въ селото, защото единъ свещеникъ, както правятъ въ Америка и други мѣста, прѣди да го пуснатъ като свещеникъ, изискватъ отъ него познания по хигиена, най-необходимитъ познания по анатомия и даже лѣкуване на най-обикновенитъ болести и пр. Ако имаме такива свещеници и учители по селата, тѣ ще направятъ 10 пѣти по-много, отколкото 10 фелдшери или даже участкови лѣкари. (И. Воденчаровъ: И то е право!) Значи, вие виждате въ туй отношение, въ културно отношение, какво може да направи единъ учител, единъ свещеникъ, единъ интелигентенъ човѣкъ въ едно мѣсто. Това не се прави у насъ. У насъ всички чакатъ сѣ отъ държавата — дайте ни всичко. И тукъ е грѣшката. Въ това се различавамъ отъ вашитъ възгледи. Азъ разбирамъ така. Имаме окръженъ хигиенически съвѣтъ; имаме окръжни съвѣти, които иматъ днесъ по 150.000, по 200.000 л. готови пари. Такъвъ е Търновскиятъ, такива сж и други нѣкои. Е добръ, защо не се замислятъ тѣ да хванатъ двама, 5, 10 участкови лѣкари или фелдшери? Всички чакатъ отъ държавата. Ние толкова можемъ да дадемъ сега; вие, г-да окръжни съвѣтници, ако чувствувате пужда отъ подобрене по санитарната частъ, защо не гласувате и вие кредитъ; защо не дадете срѣдства? Азъ сега прѣглеждамъ бюджетитъ и туй, което мога да направя за повдигането на стопан-

ството, на здравето, ще го направя. Но, ако сключватъ бюджетитъ си съ дефицити или едва ги уравновѣсяватъ, та ми сж свързани рѣшѣтѣ, тогава какво мога да направя? Ще правя туй, което законътъ допуца. Ето защо, нѣдѣйте чака всичко отъ държавата. Ако чакате всичко отъ нея, ще сгрѣшите. Да вземемъ Ромъния. Ромъния въ това отношение стои много по-добрь. Въ Ромъния има ефории, има благотворителни дружества, има хора добри, които сж завѣщали голѣми суми; идѣте въ Букурещъ и ще видите, че най-голѣмитъ спитали сж отъ частни пожертвования. Виждаме, напр., въ Русия умира нѣкой и 200—500.000—1.000.000 рубли завѣщава сѣ за такива работи. Въ Франция и въ други държави виждаме сжщото. Дѣ у насъ това? Въ турско врѣме имаше стремление да се подарява на църкви, на болници. Подиръ Освобождението, по увѣчение ли отъ новитъ материални течения, хората вече почти не завѣщаватъ нито за църкви, нито за болници. Значи, всичко се очаква отъ държавата. Криво-право, такъвъ е положението. А нѣкъ ако чакаме отъ държавата, ти ще даде толкова, колкото може. Обща е грѣшката. Туй е положението днесъ. Реформи не мислимъ така да правимъ на бърза рѣка.

Тия бѣха прѣдварителнитъ бѣлѣжки, които имахъ да направя, прѣди да пристѣпя да отговарямъ на бѣлѣжкитъ — отъ които нѣкои бѣха умѣстни, а нѣкои не толкова основателни, — които ми се направиша.

Г-нъ Каранешевъ повдигна единъ въпросъ, който азъ най-малко очаквахъ, че ще се повдигне. Вие говорите сѣ за реформи. Обаче за една малка реформа, която азъ прѣдприехъ, намѣри се г. Мирски да ми каже, че ще попадна на скамейката на подсъдимитъ. Защо? Защото съмъ искалъ да закрия помощницитъ-аптекари — не аптекаритъ — при нѣкои болници. (К. Мирски: Вие казахте, че нѣма да иматъ всички лѣкарства.) Послушайте! Азъ Ви почитамъ достатъчно, изслушахъ Ви, изслушайте ме и вие. Какво съмъ направилъ? Закрилъ съмъ нѣколко длѣжности — не сж 28, а 22 — на помощници-аптекари. Закрилъ съмъ 22 длѣжности на помощници-аптекари. Сега вие, ако имате понятие, какво нѣщо е третостепенна болница, нѣмаше да говорите за тѣхнитъ аптеки. Ако ви кажа, че въ Дръново на 1 януарий е имало само единъ боленъ въ болницата, а въ други третостепенни болници е имало по трима, четирма или петима болни, а най-много 13, какво ще помислите за тия болници? Туй болници ли сж? И вие говорите за аптеки при тия болници. Може ли да има резонъ въ това говорене, че туй е аптека, когато болницата се намира въ такова положение? Ако е въпросътъ само да говоримъ за болници — да.

Н. Мушановъ: Толкозъ по-хубаво, че сж здрави хората! (Смѣхъ.)

И. Воденчаровъ: Защо ви сж аптеки тогава?

Прѣдседателствующъ А. Франтя: Моли тишина, г-да!

Министъръ А. Людскановъ: Защо говорите за аптекитѣ тогава? Азъ минахъ прѣзъ Дръново и се забавихъ едва 1—1½ часъ и първото нѣщо, което направи кметътъ като ме посѣти, бѣ да ме моли да купя държавата тази болница. Е добръ, ако има нужда населението отъ болница — а това население е богато, то е, може би, най-богатото въ Търновския окръгъ; въ Дръново има хора богати, джелени, да, азъ знамъ много отъ тѣхъ лично, — не можеше ли, казвамъ, туй население, тия хора, които се интересуватъ за здравето на тази околина, да изпросятъ било частни пожертвувания, било отъ окръжната постоянна комисия нѣкои сръдства и да поддържатъ болницата, ами: „Добъръ денъ, купѣте нашата болница“? Това е положението. Хайде, да кажемъ, че сж голѣми болницитѣ. Какво съмъ направилъ азъ? Туй, което съмъ направилъ, направилъ съмъ го слѣдъ зрѣло обмисляване. Тази реформа се прѣпоръчваше не само отъ г. Д-ръ Йепомова въ миналата извънредна сесия, но туй нѣщо се е искало много по-рано и отъ Медицинския свѣтъ. Всѣка година се купуватъ отъ държавата лѣкарства за всичкитѣ болници и оттукъ се разпращатъ за всичкитѣ болници въ България, като се иматъ прѣдъ видъ нуждитѣ имъ отъ тѣхъ, като се има прѣдъ видъ статистиката на болницитѣ, нуждитѣ имъ отъ лѣкарства и имъ се изпращатъ; изпращатъ се и на третостепеннитѣ болници. Досега такъвъ бѣше редътъ. Трѣбваше да стои единъ постояненъ аптекаръ въ една болница, въ която има единъ или трима болни — има даже болници като въ Самоковъ, Радомиръ и пр., дѣто парочно сж държали леко болни хора и сж ги хранили, само за да се каже, че има болни въ болницата. Въ Радомиръ болницата се закри въ Радославово врѣме само за това. И въ Самоковъ така сжщо е имало свършено малко болни. Имало е такива случаи: давано е само по малко сулфатъ и сж хранени нѣкои болни, само за да се поддържа болницата. Това подобрение на народното здраве ли е? Хемъ разпращаме ненужнитѣ лѣкарства по болницитѣ, хемъ тамъ стои по единъ помощникъ-аптекаръ и се махри цѣла година въ болницата и получава 1.500 л. годишна заплата. Нѣма болни, лѣкарствата стоятъ, развалятъ се. (К. Мирски: По къщитѣ има болни!) При него има и единъ слуга и той занимава една стая, друга за аптеката и друга за лѣкарствата, които като се развалятъ, идущата година ще му пратятъ нови. И така, трѣбва да се държи единъ помощникъ-аптекаръ и единъ слуга, които получаватъ заплата цѣла година — и какво да правятъ? — да експедирайтъ 5—10—20 или 50 лѣкарства, които струватъ 50—100 или 200 л., и прѣзъ цѣла година да се цѣрятъ въ тази болница 10—15 души. Е добръ, сума е заплата на този човѣкъ, който стои тамъ, стаята, която занимава,

лѣкарствата, които всѣка година, като не се изхарчатъ и се развалятъ, се изхвърлятъ и се подновяватъ. Въ такава една болница струва ли да се говори сега за помощникитѣ-аптекари? Какво правимъ ние? Най-нужнитѣ лѣкарства ще ги има въ всѣка третостепенна болница, като химнитъ, сублиматъ, дезинфекционни сръдства, прѣвръзочни сръдства. Обаче, намѣсто да стои единъ помощникъ-аптекаръ да си кандулка цѣла година краката въ такава една болница, за да се каже само, че има много чиновници, ще ги махнемъ, защото нѣма нужда отъ тѣхъ, и когато додате болни, за които ще трѣбватъ по-сериозни лѣкарства, тогава лѣкарътъ ще прѣдписва да се взематъ цѣроветѣ отъ тамъ, където има частни аптеки, а дѣто нѣма частни аптеки, ние задържаме тия помощници-аптекари, които ще експедирайтъ по 2—3 рецепти на день. (Н. Мушановъ: За алжшъ-вериншъ на частнитѣ аптеки.) Съ тии 20—30 л. въ годината, които ще дадемъ на частнитѣ аптеки за лѣкарства, нѣма да помогнемъ кой знае колко на частнитѣ аптеки. Вие сте съгласни да дадемъ 40.000 л. за персоналъ, хората да заематъ цѣли помѣщения, само и само да не дадемъ нѣкой и другъ левъ за лѣкарства на частнитѣ аптеки.

Н. Мушановъ: Дръновската аптека при болницата е най-добрата, може би, въ цѣла България, защото населението купува оттамъ много евтино лѣкарствата и нѣма да се отвори никаква частна аптека.

Министъръ А. Людскановъ: И така, г-да прѣдставители, азъ отговарямъ на въпроса, който починаетъ г. Каранешевъ повдигна, водимъ отъ много добри съображения, но азъ не се надѣвахъ че единъ демократъ ще излѣзе да поддържа бюрократизма. Азъ съжалявамъ, че, може би, ще да се изхвърлятъ на улицата 20—30 души хора, но нѣма какво да се прави. Азъ съмъ по-близо до тия болници и аптеки отъ васъ и зная работата. Всѣки денъ азъ имамъ най-много посѣтителитѣ отъ лѣкари, сѣ интеллигентни хора, нѣкои сж даже до послѣдна степенъ отчаяни, идатъ да ме молятъ и искатъ работа, но какво да направя, когато нѣма мѣста и служби? (И. Воденчаровъ: Ама не отиватъ по селата. — К. Мирски: Пратѣте ги между народа да го лѣкуватъ.) Така щото, азъ съжалявамъ, че изхвърляме 20—30 чиновника на пхти. Ами ако направѣхме по-голѣми реформи и ако хвърлѣхме 500 чиновници, тогава какво трѣбва да правимъ? Какъ ли ще дойдемъ да плачемъ? Ако искате реформи, трѣбва да рѣжемъ, и да рѣжемъ не само на болното, но даже и на здраво месо, може би. (Н. Цановъ: Тукъ не рѣжете нищо!) Както и да е. Г-нъ Тоневъ повдигна единъ въпросъ основателенъ. Азъ признавамъ неговитѣ искания. Има мѣсто не само въ Силистренско, но и другагѣ въ България, дѣто извѣстни болести сж станали мѣстни. Такъвъ е сифилисътъ. Има мѣста, дѣто

постоянно тифусът се развива. Но развѣ тифусът може съ единъ фелдшеръ и лѣкаръ да се унищожи? Не. Тифусътъ най-първо се явява отъ бацилитъ, които се намиратъ въ нечистата вода. Водата е най-сигурното срѣдство за разпространението му. Подобрѣте водата, която се пие въ туй село, вземѣте малко при по-добри хигиенически условия да живѣете, подобрѣте храната и бѣдѣте увѣрени, че слѣдъ малко врѣме ще изчезне.

За сифилиса тѣй сѣщо. Сифилисътъ е една болестъ дѣйствително сериозна, срѣщу която взимаме мѣрки. Азъ взимамъ актъ отъ вашитѣ дѣми и отъ ози кредитъ, който имаме за епидемическитѣ болести, може да командирамъ единъ лѣкаръ или фелдшеръ. Не специално да създадемъ за васъ лѣкарска длъжностъ тамъ, защото всѣки тогава може да иска; и въ Троянъ има, и въ Трънско има такива болести, както каза г. Вжжаровъ, и тогава нѣма да има край. Ако дѣйствително е тѣй, настояйте прѣдъ Русенския окръженъ съвѣтъ — отъ вашата околия има тамъ нари — да прѣдвиди двама, даже ако искате трима фелдшери, а не да чакате отъ насъ тукъ всичко да направимъ за България. Ние всѣкъждѣ не можемъ всичко да направимъ.

Сега минавамъ на много сериозно едно прѣдложение на г. Икономова. То заслужва да се спра повечко, понеже засѣга въпросъ, който нагледъ е приемливъ, но въ сѣщностъ, ако ме изслушате, нѣма да се съгласите и въ такъвъ случай нѣма да приемете неговата реформа, както не я приехте миналата година. Г-нъ Икономовъ иска слѣдующето: да унищожимъ пѣтнитѣ пари на фелдшеритѣ и съ сѣщата економия, която ще получимъ, да назначимъ нѣкои и други околийски лѣкари, називаеми участкови. Г-да народни прѣдставители, имайте прѣдъ видъ винаги, когато говорите за лѣкаритѣ, за назначението имъ, че всѣки назначенъ лѣкаръ води подиръ себе си назначението най-малко на единъ фелдшеръ. Азъ не съмъ поклонникъ на фелдшеритѣ, но понятието, че можемъ да замѣстимъ двама фелдшери съ единъ лѣкаръ, не е основателно. Тѣзи, които говорятъ това, не сѣ изучили въпроса. Ето защо. Отъ фелдшеритѣ, които имаме днесъ, имаме нужда, а имаме нужда даже и отъ още повече. Фелдшеритѣ иматъ специална друга работа отъ онай на лѣкаря. Който е лѣкаръ, ще ви каже, че говоря истината. Какво прави фелдшерътъ? Лѣкарътъ заминава прѣзъ извѣстно врѣме на годината — той е длъженъ да обикаля нѣколко пѣти най-малко околията си — и дава инструкции на фелдшера, който изпълнява неговитѣ заповѣди. Какво прави фелдшерътъ? Той дезинфекцира частнитѣ жилища, той слѣди развитието на епидемическитѣ болести; ако стане нужда единъ клистиръ да тури, той ще го тури; той прави всичката груба работа. Лѣкарътъ никога не прави това. Повече ще ви кажа. Нашитѣ лѣкари, които отиватъ по селата, не смѣятъ на много мѣста да влѣзатъ въ една къща, дѣто има повече кучета, докато не се запознаятъ съ

мѣстнитѣ условия на живота. Значи, друга работа има да направи фелдшерътъ. (В. Димитровъ: Силенъ аргументъ е този!) Силенъ е, той е между другитѣ. Лѣкарътъ нѣма да прави онай работа, която фелдшерътъ прави. Ако назначимъ 50 лѣкари, непрѣмѣнно и 50 фелдшери трѣбватъ. Така щото, унищожаването на фелдшеритѣ не може да стане — закриването на длъжноститѣ имъ. Фелдшеритѣ, г-да, каквото и да говоримъ противъ тѣхъ, иматъ право на сѣществувание въ България. Азъ не съмъ поклонникъ на фелдшеритѣ и бихъ желалъ да се замѣстятъ съ лѣкари, но прѣдъ видъ на особената служба, която изпълняватъ въ болницитѣ и вънъ, не можемъ да ги замѣнимъ. А не можемъ да ги замѣнимъ и по други причини. Хората сѣ посветили живота си — 15—20-годишенъ животъ — на държавата и нѣматъ право да ги хвърлите на улицата. Фелдшеритѣ, които имаме въ България, сѣ едно съсловие отъ доста добри хора. Първоначално когато се основа фелдшерската школа, избираха се хора най-малко съ пето или шестокласно образование — има даже и гимназисти. Истина е, че фелдшерскиятъ персоналъ се комплектува и отъ друго учрѣждение, отъ санитарнитѣ команди, но ядката и главниятъ контингентъ на фелдшеритѣ се състои отъ хора, които сѣ учили въ фелдшерската школа — хора, които иматъ 10—15—20-годишна служба. Е добръ, тѣзи хора вие нѣмате право да ги хвърлите на улицата. А ако нѣмате право да ги хвърлите на улицата, вие нѣмате право и постоянно да ги онеправдавате, а това е ставало досега. Г-нъ Икономовъ прѣдлага да имъ вземемъ пѣтнитѣ нари и съ тѣхъ да назначимъ нѣколко лѣкари. Азъ ви казвамъ, че това не е право и не може да стане. Той се позовава на правилника — тамъ е правъ, — но не е само правилникътъ, а има традиции и законъ. Правилникътъ е допълнение и пояснение на санитарния законъ. Този правилникъ е издаденъ въ 1896 г. и доднесъ по се е изпълнявалъ никога, а се е изпълнявало това, което прѣдвижда бюджетътъ. Азъ вземахъ послѣднитѣ три бюджета, прѣди насъ, за 1898, 1899 и 1900 години, цитирамъ оттамъ, за да не кажете, че говоря голословно, и ще видете какво е било. Правилникътъ говори своето, а бюджетътъ — своето. Фелдшеритѣ сѣ получавали 300 л. пѣтни безотчетни по бюджета, било по бюджета за 1898 г., било по бюджета за 1899 г. или 1900 г. Получавали сѣ повече заплата, отъ 1.800—1.360 л. най-малко. Е добръ, прибавѣте на 1.500 л. 300 л. безотчетни, ставатъ 1.800 л. А сега колко получаватъ? 1.500 л. и 180 л. — 1.680 л. Значи, ние въ продължение на нѣколко години постоянно сме намалявали заплатитѣ, макаръ че правилникътъ говори друго. И не само за тия години, но ви казвамъ, че и въ 1896 г. и по-рано това се е правило. Ако е тѣй, вие днеска искате съ единъ замахъ да махнемъ безотчетнитѣ 180 л. Е, това не е право! И Народното Сѣбрание, ако почита себе си, не трѣбва да зачерква тѣзи суми,

трябва да гласува този кредитъ, за да не опцети едно състояние, за което нѣма никакъвъ авансментъ, никакво напредване по служба: за него нѣма нито първостепенни, нито второстепенни, нито старши ординатори, нито младши ординатори, той има едно положение на фелдшеръ. И подиръ нѣколко годишна служба да му отнемете и тѣзи 180 нещастни лева въ годната, вие ще го обезкуражите, ще му отнемете, може би, срѣдствата да изпълнява своята длъжностъ както трѣбва. Тѣ днесъ изпълняватъ доста добръ работата си, обикалятъ участъка си. Недѣйте ги опепява, ако искате да върви работата добръ. Прочее, азъ това не мога да приема.

Почтениятъ г. Константиновъ ми направи нѣколко бѣлѣжки. На тѣхъ нѣма да се спирамъ много; само ще му кажа, че моитѣ свѣдѣния за Сливенската болница сж върни и сега ги поддържамъ.

За душевно-болнитѣ въ Карлуково и Петропавловския мѣнастиръ, и тамъ не е правъ. Той каза: „Вие на лѣкаръ, който има своя служба, давате 100 л. добавъчно възнаграждение, той нѣма да отива или ще отиде, когато му скимне“. Види се, г. Константиновъ не е разбралъ добръ. Азъ ви говорихъ и лѣтосъ, когато нѣмаше Карлуковския приютъ, а имаше приютъ само въ Петропавловския мѣнастиръ, че ние го създаваме специално за неизлѣчимитѣ душевно-болни, които болѣдуватъ отъ 10—15 години и нѣматъ никакъвъ шансъ за излѣкуване. Тѣ бѣха единъ товаръ за болницитѣ изъ България. Азъ признавамъ, че тѣзи приюти сж малко, че неспрѣмънно трѣбва за Южна-България единъ, ако не два, и за Сѣверна-България има нужда най-малко още отъ два. Въ България има нѣколко хиляди луди, а ние можемъ да приемемъ само нѣколко стотини; и тукъ му е мѣстото, дѣто благотѣлни богати хора могатъ да направятъ благотѣние. Както и да е, ние, държавата, можемъ да направимъ толкозъ. Тази година устроиохме приютъ въ Карлуково, ще се помчимъ въ бѣдѣще и на друго хубаво мѣсто да направимъ подобенъ приютъ и тамъ да прѣнесемъ онѣзи болни, които нѣма да оздравѣятъ, които отъ 15 години стоятъ въ болницата и никакви срѣдства, никакви лѣкове не могатъ да имъ помогнатъ. Въмѣсто да стоятъ като товаръ на болницата, ние ги прѣнасяме въ Карлуково и Петропавловския мѣнастиръ, а тѣзи, които иматъ надежда да оздравѣятъ, ние оставяме въ Александровската и Ловчанската болници. Това е Карлуково, това е Петропавловскиятъ мѣнастиръ. Ако е тѣй, какво правимъ ние сега? При тѣхъ има надзиратели, фелдшери и всичко, обаче не можемъ да ги оставимъ безъ медицински надзоръ и задѣлжаваме единъ лѣкаръ да ходи да ги надзирава. Азъ имамъ единъ частенъ лѣкаръ отъ София, който прие съ 100 л. да ги наглежда въ Карлуково. На единъ лѣкаръ, който има частна практика тукъ, ладохъ му безплатенъ билетъ по желѣзницата и той прие съ 100 л. мѣсечно да навѣщава Карлу-

ковския приютъ най-малко единъ нѣтъ въ недѣлята, а, може би, и два нѣти. Значи, вие виждате колко прѣдлагането на лѣкарския трудъ е станало евтино, дѣто лѣкаръ съ по 100 л. да изпълнява тая длъжностъ. Той отива и, ако има нѣкакво усложнение, той ще даде малко повече бромъ, или друго успокоително, за да ги поуспокои, но болниятъ нѣма надежда за излѣкуване. Сжщото е и въ Петропавловския мѣнастиръ. И тамъ сж прибрали хора, които нѣма да оздравѣятъ. Единъ лѣкаръ отъ Търновската болница отива и ги посѣщава. Ако намѣри частенъ лѣкаръ ще взема, а, ако не, единъ отъ Търновската болница ще върши тои надзоръ съ едно добавъчно възнаграждение отъ 100 л. мѣсечно.

Инакъ е работата въ Ловечъ и въ София. Въ София има отдѣление психиатрическо за онѣи, които могатъ да оздравѣятъ и може да се каже, че то стои много добръ. Ние имаме единъ лѣкаръ специалистъ, който заведва отдѣлението и, може би, може да се равни съ нѣкои европейски специалисти. Въ Ловечъ още не е болницата на онаи висота, признавамъ. Ние нѣмаме още специалисти. Нашитѣ лѣкари не отиватъ по тая, психиатрическа специалностъ, бѣгатъ отъ нея, и то е естествено, защото е мѣчна. Когато той може съ сжщата заплата да стане хирургъ или акушеръ, или по дѣтскитѣ болести, той не отива да се специализира по психиатрията. Така щото, днесъ-затнесъ за Ловчанската болница още нѣмаме специалистъ да я заведва. Имаме единъ помощникъ, но лѣкаръ специалистъ, отъ който и азъ да бѣда благодаренъ, нѣмаме. Така щото, г. Константиновъ трѣбва да разбере, че въ Карлуково и Петропавловския мѣнастиръ съвсѣмъ друга е работата: тамъ не сж болници, а приюти.

Направиха ми се бѣлѣжки отъ г. Мирски. Нѣма да се спирамъ на тѣхъ.

Обаче г. Забуновъ повдига единъ въпросъ, който е много важенъ и който е много на мѣстото си. Той повдигна въпроса за химическитѣ лаборатории. Азъ съмъ длъженъ да кажа нѣколко думи по него. Истина е, което той говори, че азъ се бѣхъ съгласилъ миналата година за една химическа лаборатория при Министерството на Търговията и Земледѣлието и, ако сте видѣли щатовеѣ, азъ прѣдвиждамъ такава; ако се приеме, и въ Варна прѣдвиждамъ една химическа лаборатория, тамъ, понеже Варна е първиятъ български портъ и всички вносими прѣзъ тамъ спиртни питиета и всички химически елементи тамъ трѣбва да се провѣржаватъ, а не да отиватъ за тая цѣль въ София. Но тукъ ще ми позволите една забѣлѣжка, която нееднократно съмъ правилъ. Ние имаме общински управления. Дѣ имъ сж лабораториитѣ? Имаме Софийския общински съвѣтъ съ 2,000,000 и нѣколко стотини хиляди бюджетъ. За всичко е прѣдвидено, има и за една лаборатория. Обаче каква е дѣйността на неговата лаборатория? Ами че вземѣте европейскитѣ столици: Виена, Парижъ и другитѣ градски общини;

всѣка столица има своя прочута лаборатория, понеже не сѣ само лѣкарствата, а и много други нѣща, които трѣбва да се провѣрватъ. Всички съѣстни припаси подлежатъ на фалшификация. Днесъ дотолкова е напреднало изкуството на фалшификацията, щото лѣщата, които сѣ отъ такава малка стойностъ, се фалшифициратъ, безъ да ви говоря за чая, отъ който въ Москва влиза 100.000 пуда, а излизатъ 200.000 пуда, като че въ Москва се ражда чай. И въ уреденитѣ столични градове хората си иматъ лаборатории специално за тая цѣль, а послѣ вече за други. Дѣ сѣ нашитѣ лаборатории? Ами че въ София трѣбваше да има отдѣлна първостепенна лаборатория, а не всички да прибѣгватъ постоянно за тая цѣль къмъ държавата! Дѣ е Варненската градска лаборатория? Дѣ е Русенската, Пловдивската? Ако се повдигне нѣкой по-важенъ въпросъ за анализъ, пакъ отъ държавната лаборатория се чака.

Д. Яблански: Въ София има!

Министъръ А. Людскановъ: Има, да, но не е туй, което трѣбва да бѣде.

Н. Мушановъ: Общинитѣ нѣматъ пари.

Д. Яблански: Отъ Васъ зависи да настопите да иматъ!

Министъръ А. Людскановъ: Разбира се, отъ мене зависи, но какво да правя, когато, както каза и г. Мушановъ, общинитѣ нѣматъ пари, всичкитѣ сѣ забатачени. Съгласенъ съмъ, че и държавата въ това отношение не е направила много, но трѣбва да благодаримъ и на туй, което имаме. Ние имаме единъ пръвъ химикъ въ България, г. Найденовъ, който се е училъ въ Парижъ и който завежда тая лаборатория и къмъ когото се обръща не само държавата, но и всички за сѣдебно-медицински експертизи и пр. Въ България ставатъ всѣки денъ прѣстѣпления. Нѣкой се отровилъ съ мишеморка, мозъкътъ на нѣкого не знамъ какво станалъ, или съ трупа на другитѣ не знамъ какво станало и всички се обръщатъ за експертиза къмъ него. Като е така, нѣма съмнѣние, че това трѣбва да се усили, защото сѣдилищата не могатъ да чакатъ, а пъкъ и за това се иска и врѣме, и пари, и специалности. У насъ, трѣбва да признаемъ, всѣки е специалистъ за всичко. Връщатъ се лѣкари, химици, още не практикували, най-голѣмитѣ длѣжности искатъ да заематъ. И ако азъ миналата година не възприехъ и не защитихъ толкова съ огънь идеята за централната химическа лаборатория, то е защото нѣмахме специалисти. Имахме единъ-двоица, които бѣха въ министерството, но не ми вдѣхваха толкова довѣрие съ своитѣ познания и опитностъ. А да създаваме учрѣждения съ 40—50.000 л. и да туримъ хора да се учатъ на нашитѣ глави да бръснатъ, то не е хубаво. (Я. Забуновъ: Но тукъ може да се взематъ външни

хора.) Съгласенъ съмъ и тукъ съ Васъ. Но не е само тукъ, дѣто трѣбва да се взематъ външни хора. Ако отидемъ тукъ да вземемъ външни хора, ще трѣбва да вземемъ външни хора и по много други вѣдомства, дѣто трѣбва да се турятъ външни хора, но ние не сме на тая почва. И ако ви предложехме да се приематъ нѣкои чужденци, вие, или други, ще бѣдете първи да хванете да викате, че продаваме България, че искаме да докараме чужденци. Но тукъ не е въпросътъ. Въпросътъ е по-другъ. Азъ ви казахъ, че има нужда отъ единъ психиатъръ, специалистъ, а го нѣмаме. Вие говорите за централна химическа лаборатория. Съгласенъ съмъ съ васъ, но нѣма съмнѣние, че за това трѣбватъ лица и врѣме. Тия, които сѣ сега, ще се усъвършенствуватъ, а за други трѣбва да почакаме. Ние сега изписавме рентгеновия апаратъ и сме принудени да пращаме докторъ да стои въ Берлинъ два мѣсеца, да изучи манипулацията му. Това е нововъведение. Искамъ да ви кажа, че тѣзи нѣща не ставатъ така лесно. Каза ми се отъ г. Мирски, и не вѣрвамъ сериозно да се поддържа, че трѣбва да се отдѣли Санитарната дирекция отъ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи и да се тури въ Министерството на Търговията и Земледѣлието. То не е сериозно искане. Може би е добро, и ако отъ това ще процъвати България, азъ ще бѣда пръвъ да го приема. Работата е да се върши работа, а била тя подъ вѣдомството на Вътрѣшнитѣ Работи, или подъ вѣдомството на Търговията и Земледѣлието, то е безразлично. Така щото, менъ ми се струва, че трѣбва по-напредъ да се измѣни законътъ, който туря известно учрѣждение подъ известно вѣдомство, и тогава да ги мѣняваме, а да говоримъ така, за да сме казали нѣщо, не трѣбва. По тия съображения, азъ моля да се приеме параграфътъ, както се докладва.

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Още е записанъ да говори г. Владимиръ Димитровъ, но понеже часътъ е 8, азъ ще консултирамъ Събранието, желае ли да изслуша г. Димитрова.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ ще моля г. г. прѣдставителитѣ да се съгласятъ да свършимъ поне този параграфъ.

М. Такевъ: То е най-важниятъ параграфъ. По останалитѣ нѣма да се говори.

П. Вжжаровъ: Азъ моля почитаемото Народно Събрание да рѣши, да продължимъ засѣданието и да приемемъ окончателно сега разгледвания бюджетъ, за да имаме възможностъ — и вѣрвамъ всички имате това искрено желание, — щото утрѣ въ 3½ ч. да отсъствуваме два-три часа при посрѣщането. Азъ мисля, че съ това ще спечелимъ много нѣщо и нѣма да изгубимъ нищо.

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Има прѣдложение да се продължи засѣданието, докато

се гласува този параграфъ. (Гласове отъ дѣсницата: Бюджетътъ.)

В. Димитровъ: Съгласно правилника ще трѣбва да се разрѣши съ $\frac{2}{3}$.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Моля ония, които приематъ прѣдложението на г. Вжжарова, да си върнатъ ржката. (Болшинство.) Събра- нието приема. (Отъ лѣвицата: Меншинство е, нѣма болшинство. — Други гласове: $\frac{2}{3}$ трѣб- ватъ.) Има $\frac{2}{3}$. (Гласове: Нѣма $\frac{2}{3}$.) Понеже има съмнѣние, моля г. г. квесторитѣ да провѣрятъ гласовѣтъ.

Квесторъ А. Самоковлийски: (Слѣдъ прѣброя- ване на гласовѣтъ.) 74. (Гласове: Нѣма $\frac{2}{3}$.)

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Колко сж всички?

Квесторъ А. Самоковлийски: (Слѣдъ прѣброя- ването на всички присѣтствующи.) 117 души, а 74 гласуватъ за.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Мен- шество. Народното Събрание не приема.

И. Воденчаровъ: Болшинство е.

Квесторъ А. Самоковлийски: Безъ г. г. ми- нистритѣ 74.

В. Димитровъ: 74 гласували, заяви този, който провѣри отъ ваша страна, слѣдователно, нѣма $\frac{2}{3}$. Ако искате да си играемъ, тогава другъ въпросъ.

Г. Кирковъ: Миналиятъ пжтъ се доказа, че г. Самоковлийски не чете вѣрно, че той не знае аритметиката.

Квесторъ А. Самоковлийски: 74 души и г. г. министритѣ 5 правятъ 79.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: То- гава е болшинство и Народното Събрание приема.

В. Димитровъ: Ако искате да работимъ, то- гава да почнемъ утрѣ отъ 8 часѣтъ сутринята, заповѣдайте, но не сега.

Министъръ А. Людскановъ: Да се провѣри още веднажъ.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Моля тия г. г. прѣдставители, които сж за продължение на засѣданието докато се гласува бюджетътъ, да станатъ на крака. Болшинство. Народното Събрание приема.

Г-нъ Владимиръ Димитровъ има думата.

В. Дими **ъ** Ние нищо не чухме.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: 84 срѣщу 32 сж гласували.

В. Димитровъ: Трѣбваше да съобщите резул- тата. Азъ оспорвамъ.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Съ- общихъ, че сж гласували за 84, а стоятъ 32, значи, болшинство.

М. Такевъ: Каза се, че има оспорване, г-нъ прѣд- седателю.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Моля Ви се, г-нъ Такевъ!

М. Такевъ: Азъ оспориavamъ.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Вие, г-нъ Такевъ, не казахте че оспорвате.

М. Такевъ: Не, сега оспорвамъ.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Добрѣ.

М. Такевъ: Утрѣ въ 9 часѣтъ да дойдемъ и да свършимъ каквото желаете.

И. Воденчаровъ: Резултатътъ е обявенъ вече.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: По- неже г. Такевъ оспорва... (Отъ дѣсницата: Да се продължава!)

М. Такевъ: Г-нъ министре! Утрѣ въ 9 часѣтъ да дойдемъ и да свършимъ работата. (Гласове: Резултатътъ е обявенъ.)

Министъръ А. Людскановъ: Като министъръ, азъ мога да отсъствувамъ утрѣ. Ето кждѣ е ра- ботата.

М. Такевъ: Добрѣ, азъ оспориavamъ тогава.

Д. Петковъ: Поне да отидемъ да ядемъ хлѣбъ.

Г. Кирковъ: Нали отстъпка ви не правите, помнѣте, че ни единъ пжтъ нѣма да ви правимъ отстъпки.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Г-нъ Такевъ, Вие сериозно ли оспорвате гласуването?

М. Такевъ: Да, сериозно, защото на инатъ върви работата.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Добрѣ, ще се пристѣпи къмъ поименно гласуване.

И. Воденчаровъ: Това е подигравка!

Н. Шивачевъ: Слѣдъ като се констатира бол- шинство, никакво оспорване моментално нѣмаше и, слѣдователно, врѣмето е минало да се прави тази контестация.

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Г-нъ секретарь се умолява да прочете поименния списъкъ, а г. г. народнитѣ прѣдставители да гласуватъ.

Секретарь П. Поповъ: (Чете списъка и г. г. народнитѣ прѣдставители гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува);
Н. Абаджиевъ — за;
П. Абрашевъ — (отсѣтствува);
И. Арнаудовъ — за;
А. Арсениевъ — противъ;
С. Арсениевъ — (отсѣтствува);
Н. Бадински — за;
Х. Бакаловъ — (отсѣтствува);
Т. Балабановъ — за;
М. Балтовъ — за;
Н. Беневъ — (отсѣтствува);
Д. Благоевъ — противъ;
А. Блажевъ — за;
И. Бобековъ — (отсѣтствува);
С. С. Бобчевъ — противъ;
М. Божковъ — (отсѣтствува);
Х. Боневъ — (отсѣтствува);
Т. Бурмовъ — (отсѣтствува);
С. Бурмовъ — за;
А. Буровъ — противъ;
П. Бъчваровъ — за;
Г. Бѣловъ — за;
Г. Василевъ — (отсѣтствува);
И. Василевъ — за;
Кара Хр. Василевъ — за;
И. Веселиновъ — (отсѣтствува);
Т. Влайковъ — (отсѣтствува);
И. Воденчаровъ — за;
Д. Вълчевъ — (отсѣтствува);
Х. Върбенковъ — за;
П. Вжжаровъ — за;
Н. Габровски — противъ;
А. Гевевъ — (отсѣтствува);
И. Георговъ — (отсѣтствува);
И. Георгиевъ — (отсѣтствува);
М. Георгиевъ — за;
И. Гешовъ — противъ;
Н. Гимиджийски — (отсѣтствува);
К. Господиновъ — за;
А. Груевъ — за;
И. Гърковъ — за;
К. Диловски — (отсѣтствува);
Н. Дечевъ — (отсѣтствува);
В. Димчевъ — (отсѣтствува);
В. Димитровъ — противъ;
Д-ръ Г. Гаговъ — за;
Д-ръ Н. Генадиевъ — (отсѣтствува);
Д-ръ П. Гудевъ — (отсѣтствува);
Д-ръ С. Даневъ — за;
Д-ръ К. Икономовъ — за;
Д-ръ К. Милановъ — (отсѣтствува);
Д-ръ Д. Милковъ — (отсѣтствува);
Д-ръ С. Мирковъ — за;
Д-ръ Д. Молловъ — за;

Д-ръ П. Ношковъ — за;
Д-ръ А. Радевъ — за;
Д-ръ А. Ходжевъ — за;
К. Досевъ — (отсѣтствува);
М. Доспатски — (отсѣтствува);
Д. Драгиевъ — противъ;
П. Драгулевъ — за;
Л. Дуковъ — за;
Д. Ляковъ — за;
И. Еневъ — за;
Я. Забуновъ — за;
Г. Згуревъ — (отсѣтствува);
П. Златаровъ — за;
Д. Зографски — (отсѣтствува);
М. Игнатовъ — (отсѣтствува);
Д. Икономидисъ — за;
С. Ицковъ — за;
П. Калинковъ — (отсѣтствува);
К. Калчовъ — противъ;
С. Калчовъ — (отсѣтствува);
Х. Камбуровъ — за;
А. Каназирски — (отсѣтствува);
М. Каравасилевъ — за;
П. Каравеловъ — (отсѣтствува);
Д. Карамановъ — (отсѣтствува);
А. Каранешевъ — противъ;
И. Карастояновъ — за;
К. Кафеджийски — противъ;
О. Кечели — за;
Г. Кирковъ — противъ;
В. Кобуровъ — за;
П. Ковачевъ — (отсѣтствува);
Д. Колевъ — за;
Ан. Коновъ — (отсѣтствува);
Ат. Коновъ — (отсѣтствува);
Г. Константиновъ Палата — (отсѣтствува);
Н. Константиновъ — (отсѣтствува);
Б. Кръстевъ — (отсѣтствува);
Г. Кутинчевъ — за;
Г. Кърджиевъ — (отсѣтствува);
Н. Лазаровъ — (отсѣтствува);
С. Лафчиевъ — противъ;
Н. Лефтеровъ — (отсѣтствува);
А. Людскановъ — за;
М. Маджаровъ — противъ;
К. Малевъ — за;
Х. Мановъ — за;
Д. Манчовъ — за;
Д. Марковъ — противъ;
Н. Марковъ — (отсѣтствува);
П. Марковъ — противъ;
С. Махмудовъ — (отсѣтствува);
М. Месудовъ — за;
М. Милевъ — (отсѣтствува);
Б. Минчовъ — противъ;
К. Мирски — за;
С. Митовъ — (отсѣтствува);
Т. Михайловъ — (отсѣтствува);
Х. Бей Мустафа Бейовъ — за;
Н. Мушановъ — противъ;

В. Наковъ — за;
 Е. Начевъ — (отсъствува);
 Н. Начовъ — за;
 Т. Начовъ — (отсъствува);
 С. Недевъ — (отсъствува);
 Х. Неджибъ Бей — (отсъствува);
 И. Нейчовъ — (отсъствува);
 Т. Орловъ — за;
 М. Павловъ — за;
 П. Пановъ — противъ;
 Г. Пасаровъ — (отсъствува);
 Г. Пеневъ — за;
 Д. Петковъ — противъ;
 И. Петровъ — за;
 П. Петричъ — за;
 И. Пецовъ — противъ;
 П. Пешевъ — (отсъствува);
 С. Пиневъ — за;
 С. Пиралковъ — (отсъствува);
 В. Поповъ — за;
 Вен. Поповъ — (отсъствува);
 Д. К. Поповъ — за;
 И. Поповъ — за;
 Н. Поповъ — за;
 И. Пъневски — за;
 Н. Рапеевъ — (отсъствува);
 С. Савовъ — за;
 Н. Савчевъ — (отсъствува);
 Я. Сакъзовъ — (отсъствува);
 О. Бей Сали Бейовъ — (отсъствува);
 А. Самоковлийски — за;
 М. Сарафовъ — за;
 Ф. Симидовъ — за;
 С. Славовъ — (отсъствува);
 А. Славчовъ — за;
 И. Соколовъ — (отсъствува);
 В. Стаменовъ — за;
 А. Стапчовъ — за;
 В. Статковъ — (отсъствува);
 М. Стойновъ — (отсъствува);
 Т. Стойновъ — за;
 А. Страшимировъ — (отсъствува);
 М. Такевъ — противъ;
 Ц. Таслаковъ — противъ;
 П. Тенчевъ — (отсъствува);
 Т. Теодоровъ — противъ;
 Ю. Теодоровъ — (отсъствува);
 П. Теодоровъ — за;
 Х. Теодоровъ — за;
 Д. Тоневъ — за;
 Х. Тоневъ — за;
 Д. Тончевъ — (отсъствува);
 Г. Трифоновъ — за;
 И. Тършковски — за;
 Н. Узуновъ — за;
 А. Урумовъ — за;
 Т. Фератовъ — (отсъствува);
 Г. Филиповъ — за;
 Д. Филовъ — противъ;
 А. Франга — (отсъствува);

Е. Хасановъ — (отсъствува);
 В. Христовъ — (отсъствува);
 Д. Христовъ — (отсъствува);
 Н. Христовъ — за;
 М. Хюсеиновъ — (отсъствува);
 Д. Цанковъ — (отсъствува);
 Н. Цановъ — противъ;
 П. Чаушовъ — (отсъствува);
 Н. Шивачевъ — за;
 Т. Шинковъ — за;
 П. Шоповъ — за;
 Ю. Юсуфовъ — за;
 Д. Яблански — противъ;
 Б. Якововъ — за.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Резултатътъ отъ гласуването е 84 за, 27 противъ; 111 сж гласували вѣнчко, значи има $\frac{2}{3}$. Народното Сѣбрание приема.

Г-нъ Димитровъ има думата.

В. Димитровъ: По волята на болшинството, $\frac{2}{3}$, длѣженъ съмъ да кажа, г-да прѣдставители, нѣколко думи по санитарната частъ на бюджета по Вътрѣшнитѣ Работи и специално да засегна нѣкои отъ възраженията, направени отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи.

Г-да народни прѣдставители! Азъ очаквахъ отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да направи основни възражения на всички оратори, които вземаха думата да говорятъ по тази частъ. Обаче, отъ всичко това, което той каза, азъ не намирамъ, че неговитѣ аргументи можаха да задоволятъ народното прѣдставителство. (Мнозина прѣдставители отъ дѣвницата напущатъ залата. — Отъ дѣвницата се обажда тѣ: Браво!) Г-нъ министрътъ признава, че всички тукъ говоримъ по санитарното дѣло, че всички се интересуваме за народното здраве, но, казва г. министрътъ, за това министерството не е виновато, за това държавата не е виновата, защото тя разполага съ толкова сръдства и толкова може да отпуща за народното здраве, на най-подирѣ, каза г. министрътъ, обърнете се и погледнете въ другитѣ държави, както е въ Америка, дѣто частната инициатива е направила много. Вънъ отъ това, единъ отъ важнитѣ аргументи на г. министра бѣ и тоя, че всички оратори, които вземаха думата по санитарната частъ и които правятъ частни прѣдложения, не му прѣдлага никой коренни реформи, а прѣдлагали кърпежи, съ каквито кърпежи даже и той призна, че си е послужилъ при нареждането на бюджета. Г-да народни прѣдставители, азъ възставамъ противъ туй възражение на г. министра. Въ основата си всички тии оратори, които говориха, прѣдлагатъ система, но ако има нѣкой, който да е дезорганизиравъ дѣйствиата на санитарното дѣло въ България, ако има нѣкой, който да не е направилъ нищо за народното здраве, това е настоящиятъ Министръ на Вътрѣшнитѣ Работи. Питамъ го азъ, ако той

дѣйствително имаше присърце санитарното дѣло, защо отъ една година врѣме, ако не, отъ 6 мѣсеца, държи Санитарната дирекцията съ вакантно мѣсто? Ако дѣйствително г. Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи имаше присърце да се направи нѣщо за народното здраве съ тѣзи скромни срѣдства, които държавата отпуща, защо досега не е назначилъ директоръ на казаната Санитарна дирекция? За да може учрѣждението правилно да функционира, за да може да има кой да се грижи за народното здраве, за да може сега туй народно здраве да се проучва, за да може да се проучатъ всички нужди на санитарното дѣло у насъ, безспорно е, че трѣбва да има начело на това управление единъ човѣкъ вѣщъ, единъ човѣкъ специалистъ, единъ човѣкъ компетентенъ. Г-нъ министърътъ иде и ви заявява, че той самъ не е специалистъ по тая частъ, сжщеврѣменно ви казва, че се грижи за санитарното дѣло въ България; сжщеврѣменно ви казва, че ние нѣмаме въ България болници и ви цитира факти, обръща вниманието ви върху болницата въ София, върху болницата въ Русе, върху болницата въ Варна и ви казва, че тамъ има фиктивни легла; но въ това врѣме нищо не му прѣчи, на казания министъръ, въ продължение на 6 мѣсеца да държи Санитарната дирекция безъ началникъ. Моето дълбоко убѣждение е, че г. Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, подъ вѣдомството на когото спада Санитарната дирекция и народното здраве, нѣма намѣрение за дълго врѣме още да назначи единъ висшъ чиновникъ начело на това учрѣждение, който да се погрижи за народното здраве и да се погрижи за систематическото организиране на санитарната частъ въ България. Нѣщо повече. Азъ положително мога да твърдя тукъ прѣдъ васъ, че оневѣ, когато г. министърътъ на заштването, направено му отъ г. Габровски, не искаше да отговори прѣмо на въпроса, отклоняваше се отъ въпроса; азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че той нѣма да внесе никакъвъ законъ за народното здраве. И никакъвъ законъ за народното здраве не се проучва сега, и въ това съмъ дълбоко убѣденъ. Защото, ако дѣйствително г. министърътъ искаше да направи нѣщо въ това отношение, той отдавна би внесълъ този законъ, който има грамадно значение за нашата държава и за народа. Не затова го не внася г. министърътъ, защото се принципиално различавалъ съ този, който е работилъ самия законъ, не затова не внася казания законъ г. министърътъ, защото не е съгласенъ съ принципа прокаранъ тамъ за участковитѣ лѣкари, но, право нека си кажемъ, съображенията, които каратъ г. министра да не внася казания законъ, сж ония сжщитѣ, които го накараха да поиска уволнението на бившия директоръ на Санитарната дирекция. И ако има единъ човѣкъ, който е гледалъ партизански на тази работа, на народното здраве въ България, това е настоящиятъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи. Азъ смѣло го твърдя това

нѣщо. (Отъ дѣсницата: А а а! Страшна работа! — Д. Манчовъ: Дръжъ се здраво, така е!) Може всѣки отъ васъ да има противно мнѣние на това, което азъ изказахъ, обаче фактитѣ говорятъ тѣкмо противното. Фактитѣ говорятъ, казвамъ, противното; че настоящиятъ бюджетъ е едно копие на миналогодишния, че настоящиятъ бюджетъ е едно клише, както се изрази г. Габровски, когато говорѣше по администрацията, по полицията, въ това сѣмнѣние нѣма. Но и всичко това, което се говори тукъ, азъ знаа, че не ще бѣде взето въ внимание отъ министерската маса, защото министърътъ ще ви каже: ако искахме да направимъ нѣщо по санитарното дѣло, намъ трѣбватъ срѣдства, а за това нѣщо не се съгласява и г. Министърътъ на Финанситѣ. А скромната сума, която е отпусната за санитарното дѣло, 2.000.000 л. и нѣщо, присърце ако имаше въ г. министра, той щѣше да направи да се измѣни по такъвъ начинъ самиятъ бюджетъ въ санитарната му частъ, щото и съ тази малка сума, която се отпуска отъ нашата държава, дѣйствително да се доде на помощъ на населението. Ставаше дума за аптекитѣ при третостепеннитѣ болници, които се закриватъ; въпрѣки твърдението на г. министра, че тѣ не се закриватъ, азъ съмъ положително убѣденъ, че тѣ се закриватъ. Защото досега въ третостепеннитѣ болници е имало аптеки въ пълната смисълъ на думата, аптеки, които издаватъ всѣкакви рецепти, докато тия, които оставатъ сега, за които говори г. министърътъ, не сж аптеки, а сж нѣколко медикаменти необходими, които може да ги има една уредена къща, медикаменти, които ще намѣрите въ всѣко едно село и въ всѣка една община въ Ромъния. Забѣгнете и туй, че закриването на длъжността „помощници-аптекари“ не е било въ цѣлѣта на г. министра, а цѣлѣта му била да закрие самитѣ аптеки. Когато г. министърътъ говорѣше, че тия аптеки трѣбва да се закриятъ, за да се направи извѣстна економия отъ 30.000 л., противопоставяше аргументъ такъвъ, че въ Дръновската болница нему било казано и неговитѣ данни говорятъ, какво само единъ боленъ имало. Значи, каза г. министърътъ, понеже въ такива третостепенни болници нѣма болни, въпрѣки това, че споредъ закона е прѣдвидено да има тамъ отъ 10 легла нагорѣ или 20 легла, че тѣзи болници не се посѣщаватъ отъ болни и, слѣдователно, щомъ тѣ не се посѣщаватъ отъ болни, мнѣнието на г. министра е, че тамъ не трѣбва да има аптеки и не трѣбва да се харчатъ цѣрове. Е добръ, този сжщиятъ аргументъ може да се обрне и противъ г. министра. Ако приемемъ, че е доказано, какво въ Дръновската, Тутраканската, Ямболската, Чирпанската и пр. третостепенни болници нѣма болни, не знае ли самиятъ г. министъръ, че нашето население не е навикнало да прибѣгва къмъ медицинска помощъ? Не знае ли самиятъ г. министъръ, че нашето население нѣма онази вѣра къмъ лѣкаритѣ и си служи съ баби, или както той се изрази, когато се гласуваше административната частъ на

казания бюджетъ, че ние стоимъ въ културно отношение ниско? И ако това пѣщо го знае г. министърътъ, питамъ го азъ: отдѣ бѣдното население ще си набави лѣкарства, къмъ кого бѣдното население въ една околия съ третостепеннитѣ болници ще се обърне? За насъ има значение, г-нъ министре, болницитѣ да иматъ аптеки не затуй, че у тѣхъ нѣма болни, които да лежатъ, защото по мнѣнието на самитѣ лѣкари, което мнѣние вие приемате, тия болници не сѫ приютъ, не сѫ приютъ, дѣто може да се помогне на единъ боленъ, но тѣ сѫ приюти за разпространение на заразата. Тѣ сѫ тѣ устроени и азъ имамъ тукъ мнѣнието на повече отъ 50—60 лѣкари, които се произнасятъ въ полза на казанитѣ аптеки и които се произнасятъ въ полза, разбира се, щомъ приематъ принципа да съществуватъ аптеки, въ полза и на единъ човѣкъ, който да бѣде длъженъ да управлява тая аптека, билъ той помощникъ-аптекарь, или пълненъ аптекарь. Казанитѣ аптеки иматъ това значение заради насъ, че голѣма частъ отъ нашето население, което не намира удобства въ тѣзи болници, въ тѣзи яхри, г-нъ министре, отива тамъ на прѣглеждане и, понеже болницата е гнѣздо на зараза, както ви каза и самиятъ г. Христо Тоневъ, прѣглеждатъ болния въ болницата и оттамъ се снабдяватъ съ лѣкарства.

Д-ръ К. Икономовъ: Това не е вѣрно.

В. Димитровъ: Моля, моля! Азъ ще Ви цитирамъ тукъ хилядитѣ рецепти, които сѫ издадени, г-нъ Икономовъ, и ще видите.

Д-ръ К. Икономовъ: Тамъ дѣто нѣма частни аптеки.

В. Димитровъ: Не е вѣрно. Ако това пѣщо става у насъ, въ Тутраканъ, то е друго, но азъ съмъ ималъ случай да наблюдавамъ, че селяни и селянки пристигатъ въ града и се отправятъ въ болницата на прѣглеждане и често пѣти тѣмъ за бърза помощъ имъ се даватъ медикаменти отъ самата тази аптека. Азъ не твърдя, че непрѣмѣнно тази аптека трѣбва да продава лѣкарства, защото азъ знаа много добри, че въ закона не се позволява, но азъ съмъ виждалъ въ тѣзи административни центрове, дѣто има болнички и дѣто има аптеки, маса бѣдно население отива да се прѣглежда; ималъ съмъ случай да видя добросъвестни лѣкари, каквито има въ България, при прѣглеждане на бѣдния селянинъ или работникъ и когато е за бърза работа, или когато самиятъ работникъ се оплаче, че се намира въ нѣмотия, лѣкарътъ отдѣля това, което може отъ тази аптека, и му дава медицинска помощъ. И селското население е навикнало да гледа на тѣзи третостепенни болници като на дѣйствително едно спасение. Независимо отъ това, за самитѣ болници — ако този примѣръ, за който ви каза г. Людскановъ, е вѣренъ, че въ Дръновската болница имало само единъ боленъ, — азъ ще

ви посоча болници, каквато е Ямболската болница, каквато е тази въ Харманлий, болницата въ Провадия, болницитѣ въ Балчикъ и другитѣ третостепенни болници, дѣто не по единъ боленъ ще намѣрите вие, а ще намѣрите много по-голѣмо число болни, които постоянно прииждатъ, стоятъ тамъ и излизатъ на възъ. И по този начинъ вие ще видите отъ всѣка болница срѣдно годишно да се издаватъ 2—3 хиляди рецепти. Ако прѣмахнете тѣзи аптеки и ако допуснете, щото нуждитѣ на казанитѣ болници да се удовлетворяватъ отъ частнитѣ аптеки, вие по този начинъ отивате противъ самото народно здраве. Прѣди всичко, всѣки лѣкаръ, ако г. министърътъ бѣше консултиралъ тѣзи лѣкари, които управляватъ тѣзи третостепенни болници, пѣше да му каже и пѣха всички да се обявятъ противъ тази реформа, която прокарва сега г. министърътъ въ своя бюджетъ: да се прѣмахнатъ аптеки и тѣзи помощници-аптекари. Защото често пѣти се има нужда да се дадатъ нѣкои лѣкарства веднага. Има болни, има болести, на които болести веднага трѣбва да се даде лѣкъ. Има болни, на които веднага трѣбва да се даде помощъ, а има малки градове и въ повечето отъ тѣзи градове, дѣто се намиратъ третостепенни болници, болницитѣ се намиратъ не въ града, а на доста отдалечено разстояние, и вие ще трѣбва да плащате на единъ слуга да ходи да ви доставлява лѣкарства. Често пѣти по-позво време ще стане нужда, или пѣкъ, ако докторътъ е прѣдписалъ рецепта, слугата на болницата трѣбва да бѣга въ частната аптека и тамъ да чака докато се направи лѣкътъ, а въ това време болниятъ страда. Самиятъ частенъ аптекарь даже много пѣти прѣдпочита гражданитѣ, на които гледа да услужи по-скоро като на клиенти, защото си казва: болницата, ще-неще, ще дойде отгукъ да вземе лѣкарства, защото е само една аптеката. Но независимо отъ това самата смѣтка, която е направилъ г. министърътъ, не е вѣрна. Попитайте всѣки лѣкаръ, който служи при третостепеннитѣ болници, попитайте всѣки единъ аптекарь и той ще ви направи смѣтка, че економията, която има да се направи, отъ 30.000, съ закриване на казанитѣ аптеки и помощницитѣ-аптекари, тази економия се вади отъ самитѣ рецепти. Азъ считамъ за излишно тукъ да ви привеждамъ данни. Искамъ да констатирамъ единъ фактъ, а той е този, че г. министърътъ, кога е прокарвалъ тази реформа, ни най-малко не се е загрижвалъ да я проучи. Второ, искамъ да констатирамъ още факта, че за народното здраве днешниятъ Министъръ на Вътрѣшнитѣ Работи най-малко право има да говори, че се е загрижилъ. Вамъ одеѣ ви каза г. Христо Тоневъ, г-да прѣдставители, че въ Малка-Кайнарджа има зараза вече отъ сифилисъ. Вамъ ви каза сѣщиятъ, че той водилъ жена си като болна въ Силистренската болница, и какво се оказва? Той билъ самъ принуденъ да не я оставя въ болницата, защото въ него отдѣление, дѣто била поставена жена му, имало и други болни съ разнообразни заразителни болести, и той, като по-само-

стоятелен човѣкъ, билъ принуденъ да извади жена си оттамъ и да я лѣкува частно. Той ви каза, че тази зараза отъ сифилисъ въ Малка-Кайнарджа се дължи благодарение на обстоятелството, че нѣкаква баба ходила да лѣкува съ ближне. Е добръ, г-да прѣдставители! Въ една модерна държава, както претендира г. министърътъ да сме и ние, такова нѣщо не може да се случи. Единъ околийски лѣкаръ вие имате въ Силистренската околия, двама фелдшери има тамъ, за които народниятъ прѣдставителъ отъ Силистра казва, че тѣзи двама фелдшери, ако вървятъ постоянно по една посока да обиколятъ селата въ околията, на мѣсеца единъ пътъ биха обиколили тази околия: едва биха успѣли да прошаратъ всички села. При такова състояние на санитарното дѣло, питамъ азъ г. министра: трѣбваше ли да се загрижи да ни прѣдстави тукъ единъ бюджетъ по-рационаленъ, съ който да даде възможностъ на бѣдното население, което е грамадната частъ отъ българския народъ, да се ползува и то отъ онѣзи блага на медицинската помощъ, на които има право? Защото, нека си го признаемъ, ако 2.000.000 л. се харчатъ за народното здраве, грамадна частъ отъ тѣзи 2.000.000 л. отиватъ за болницитѣ, каквато е Софийската, каквато е Варненската, каквато е Русенската, въобще за всички първокласни болници и за Санитарната дирекция. Е, кажете ми, за Бога, кой се ползува отъ тѣзи болници: дали бѣдното население, дали работниятъ народъ, дали селянитѣ? Идѣте тукъ въ Александровската болница, идѣте въ Варненската първокласна болница, вземѣте статистиката и ни покажете колко души сиромаси, колко души бѣдни сж можали да си пробиятъ пътъ и да влѣзатъ въ казанитѣ болници! Грамадна частъ отъ този бюджетъ 2.000.000 л. и повече, които се харчатъ за санитарното дѣло, грамадна частъ се харчи за градското население, и то прѣимуществено за това градско население, което живѣе въ голѣмитѣ центрове, което по една привилегия си има прѣкрасно уредени болници или каквито и да сж тѣ. Азъ признавамъ, че не сж съвсѣмъ добръ уредени; съгласявамъ се съ г. Д-ръ Моллова, че нѣмаме специализация, но сѣ таки тѣ стоятъ на известна висота и може отъ тѣхъ да се ползува софийското градско население, варненското и пр. Питамъ ви азъ васъ: за да се покрие този разходъ отъ 2.000.000 и толкова хиляди франка, отдѣ се взематъ сръдствата? Ако вие обърнете внимание на грамадното множество български народъ, ако вие хвърлите единъ погледъ на селското население, ако хвърлите другъ погледъ на приходния бюджетъ, вие ще видите, че грамадна частъ отъ тази сума 2.000.000 и толкова хиляди лева, които се изразходватъ, се взема отъ това население. Е добръ, г-нѣ министри, когато вие вземате по-голѣмата частъ отъ тази сума отъ бѣдното население, вие нѣмате право да я разпрѣдѣляте по такъвъ начинъ, щото за едни да ождетъ майка, а за други мащеха; вие нѣмате право туй, което вземате отъ бѣдното насе-

ление, за да го харчите за народното здраве, тѣзи пари да ги харчите за народното здраве на онова население, което плаща много по-малко. И въ туй отношение именно, казвамъ азъ, Вие нищо не сте направили. Сега, когато на Васъ се прѣдлага една такава реформа, на 228 фелдшери да унищожите поне сумата 180 л., които се даватъ като дневни или нѣтни, и съ тази сума 41.000 л., да създадете нѣколко участкови лѣкари, Вие отговаряте, че сте по принципъ противъ това. Когато Вамъ се казва, че Вие можете да бъдете по принципъ противъ, но, когато има едно лѣкарско съсловие въ България, има Санитарна дирекция, има хора, които се интересуватъ отъ тия работи, които сж специалисти и които казватъ, че това би трѣбвало да се прокара — даже направи се единъ законопроектъ за народното здраве, — Вие отговаряте: „азъ съмъ отговорниятъ министъръ, азъ ще отговарямъ тукъ, никакво мнѣние на медицински съвѣтъ, никакво мнѣние на нѣкакъвъ си лѣкарски конгресъ не може да ми важи“. Прѣкрасно. Истина е, че Вие сте титуляръ и отговоренъ министъръ, но Вие не можете да спъвате нито мнѣнието на лѣкарското съсловие, нито пъкъ мнѣнието на Медицинския съвѣтъ, толкова повече че Вамъ се налага това не само отъ тѣзи хора, които сж специалисти, но и отъ всичкитѣ тѣзи, които сж народни прѣдставители. Отъ двѣтѣ едно отъ трѣбва да си кажете: или имате пристъпъ народното здраве и санитарното дѣло въ България, или го нѣмате. Ако го имате пристъпъ, вие трѣбваше въ този промежутъкъ отъ една година да направите нѣщо и да се подчините на общественото мнѣние, или пъкъ, ако не искате да се подчинявате на общественото мнѣние, тогава изповѣдайте си прѣдъ народното прѣдставителство факта, който азъ констатирамъ, че Вие не сте направили нищо за народното здраве, че Вие не сте направили нищо за въвеждането на що-годи система въ санитарното дѣло, но Вие сте послушали за неговото дезорганизиране, тѣй като и досега Вие не сте турили начело на това управление единъ специалистъ, а Вие и досега продължавате да търсите подходящъ човѣкъ, който да вземе тази длъжностъ. Когато се гледаше законопроектътъ за изменение на закона за градскитѣ общини, по въпроса за назначение началникъ или директоръ на столичната общинска санитарна служба азъ си позволихъ да Ви кажа една остра дума, че членътъ, който прокарвате тукъ: неговото назначаване да става съ съгласието на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, е членъ партизански. Сега съ още по-голѣмо основание азъ мога да Ви кажа, че Вашето бавене да назначите директоръ на Санитарната дирекция е въ врѣда на народното здраве, на санитарното дѣло и че това става по чисто партизански цѣли, както и по партизанска цѣль уволнихте бившия директоръ. (Гласове: Да се гласува!)

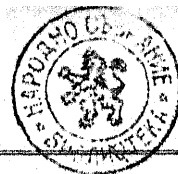
Л. Дуковъ: Г-да прѣдставители! И азъ съмъ единъ отъ партизанитѣ, които казватъ, че трѣбва

да се подобри санитарното дѣло. И дѣйствително, и въ пашата околия, доколкото сѣ били прѣдвидени легла, не сѣ били прѣзъ годината толкова. Че има болни винаги, това никой не може да откаже, но това, което се казва отъ г. Владимира Димитровъ, не е всичкото истина. Разбира се, той, както по всичко, има право, и задачата му аслѣ е такава — да не одобрява нищо, но азъ намирамъ, че той каза нѣкои невѣрни работи. Отъ два мѣсеца азъ посѣщавамъ Александровската болница, всѣки день ходи или въ недѣлните два пѣти и виждамъ отъ Македония и околнитѣ села, че дохождатъ хора и ги лѣкуватъ. Мене ме очудва това, дѣто се каза, че ги връщали, когато нѣма мѣсто. Даже дотолкова гледатъ за бѣднитѣ, както азъ имахъ случай да се убѣдя съ мене, защото ми казаха, че твоята жена може да потърпи повече време, и ти, като по-сѣстоятеленъ човѣкъ, можешъ да отидешъ и на друго мѣсто. Азъ нѣмаше какво да правя и се съгласихъ. Да дойдемъ на Варненската болница; ние всѣки день посѣщаваме и нея. Селянитѣ отиватъ и се гледатъ добръ, колкото е възможно. Не е вѣрно, че не се гледатъ... (Не се чува.) Съ това съмъ напълно съгласенъ, но да упрекавате, че нѣма направено нищо, това не е истина.

Ю. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Азъ изслушахъ съ голѣмо внимание рѣчьта на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, но не можахъ да се убѣдя, че азъ съмъ билъ кривъ. Истина е, че въ програмата на властующата партия нѣма такава наредба, каквато има въ програмата на „великата либерална партия“ — безплатна медицинска помощъ, но отъ това не значи, че властующата партия трѣбва по-малко да се грижи, отколкото всѣка друга партия, за санитарното дѣло въ страната. Азъ не отказвамъ ползата и отъ фелдшери да има, при всичко че съмъ съгласенъ съ г. Д-ръ Икономова, че е по-добръ да имаше по-малко фелдшери, а повече лѣкари, при които да могатъ да отиватъ да се лѣкуватъ по-евтино болнитѣ българи, като подъ думата „българи“ разбирамъ всички български подданици. Ние имаме въ 1900 г. 300 участкови фелдшери, които намалиха ужъ да ни дадатъ 50 лѣкари, а пъкъ не дадоха нито единъ повече фелдшеръ, а само 200, а пъкъ сега имаме 177 фелдшери, при всичко че единъ повече е сѣ нѣщо, защото сѣ ще помогне да се разпространяватъ хигиеническитѣ познания между хората; а това е, както каза г. министърътъ, много важно, защото по-добръ е да се прѣдварятъ болеститѣ, отколкото да се лѣкуватъ. Азъ не виждамъ, че е направено нѣщо въ това отношение, по което говорихъ азъ миналата сесия и по което сега говори г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи. Азъ ви наумихъ миналата сесия, че ми се падна една книга съ старо-български букви, съ български молитви, половината молитви, половината практически лѣкарства, и попятъ, като свети вода и като го почерпихъ съ сладко, разпитва за това или онова,

отваря книгата и прѣпоръчва това или онова лѣкарство, за тази или онази болестъ. И затова азъ желая г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи да се погрижи да се популяризира повече хигиената между населението съ брошурки, които да се раздаватъ безплатно, или съ много евтина цѣна, и да се окачатъ въ всѣко училище правила за разни подобни работи. Азъ не чухъ още нищо по това, че нѣма нарушение на закона, като затваряме 22 аптеки държавни. Туй се прави съ единствена цѣль да се помогне на 22 частни аптеки, а пъкъ ние трѣбва да гледаме, щото частнитѣ аптеки да се затворятъ, а да останатъ държавнитѣ, като наредимъ даже по законодателенъ редъ... (Не се чува.) Послѣ, азъ не чухъ и защо безъ законъ една болница отъ първостепенна минава на второстепенна.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ министърътъ, за да отхвърли моето прѣдложение, за да се назначатъ лѣкари, мотивира главно съ това, че не може да изхвърли на улицата 100 души фелдшери. Прѣкрасно. Азъ възприемамъ тая идея, и не бихъ желалъ, щото тия работници по народното здраве да се изхвърлятъ, но азъ му показахъ срѣдство, че може да назначи 10—15 лѣкари, като изхвърли онзи разходъ за добавъчно възнаграждение 10% за 10-годишна служба и прѣдложението на г. Д-ръ Икономова за пѣтнитѣ пари на фелдшеритѣ. Това дава една сума отъ 56.000 л. и съ тѣзи 56.000 л. той може да назначи нѣколко души участкови лѣкари и да направи единъ опитъ, за да не може да каже идущата сесия на есенъ; тая есенъ се мина, сега ще бѣде пролѣтесъ и т. н. ще върви, но не ще може да каже, че не е направилъ опитъ, като му дадемъ възможность сега да направи опитъ съ участковитѣ лѣкари. Ето защо азъ възприемамъ неговата идея да не изхвърляме никакви фелдшери на улицата, но пакъ, като се направи тая економия, да се взематъ още десетина души лѣкари, за да може да направи той опитъ, който ще му даде едно положение, съ знание на работата, да въведе онзи законопроектъ, за който мечтае. Така щото, той не е въ правото си да казва, че причината била, че не могълъ да изхвърли нѣколко души фелдшери и че не може да назначи на тѣхно мѣсто лѣкари. Естествено, че не е тамъ причината, защото, ако е тѣй, той нѣмаше да се съгласи миналата година още да намали числото на фелдшеритѣ. Е добръ, ако той мисли, че фелдшеритѣ ще бѣдатъ по-полезни отъ докторитѣ, и ако не смѣе да направи прѣобразованието съ доктори по селата, нека увеличи фелдшеритѣ. Ние му показваме начина, по който да ги увеличи. Съ 56.000 л. може да тури фелдшери около 30 души и нѣма да покачи бюджета съ нищо, а ще направи голѣмо благодѣяние на населението, като ще тури въ важнитѣ участъци фелдшери, и ще могатъ хората да иматъ по-голѣмо съприкосновение съ тия хора, за да добиватъ медицинска помощъ.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Ще се пристѣпи къмъ гласуване. Най-напрѣдъ ще по-
ложѣ на гласуване прибавката... Има думата
г. Вжжаровъ.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители!
Извѣстна ви е народната поговорка — „има много
невидени гробища“. И онѣзи, които сѣ добръ
вникнали въ тая пословица и които би желали
и сега да я разбератъ — особено ония, които го-
ворятъ, че не трѣбва да се увеличи медицин-
скиятъ персоналъ въ околийскитѣ центрове, — ще
признатъ, че нѣматъ никакво право и основание.
Г-да народни прѣдставители! Не сѣ и онѣзи прави,
които искаха да кажатъ, че докторитѣ сѣ потрѣбни
само да ни прѣдпазватъ отъ болести. Не, напро-
тивъ, не само да ни прѣдпазватъ, но трѣбва да
цѣрятъ ония, които вече сѣ заболѣли по тѣзи или
онѣзи причини, а много сѣ тѣзи, които заболѣватъ
и умиратъ, безъ да имъ се даде медицинска помощъ.
Обстоятелството, че въ нѣкои болници, каквато
била нѣкога закритата Радомирска болница, имало
много болни, никакъ не може да оправдае закри-
ването на болницитѣ въ околийскитѣ центрове,
особено въ ония околии, които иматъ жители по-
вече отъ 70.000 души, каквато е Радомирската
околия. Затова, защото, ако дѣйствително стати-
стиката говори, че въ тая или она провинциална
болница се намалѣва числото на болнитѣ то това
не доказва, че въ тая или она околия нѣма болни;
напротивъ, болшинството отъ българския народъ
е болно и то страда! (Н. Цановъ: Отъ какво е
болень българскиятъ народъ?) При това положение,
само затуй тѣзи болници стоятъ затворени, защото
бѣднитѣ нѣматъ достѣпъ къмъ сѣщитѣ болници;
затова, защото недавно, казвамъ, имаше толкова
разпореждане, щото да не се допускатъ къмъ бо-
лицитѣ никои лица, които прѣдварително не прѣд-
ставляватъ отъ себе си каква-годѣ парична гаранция
или да сѣ придружени да иматъ въ рѣцѣтъ си
едно редовно бѣдно свидѣтелство.

Г-да народни прѣдставители! Много сѣ слу-
чаитѣ, въ които общинскитѣ кметове по единъ
частень случай, по единъ свой капризъ опрѣдѣ-
лятъ бѣдността на този или онзи селянинъ. Ако
не си добръ съ кмета и имашъ право на бѣдно
свидѣтелство, макаръ и да нѣмашъ материална
възможность, пакъ не можешъ да се снабдишъ съ
това бѣдно свидѣтелство. Въ такъвъ случай не е
достѣпна медицинската помощъ за такъвъ. Ето защо
трѣбва да се направи по възможности дарствена
медицинската помощъ, да се увеличи персональтъ
медицински, да се даде възможность на хората да
разбератъ значението на медицинската наука, пол-
зата отъ медицината и врѣдната отъ разнитѣ само-
звани доктори — баби и врачки.

Азъ въ извънредната сесия обстоятелствено из-
ложихъ санитарното състояние на жителитѣ отъ
Трънската околия. Азъ тогазъ ви споменахъ, че
тамъ между другитѣ болести най-много върлуватъ

болеститѣ: тифусъ, треска, дифтиритъ, а най-
главно е, че една цѣла община е заражена отъ най-
опасната болестъ — сифилисътъ. Азъ въ сѣщото
врѣме поискахъ и направихъ прѣдложение, за да се
увеличи числото на медицинскитѣ лѣкари и на
фелдшеритѣ съ по единъ специално за Трънската
околия; за жалость, това наше твърдѣ справедливо
прѣдложение тогава не се уважи. Това сѣщото
прѣдложение азъ прави и днесъ. Азъ ще моли на-
родното прѣдставителство да го приеме.

Едно второ прѣдложение съмъ направилъ за
откриване болница въ гр. Радомиръ. Г-да народни
прѣдставители, най-важното обстоятелство, което
трѣбваше да се изтъкне тукъ, въ Народното Съ-
брание, отъ нѣкои прѣждетоворини, въ числото на
които влизатъ и нѣкои доктори, азъ не можахъ да
чуя. Защо тѣзи г. г. оратори не загатнаха нищо за
нуждата отъ акушерки? Да, абсолютно никои нищо
за тѣхъ не каза, безъ да искатъ да знаатъ, че въ
селата родителкитѣ ставатъ много пѣти невинни
жертви при раждането. (Министъръ А. Люд-
сковъ: Вѣрно!) Да, азъ съмъ билъ неволень сви-
дѣтель, щото при раждането да се извади дѣтето
съ ченгели отъ така наречени селски кантари,
вслѣдствие на което не само дѣтето умрѣ, но и
майката. Това не е единственъ случай. Отъ друга
страна ние виждаме, че мнозина отъ болѣдующитѣ
селяни нѣматъ възможность да отидатъ въ бо-
лицитѣ, за да взематъ нужнитѣ рецепти и по-
мощи, но тѣ обикновено се нахѣватъ на Все-
вишния да имъ дойде на помощъ. Селянинътъ чака,
чака и, когато най-много заболѣе, въ най-лошо
врѣме, много пѣти поради отсъствие на необхо-
дими пѣтни съобщения, ще го видишъ легналъ
на нѣкоя проста кола или увисналъ на конь и, току
що стигне до болницата, прѣдава Богу духъ, умира.
Това сѣ чести случаи.

При такова положение на работата, азъ ще моля
народното прѣдставителство да не съжи за уве-
личение на сумата, необходима за поддържане на
увеличения медицински персоналъ, защото здравето
на единъ народъ е най-висшиятъ законъ въ една
държава, защото не крѣпости, не укрѣпленията
сѣ сигурната защита на една страна, но нейнитѣ
здрави граждани!

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Ще
се пристѣпи къмъ гласуване. Най-напрѣдъ ще по-
ложѣ на гласуване разнитѣ поправки и прибавки,
които сѣ сложени на масата на прѣдседателството.

Има едно прѣдложение отъ г. Каравасилева
съ слѣдующето съдържание: (Чете.) „Леглата въ
Ловчанската третокласна болница да се увеличатъ
отъ 20 на 40 и да се увеличи персональтъ само
още съ единъ лѣкаръ.“ Които сѣ за тази поправка
на г. Каравасилева, да си вдигнатъ ржката. (Мен-
пешество.) Събранието не приема.

Второ прѣдложение отъ г. Каранешева: (Чете.)
„По § 11 прѣдлагамъ: 1) второстепеннитѣ бол-
ници да бѣдатъ съ по 60 легла; 2) третосте-

пеннитѣ да бждатъ съ по 40 легла; 3) околийскитѣ участкови фелдшери да бждатъ 200.“ Които сж за това прѣдложение на г. Каранешева, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Събранието не приема.

Трета прибавка, пакъ отъ г. Каранешева: (Чете.) „Прѣдлагамъ по § 11, за третостепеннитѣ болници, да се възстановятъ помощникъ-аптекаритѣ длѣжности и аптеки.“ Които сж за тази прибавка на г. Каранешева, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Събранието не приема.

Четвъртата поправка отъ г. Вжжарова: (Чете.) „§ 11. а) Числото на околийскитѣ лѣкари и фелдшери се увеличава съ по единъ докторъ и фелдшеръ специално за въ Трънската околия и б) третостепеннитѣ болници до 20 легла се увеличаватъ съ още една въ гр. Радомиръ.“ Които сж за тази поправка на г. Вжжарова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Не се приема.

Има една поправка отъ Фердинандския народенъ прѣдставителъ г. Васила Поповъ: (Чете.) „Прибавка къмъ § 11. Третостепенна болница съ 20 легла да се прибави и въ гр. Фердинандъ.“ Които сж за тази поправка на г. Попова, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Не се приема.

Една поправка отъ г. Д-ръ Икономова: (Чете.) „По § 11 прѣдлагамъ да се прѣдвиди сумата 40.800 л. заплатата на 17 участкови лѣкари съ годишна плата 2.400 л.

„Пътнитѣ пари на участковитѣ фелдшери да се зачеркнатъ.“

Които сж за тази поправка на г. Д-ръ Икономова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Събранието не приема.

Друга една поправка отъ Силистренския народенъ прѣдставителъ г. Х. Тоневъ: (Чете.) „По § 11, по санитарната частъ, околийскитѣ лѣкари отъ 40 да се увеличатъ на 41, отъ които единиятъ специално да се назначи въ Силистренската околия за излѣкуване на явившата се тамъ заразителна болестъ въ с. Малка-Кайнарджика.“ Които сж за тази поправка на г. Тонева, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Събранието не приема.

Има една друга поправка отъ г. Ионикия Гърковъ: (Чете.) „По отдѣлъ II, глава II, § 11, да се прибави при числото 40 околийски лѣкари още единъ, който да се именува Орѣховски допълнителенъ околийски лѣкаръ съ сѣдалище с. Кнежа, което село брой повече отъ 8.000 жители.“ Които сж за тази поправка на г. Гъркова, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ.) Събранието не приема.

Друга една поправка отъ г. Таслакова, която има слѣдующето съдържание: (Чете.) „По § 11, участковитѣ фелдшери оставатъ 100, а вмѣсто маленитѣ 128 фелдшери да се назначатъ 64 участкови лѣкари.“ Които сж за тази поправка на г. Таслакова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Втората поправка е на г. Таслакова съ слѣдующето съдържание: (Чете.) „Добавъчна плата

10% на фелдшеритѣ, които сж прослужили повече отъ 10 години по вѣдомството на Санитарната дирекция, се изхвърля.“ Които приематъ тази поправка, да вдигнатъ ржка. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Друга поправка има отъ г. Каранешева, която има слѣдующето съдържание: (Чете.) „Прѣдлагамъ въ § 15 сумата 800.000 л., вмѣсто 650.000 л.“ Моля, които приематъ тази поправка, да вдигнатъ ржка. (Нѣколцина вдигатъ.) Народното Събрание не приема.

Полагамъ на гласуване § 11 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, и моля ония, които го приематъ, да вдигнатъ ржка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 12. За възнаграждение дневно на засѣдания на членоветѣ отъ Върховния медицински съвѣтъ, които не получаватъ заплатата отъ държавното съкровище—4.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 12, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония, които го приематъ, да вдигнатъ ржка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 13. За възнаграждение на волнопрактикующитѣ лѣкари, които въ отсъствие на окръжни и околийски изпълняватъ длѣжноститѣ имъ — 1.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 13 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония, които го приематъ, да вдигнатъ ржка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.)

„Глава V.

Веществени разности.

§ 14. За канцеларски разности, вѣстници и списания; за печатане книги (на всичкитѣ учрѣждения по вѣдомството на Санитарната дирекция); отопление, освѣтление и похлѣнина на Санитарната дирекция и химическата лаборатория; за разности по уреждане анатомо-патологически сборки при първостепенни болници — 32.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 14, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония, които го приематъ, да вдигнатъ ржка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 15. За храна на болнитѣ, дежурнитѣ лѣкари и фелдшери, сестритѣ милосердни, надзирателитѣ и фелдшеритѣ при приютитѣ и слугитѣ при болницитѣ и прию-

титъ; купуване, доставка и поддържане мобили, покъщнина, облъкло, постелки и завивки на болнитъ; пране и къпане; чистене, отопление и осветление болницитъ и канцелариятъ на лѣкаритъ — 650.000 л.“

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 15 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония, които го приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 16. За купуване и доставяне лѣкарства, хирургически инструменти, електрически приспособления, химически и аптечни прибори, прѣвѣрзочни сръдства и други разноси по поддържане хирургически инструменти и обзавеждане аптеки — 160.000 л.“

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! По тоя параграфъ азъ бихъ желалъ да кажа нѣколко думи съ рискъ, съ голѣма увѣреностъ, че пакъ нѣма да бѣда послушанъ. (Нѣкой отъ дѣсницата: Тогава нѣма какво да го казвашъ.) Това не е твоя работа! — Трѣбва да знаете, че ние имаме болници често пѣти второкласни, къдѣто има по двама лѣкари, даже хирурзи специалисти, въ които нѣма никакви инструменти, никакви прибори, съ които да извършатъ извѣстна операция. (Нѣкой отъ дѣсницата: Отдѣ го знаете това?) И тѣ често пѣти съ обикновени ножчета рѣжатъ, както касанитъ рѣжатъ своето месо. Добрѣ е г. министърътъ да изпрати свой човѣкъ да обиколи тия болници, да направи една тщателна ревизия за всичката покъщнина на болницитъ и, къдѣто се яви недостатъкъ, да направи разпореждане да се купятъ тия нѣща, които сж потрѣбни. А за да го направи това нѣщо, трѣбва този параграфъ да се увеличи. Ето защо азъ ще моля да се прѣдвиди за тая цѣль една сума отъ 200.000 л. въ тоя параграфъ.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване поправката на г. Таслакова, който прѣдлага по § 16 сумата да се увеличи на 200.000 л. Които приематъ тая поправка, да вдигнатъ рѣка. (Нѣколко вдигатъ.) Народното Събрание не приема.

Полагамъ на гласуване § 16 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика. Които го приематъ тѣй, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 17. За обзавеждане новото здание „Майчинъ-Домъ“ въ столицата съ потрѣбната покъщнина и машини, за да може да се открие, когато бѣде довършено зданието — врѣмenni 5.000 л.“

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 17 тѣй, както се прочете

отъ г. докладчика. Моля ония, които го приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: Не се прѣдвиджда кредитъ по § 30 за Карлуковския приютъ. (Чете.)

„Глава VI.

Специални разноси.

§ 18. За наемъ помѣщения, поправки, разноси по уреждане градини при болницитъ и поддържането имъ — 45.000 л.“

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! При всѣка болница има обширни мѣста, които може да станатъ прѣкрасни образцови градини, ако щете овощарски, ако щете градини за лукъ и пр. При тия градини може да се наредятъ пчелини, може да се посѣятъ черници и други овощни дървета. Тѣй сжко при болницитъ има доста служители, които може да извършатъ такава една работа, щото да наредятъ такива хубави градини: напр., надзирателтъ въ една болница може да нареди една овощна градина и заедно съ това, като изгълнява надзирателската си длѣжностъ, да урежда и градината. Независимо отъ това още може да се посѣятъ на много мѣста чамови дървета, които въ здравословно отношение ще упражняватъ извѣстно влияние на гърдоболнитъ. Добрѣ ще направи г. Министърътъ на Вѣтрѣшнитъ Работи да се интересува съ този въпросъ и да ни внесе нѣкои прѣобразованія по това.

Министъръ А. Людскановъ: Вѣлѣжиктъ на г. Таслакова взимамъ ги въ внимание. И безъ това съмъ взелъ подъ внимание тоя въпросъ. Той самъ ще каже, че около Троянската болница е направено нѣщо подобно. Даже мога да внеса нѣкакво законоположение. Това се работи.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 18 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 19. За прѣпращане болни; прѣвозване болнични вещи; купуване кола и коне; поддържане прѣвозочни сръдства — 12.000 л.“

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 19 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 20. За разноси по погребение умрѣли въ болницитъ и възнаграждение на свещеницитъ за разни трѣби — 10.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 20 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 21. За командировки и прѣмѣствания на чиновници и служаци по санитарното вѣдомство, също и други лица, по работи на санитарното управление — 25.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 21. Които приематъ § 21 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 22. За поддържане бактеорологически институтъ и института за приготвление противочуменъ серумъ; помѣщение; уреди, съдове и друга похѣщнина; купуване и хранене животни; канцеларски разноски; отопление и освѣтление — 20.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 22 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 23. За наемане врѣмененъ персоналъ, отъ какъвто се окаже нужда, и за веществени разноски по вземане мѣрки за прѣкрѣпяване епидемии и за карантинни цѣли — врѣменни 30.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 23 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.)

„Глава VII.

Общи разноски.

§ 24. За обезщетение поврѣди на здания, наети за правителствени учрѣждения — 1.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 24 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 25. За възнаграждение на чиновници, прѣдадени въ съдъ и оправдани — 2.000 л.“

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване. Които приематъ § 25 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 26. За изплащане стойността на недвижими покрити и не-

покрити имоти, които се отчуждаватъ за държавна нужда — врѣменни 20.000 л.“

Н. Гимиджийски: По § 26, г-да народни прѣдставители, има прѣдвидена сумата 20.000 л. за изплащане стойността на недвижими покрити и непокрити имоти, които се отчуждаватъ за държавна нужда. Доколкото ми е извѣстно, Плѣвенскиятъ окръженъ съвѣтъ е вземалъ едно рѣшение, съ което рѣшение е искалъ продажбата на държавата на Троянското болнично здание за сумата 20.000 л. Искалъ бихъ да зная, дали г. Министерътъ на Вѣтрѣшнитѣ Работи не е ималъ това рѣшение на Плѣвенски окръженъ съвѣтъ прѣдъ видъ за поставянето на тази сума отъ 20.000 л. (Министъръ М. Сарафовъ: Не можахъ да разбера.) Плѣвенскиятъ окръженъ съвѣтъ въ тази есенната сесия е държалъ постановление за продажбата на Троянското болнично здание на държавата за 20.000 л. Та бихъ искалъ да зная, дали нѣма прѣдъ видъ г. Министерътъ на Вѣтрѣшнитѣ Работи това рѣшение на тоя окръженъ съвѣтъ, за да прѣдвиди именно 20.000 л. за това нѣщо. Тѣй щото, дали му е поводъ Плѣвенскиятъ окръженъ съвѣтъ да вземе таково рѣшение, че окръжниятъ съвѣтъ иска отъ държавата наемъ на зданието, тѣй като това болнично здание е окръжно. То е станало на повече отъ 100.000 л. Срамотно би било даже, ако таково едно рѣшение би се утвърдило и се вземе за 20.000 л., като се вземе прѣдъ видъ положението на Плѣвенския окръженъ съвѣтъ, дълговетъ му, както и на бившия Ловчански окръженъ съвѣтъ, и че съ 20.000 л. този дългъ не се изплаща. Та, по поводъ на това и щомъ г. министърътъ отрича, че тази сума не е за тази цѣль, азъ бихъ обърналъ вниманието му да има прѣдъ видъ, кога разгледва рѣшението на Плѣвенския окръженъ съвѣтъ, да не би да утвърди таково рѣшение — да се продаде за 20.000 л. това здание.

Министъръ А. Людскановъ: Не мога да Ви кажа положително тази сума, но зная, че ние изплащаме нѣколко недвижими имоти, както ловчански, така и други. Ще имамъ прѣдъ видъ Вашата бѣлѣжка, когато разгледвамъ това постановление.

Ц. Таслаковъ: По тоя случай, г-да народни прѣдставители, азъ желая да допълня нѣщо отъ това, което мой другаръ каза, защото зная положително, че има таково рѣшение на Плѣвенския окръженъ съвѣтъ, а г. министърътъ трѣбва да бѣде освѣтленъ. Тази болница е построена на срѣдства на окръга, но въ нея има участие Троянскиятъ градски съвѣтъ. Той е харизалъ мѣстото и независимо отъ това, което е харизалъ, но болничното управление заграби едно голѣмо пространство, за което градскиятъ съвѣтъ мисли да заведе дѣло прѣдъ окръжния съдъ, за да му се изплати тая частъ. А когато стане нужда да се продаде тази болница, Троянскиятъ градски съвѣтъ ще се възпротиви, защото не е подарявалъ мѣсто кому да е, за да се продаде.

Министър А. Людсковъ: Има една бѣлѣжка по тоя въпросъ. 20.000 л. въ миналия бюджетъ сѣ прѣдвидени за Троянската болница и, понеже не била оформена работата, сумата била турена въ Банката и сега се намира тамъ. (Н. Гимиджийски: То е за Ловчанската болница.) Азъ вземамъ актъ и отъ бѣлѣжката на г. Таслакова.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Полагамъ на гласуване § 26. Който го приема, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 27. За прѣдвидени разноски — 5.000 л.“

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Който приема § 27, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 28. Запазенъ фондъ, 2% отъ общата сума на вещественитѣ разноски — 31.340 л.“

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Който е за приемането на § 28, да вдигне ржка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ Д-ръ Г. Гаговъ: (Чете.) „§ 29. За изплащане стари дългове¹⁾ — врѣмenni 4.130 л.“

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Който приема § 29, да вдигне ржка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Г-да народни прѣдставители, по § 23 има поправка отъ г. Каранешева. По едно опущение тя

остана негласувана напрѣдъ. За да бждемъ изправни, ще помоли да се гласува. Тя бѣше въ смисълъ да се увеличи § 23 отъ 20 на 60 хиляди лева. Който е за приемането на тази поправка на г. Каранешева, да си вдигне ржката. (Меншинство.) Народното Събрание не приема.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Прѣдлагамъ да имаме засѣдание утрѣ на 9 ч. рано и да продължимъ да разискваме бюджетитѣ, които сѣ отбѣлѣзани въ дневния редъ, като прибавимъ при тѣхъ още и бюджета на Министерството на Народното Просвѣщение.

Д. Драгиевъ: Г-да прѣдставители, знаете каква голѣма спѣнка за създаването на взаимно-спомогателни спѣстовни дружества, било въ градоветѣ или въ селата, прави чл. 163 отъ търговския законъ. За неговото измѣнение, въ смисълъ да се намали гаранцията за тѣзи дружества, е внесено отдавна прѣдложение. Азъ мисля, че ако г. г. министритѣ и ако г. г. прѣдставителитѣ се съгласятъ, можемъ въ 2—3 дена да го прокараме. (П. Вжжаровъ: Въ единъ часъ.) Нѣма да има никакви разисквания. Азъ моля да се съгласите да се тури на дневенъ редъ и утрѣ въ 2 минути ще се приеме.

Прѣседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: То е турено на дневенъ редъ.

Д. Драгиевъ: Азъ прѣдлагамъ спѣшно по това прѣдложение и моля г. министра да се съгласи.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ пѣмамъ нищо противъ това. Утрѣ ще консултираме народното прѣдставителство и, ако по прин-

¹⁾ За канцеларски разноски: на Харманлийското околийско управление прѣзъ 1899 г. 18-60
 На столичното градоначалство прѣзъ 1898 г. 256-40
 „ „ „ „ 1899 „ 60-—
 „ „ „ „ 1900 „ 380-40
 „ „ „ „ 1901 „ 304-—
 На Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи прѣзъ 1900 г. 3-—
 На Русенското окр. управление прѣзъ 1900 г. 24-60
 На Ломското окр. управление прѣзъ 1900 г. 217-50
 На Силистренското околийско управление прѣзъ 1901 г. 250-20
 За храна на полицейскитѣ затворници: въ Орѣховския полицейски затворъ прѣзъ 1901 г. 6-25
 Въ Русенския полиц. затворъ прѣзъ 1901 г. 107-40
 За пѣтни и дневни пари: на Пловдивския окржженъ фелдшеръ Бачковъ за 1898 г. 117-85
 На Пловдивския окржженъ фелдшеръ Бачковъ за 1899 г. 68-30
 На Хасковския окржженъ съвѣтникъ Господиновъ за 1899 г. 9-90
 На Хасковския окржженъ съвѣтникъ Димовъ за 1899 г. 9-90
 На полицейски стражари въ Плевенски окржгъ за 1899 г. 90-55
 На Врѣзничкия околийски фелдшеръ Михайловъ за 1899 г. 10-40

 На Бѣленския околийски фелдшеръ Вутовъ за 1901 г. 15-90
 На учителя Топаловъ, като членъ въ бюро по избори за 1901 г. 20-50
 На учителя Стефановъ, като членъ въ бюро по избори за 1901 г. 10-75
 На учителя Симеоновъ, като членъ въ бюро по избори за 1901 г. 28-75
 На учителя Каваклиевъ, като членъ въ бюро по избори за 1901 г. 15-70
 За лаеми: на Созополския полицейски участъкъ за 1900 г. 150-—
 На Лѣсковския полицейски участъкъ за 1901 г. 70-—
 На полицейска стража въ Русе за 1901 г. 140-—
 На мѣстата за карантината при Деве-баиръ за 1901 г. 40-—
 За прѣвозвания правителствени вещи: отъ Харманлийското околийско управление прѣзъ 1897 и 1898 г. 26-20
 Отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи прѣзъ 1900 г. 1-35
 Разни: за доплащане стойността и разноситѣ по доставката прѣзъ 1898 г. мобили за салона при Русенското окржжно управление за официални приеми 1.500-—
 За поправки въ Пловдивската болница прѣзъ 1900 г. 225-50
 Всичко 4.129-90

ципъ нѣма никой да говори, съгласенъ съмъ — но само подъ това условие.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители, прѣдложението на г. Министъръ-Президента, щото и утрѣ да имаме засѣдание прѣди обѣдъ, е невъзможно, изпълнимо лесно, като имаме прѣдъ видъ, че ние доста късно сега привършваме работата и трѣбва да се заемемъ съ изучаването на новитѣ, прѣдстоящи на разглеждане бюджети, и при такова положение на работата, азъ пакъ като желая да бъдемъ полезни за нашето призвание,

нека бжде подиръ обѣдъ, макаръ и по-рано, но не прѣди обѣдъ, защото додѣто се съберемъ ще мине 10 ч. и надали ще направимъ нѣщо полезно.

Прѣдседателствующъ Д-ръ А. Ходжевъ: Ще положа на гласуване прѣдложението на г. Министъръ-Прѣдседателя, да имаме засѣдание утрѣ въ 9 ч. сутриньта. Който е съгласенъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Дневниятъ редъ остава сжщиятъ.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 10 ч. вечерьта.)

Прѣдседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣдседатели: { **А. Франгя.**
Д-ръ А. Ходжевъ.

Секретаръ: **П. Шоповъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**

